

FEJÉR MEGYE TERÜLTFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA FELTÁRÓ-ÉRTÉKELŐ VIZSGÁLAT

Készült a Fejér Megyei Önkormányzati Hivatal megbízásából
a VÁTI Nonprofit Kft.
Területi Információszolgáltatási és Tervezési Igazgatóságán

Stáblista:

Vezető tervező:

Vaszócsik Vilja

Tervezők:

Brodorits Zoltán
Devecseri Anikó
Faragóné Huszár Szilvia
Ginter Gábor
Hamar József
Magócs Krisztina
Majorné Vén Mariann
Sárdi Anna
Schneller Krisztián

Munkatárs:

Staub Ferenc

Osztályvezető:

Göncz Annamária
Nagy András

Igazgató:

Barkóczy Zsolt

Ügyvezető vezérigazgató:

Barta-Eke Gyula

Budapest, 2012.09.30.

Tartalom

I. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata	6
I.1. A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten,..... a nagytérségi összefüggések vizsgálata.	6
II. A térség adottságainak, belső erőforrásainak elemzése	9
II.1. Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése	9
II.1.1. A táj jellemzői, természeti adottságok	9
II.1.2. A termőföld területnagyságának alakulása és minősége	11
II.1.3. Természet- és tájvédelem	13
II.1.4. A felszíni és felszín alatti vízkészletek	16
II.1.5. A környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők	19
II.1.6. A szennyezett területek számbavétele adatbázis alapján (a felszín alatti víz és a földtani közeg környezetvédelmi nyilvántartási rendszer kármentesítési információs rendszere, FAVI-KÁRINFO)	25
II.1.7. Energiaforrások	26
II.1.8. A vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés	27
II.2. Az épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek)	28
II.3. Gazdasági bázis	30
II.3.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, ipar, szolgáltatás	30
II.3.2. A gazdaság belső és külső kapcsolatai	34
II.3.3. A termelési infrastruktúra állapota	34
II.3.4. A telepítési tényezők értékelése	34
II.3.5. A területi innovációs potenciál	35
II.3.6. A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők	36
II.4. Társadalmi környezet	37
II.4.1. Kulturális adottságok, értékek	37
II.4.2. Területi identitás, civil aktivitás	37
II.4.3. Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete	38
II.5. Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra	44
II.5.1. Vonalas rendszerek, létesítmények	44
II.5.2. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok	46
II.5.3. Közlekedési kapcsolati hiányok	47
II.5.4. Vízellátás	47
II.5.5. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés	47

II.5.6. Energiaellátás	48
II.5.7. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás	48
II.6. A települések intézmény-felszereltsége (a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, szabadidő, sport-, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézményekkel való ellátottsága, az intézmények kihasználtsága).....	50
II.7. A települések jellemző lakásviszonyai	54
II.8. Településhálózati adottságok.....	55
II.9. A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi területfelhasználás változásai, tendenciák értékelése	56
II.10. A térségi területfelhasználás vizsgálata	57
II.11. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása	59
III. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése.....	60
III.1. Európai területfejlesztési irányelvek	60
III.2. Az OTK térséget érintő vonatkozásai.....	61
III.3. A térséget érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei	63
III.4. Az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai	63
III.5. A hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei	64
III.6. Az OTrT és a területrendezési terv(ek) térséget érintő vonatkozásai	64
III.7. A térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások	64
III.8. A térség 20 ezer lakos feletti városainak települési gazdasági vagy településfejlesztési programjai és településfejlesztési koncepciói.....	65
III.9. A térség hatályban lévő ágazati tervei, programjai.....	65
III.10. Vonatkozó egyéb tervek.....	65
III.11. A tervezést érintő egyéb jogszabályok	65
IV. A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása	66
IV.1. A partnerségi terv elkészítése	66
IV.2. A partnerségi terv végrehajtása	66
V. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése	67
V.1. A területfejlesztés forrásainak elemzése (nemzetközi, központi költségvetési, önkormányzati források, a gazdasági egységek beruházásai, a különféle szervezetek fejlesztései, a háztartások)..	67
V.2. A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)	68
V.3. A területfejlesztés hatékonysága (eddigyi eredmények, forrás-aktivitás, az intézmények hatása, hiányosságok)	70
VI. Helyzetértékelés.....	71
VI.1. A térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása	71

VI.2. A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása	75
--	----

I. Az adott térségre értelmezhető külső környezet vizsgálata

I.1. A térség fejlődésének, társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetének azonosítása nemzetközi és hazai szinten, a nagytérségi összefüggések vizsgálata.

Fejér megye 4359 km²-nyi területén 2010-ben 432 677 fő élt, az ország lakosságának 4,3%-a. Legnépesebb települése a több mint 100 ezer fős megyeszékhely Székesfehérvár, a legkisebb lélekszámú a 132 lakosú Bakonykúti.

Fejér megye **közlekedés-földrajzi elhelyezkedése** kedvező. Jelentős európai innovációs tengelyekhez kapcsolódik, ugyanakkor területének nagy részén a főváros vonzása, fejlesztő hatása is érvényesül. Meghatározó érintkezési, térszerkezeti vonalai a Bécs-Budapest tengely (M1), a Budapest-Trieszt, ill. Budapest-Split folyosó (M7), a Budapest-Eszék kapcsolat (M6) és a Duna nemzetközi víziút. Alacsonyabb rendű, de fontos tengelyek továbbá a 8. sz. főút Klagenfurt irányába, valamint a tradicionálisan is évszázadok óta kereskedelmi útvonalként, ma a fővárost elkerülő kamion útirányként szolgáló Móri-árok. Viszonylag új kapcsolat a dunaújvárosi Pentele-híd, amely az Alföld felé teremt összeköttetést, továbbá a tervezett M8 gyorsforgalmi út dunai átkelését biztosítja majd.

Többek között e tengelyek, vonzások hatása segítette a megye pozitív piacgazdasági beilleszkedését, gazdasági teljesítményét, az országgal megegyező mértékű természetes fogyás melletti pozitív migrációt és a megyék között is kedvező jövedelmi pozíciót.

Fejér megye (15-74 évesek) foglalkoztatási aránya 2011-ben (52,2%) magasabb volt az országos átlagnál (50,3%), de alacsonyabb a régiósénál (53,9%). Munkanélküliségi rátája is az országos (10,7%) és a régiós (9,1%) között volt (10,2%). A jövedelmi helyzetet jellemző mutatószámok (népességre jutó adófizetők aránya, 1 adófizetőre jutó munkából származó jövedelem, 1 lakosra jutó szja alapot képező jövedelem) tekintetében is Budapest, Pest megye és Komárom-Esztergom megye rátáit követi a rangsorban.

A társadalmi-jövedelmi viszonyokat vizsgálva, markáns fejlődési/fejlettségi zónák rajzolódnak ki a megyében, a fent említett **térszerkezeti elemek** mentén: a Mór-Székesfehérvár-Velencei-tó-Dunaújváros „S” alakú településsáv, valamint az M1-től a fővárosi agglomerációhoz kapcsolódóan az M6 megyei kivezető szakaszáig húzódó öv. E sávokban a prosperitás velejáróiként alacsony(abb) a munkanélküliség, kedvezőbbek a jövedelmi viszonyok és – a két megyei jogú várost: Székesfehérvárt és Dunaújvárost kivéve, ahol a szuburbanizációs folyamatok érvényesülnek – nagyrészt stabil, illetve bevándorlásból gyarapodó a népesség. A két megyei jogú város és a főváros gazdasági erőterei nem fedik le a megye teljes területét. 3 kistérség a 311/2007.(XI.17.) Korm. rendelet alapján hátrányos helyzetű, míg 13 Fejér megyei település a 240/2006. (XI.30.) Kormányrendelet szerint a társadalmi, gazdasági, infrastrukturális szempontból elmaradott települések közé tartozik. A megye déli térségei belső perifériának tekinthetők Észak-Tolna és Északkelet-Somogy csatlakozó zónáival együtt, ahol gyenge a centrumok funkciója és vonzása, kedvezőtlen a gazdasági szerkezet, a belső kapcsolatok erőtleneek és jelentős foglalkoztatási gondok jellemzőek.¹

Fejér megye **gazdasági teljesítménye**, a bruttó hazai termék (GDP=2,1MFt) előállítás tekintetében, a 2009 évi adatok alapján, Budapest (5,8MFt), Győr-Moson-Sopron (2,7MFt), Komárom-Esztergom (2,5MFt) és Pest megye (2,2MFt) után az ötödik a rangsorban.

¹ Fejér megye versenyképessége. A déli térségek helyzetelemzése. MTA RKK NYUTI 2005.

A termelékenységet bemutató, a megyében keletkező összes eredmény 40,9 Mrd Ft volt 2010-ben, ami a régió összeredményének 25,3%-a, az országénak pedig 1,5%-a.

Az exportból származó összbevétel egy lakosra vetítve (4 034 eFt) a régiós (3 708 eFt) és az országos (2 066 eFt) átlagot is meghaladja. A nemzetgazdasági beruházások teljesítményértékéből a 2009 évi feldolgozott adatok alapján Budapest (27,2%) és Pest megye (11%) után Fejér megye 5,4%-kal a harmadik legjelentősebb termelési investíciót hozta az országban. A nemzetgazdasági ágak közül a feldolgozóipari beruházások adják az össztermelés több mint 49%-át (országos 25%), a szállítás-raktározás közel 16%-át (országos 20,5%), a mező- és erdőgazdaság, halászat 6,5%-át (országos 5,7%). További 6-6%-kal járul hozzá a nemzetgazdasági termeléshez a villamos energia ágazat (országos 7,2%) és a kereskedelem-gépjárműjavítás ágazat (országos 7,6%). Az infokommunikációs ágazat súlya elmarad az országban betöltött pozíciójától, Fejér megyében közel 3%-ot tesz ki az összberuházási teljesítményből, míg országosan ez az érték 6%.

Az agrárium nemzetgazdaságban betöltött szerepe mind országosan, mind Fejér megyében csökkent az elmúlt két évtizedben. Azonban az egyéni gazdaságok magas száma azt mutatja, hogy a népesség jelentős része még mindig erősen kötődik a mezőgazdasághoz, a saját fogyasztásra történő termelés és jövedelem kiegészítés által. 2010-ben a mezőgazdaság bruttó hozzáadott érték alapján számított részesedése a megye gazdaságából 4,88% volt, ami magasabb a 3,44%-os országos értéknél, de alacsonyabb, mint a Budapest nélkül számított megyék összesített mutatója (5,54%).

Fejér megye a Közép-dunántúli turisztikai régióba tartozik. Tranzitterülete számos turisztikai áramlatnak. Természeti, táji és épített környezeti értékei révén a turizmus számra kedvező vonzerő-kínálattal rendelkezik. A megyében a bruttó hozzáadott érték 15%-át képviseli a kereskedelem, szállítás, raktározás, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás. A teljes munkaidős alkalmazottak 1%-a tevékenykedik a szálláshely szolgáltatásban és vendéglátásban, a regisztrált vállalkozások aránya 5%-át teszi ki a megye turisztikai vállalkozásainak. 2010-ben 150 ezer vendég érkezett a megyébe, ami az országos vendégszám 1,85%-a.

A foglalkoztatottak ágazatok szerinti megoszlása az alábbiak szerint alakult 2010-ben: 55% szolgáltatásokban, 40%-uk az iparban, 4,5%-uk a mezőgazdaságban dolgozott. Ez a megoszlás lényegében hasonló a Közép-dunántúli régióéhoz és az országoshoz. Azonban népességarányosan vizsgálva, a megye lakosságának ipari foglalkoztatottsága országos szinten is kiemelkedő. A regisztrált vállalkozások 65,5%-a egyéni, 34,5%-a társas vállalkozás, ami arányaiban a régiós és országos értékekkel megegyező.

A **területi innovációs potenciált** vizsgálva, Fejér megye K+F súlya a beruházások tekintetében a kétezres évek elején a legjobban közé tartozott (Bp. után a 4. volt a megyék között). 2010-re azonban nem tudta kedvező pozícióját megőrizni, és Győr-Moson-Sopron, Veszprém, Baranya, Békés és Somogy megyékkel együtt azon megyék közé tartozik, ahol csökkent a beruházások összege.

Fejér megye **természeti potenciál**ja sokrétű, területén az Alföld, a Dunántúli-középhegység és a Dunántúli-dombság természetföldrajzi nagytájak osztoznak. Területének jelentős része (48%-a), az országos átlagot (11%) meghaladóan, kiváló agrárpotenciállal rendelkezik. Az utóbbi 10 évben, KSH forrás szerint, a mezőgazdasági területek aránya - a kivett területek javára - jelentősen csökkent, kismértékben a szántó-, nagyobb mértékben a gyepterületek rovására.

A 2000 évi és a 2006 évi Corine adatbázis elemeinek összehasonlítása a vizes élőhelyek csökkenését (leelővé, felszíni vizekké alakultak), a beépített területek 10%-os növekedését

mutatja. A beépített terület növekedésének közel fele új iparterületekből adódott Székesfehérvár környékén, illetve az M6-os autópálya mellett, zöldmezős beruházásként.

A Mezőföld termőhelyi jellemzői (kiváltképp talajadottságai) a szántóföldi növénytermesztés számára kiválóak, így a nagytáblás intenzív gazdálkodás jellemző a tájra. Ugyanakkor a középtájon az erózió (víz- és szélerózió egyaránt) nagymértékű lehet, mivel a lösz és az azon kialakult mezősegi talajok könnyen erodálódnak, ha rajtuk intenzív gazdálkodás folyik. A mezőgazdasági művelés során a vízerózió és defláció mértékét csökkentő agrotechnikák alkalmazása alapvető cél.

A legértékesebb hegyvidéki, dombosági és folyóvölgyi térszínek már a múlt század közepétől **természetvédelem** alá kerültek. Az ország 210 egyedi jogszabállyal védett természeti területe közül Fejér megyében 14 található, amelyek kiterjedése a megye területének 8%-át alkotja, az országos 9,2%-kal szemben.

A NATURA 2000 területek egy összefüggő európai ökológiai hálózat részeként, Fejér megye területének 15%-át foglalják el, míg az országos arány 21%. Nemzetközi jelentőségű védett területek a megyében a Velencei-tavi Dinnyési Fertő és a Rétszilasi-halastavak, amelyek bekerültek a Ramsari Egyezmény által létrehozott Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékbe.

Tájhasználati konfliktust okoz a Velencei-tó környéki szőlőhegyek (történelmi borvidékek) szinte egybefüggő beépülése üdülőkkel. A tó terhelése szempontjából kedvezőtlen a déli part agglomerálódása. A bányászati tevékenységből eredő tájsebek jelentős része az értékes tájakat érinti (Vértes, Bakonyalja, Gerecse), és rehabilitálásuk országos érdek.

Magyarország **Vízgyűjtő-gazdálkodási** tervének megfelelően Fejér megyében 58 felszíni (43 vízfolyás víztest és 15 állóvíz víztest) és 27 felszín alatti víztest (4 hegyvidéki, 5 hideg karszt, 4 termálkarszt, 4 porózus, 2 porózus termál, 4 sekély hegyvidéki és 4 sekély porózus) található. A vízfolyás vízkészletek használata során messze a legjelentősebb a halastavi vízkivétel. Problémaként jelentkezik, hogy az engedélyezett vízhasználatok oly mértékben lekötik a vízkészleteket, hogy aszályos időszakokban a szigorú korlátozások ellenére a völgyzárógátas tározók alatti vízfolyás szakaszok nem jutnak megfelelő mennyiségű vízhez. A Velencei-tó vízszintszabályozása sokszor ütközik az üdülési és természetvédelmi érdekekkel.

A felszín alatti víztestekből a közvetlen vízkivételek elsősorban az ivóvíz-szolgáltatás igényeinek kielégítését szolgálják. A vízellátás vonatkozásában Fejér megye területén ma már nem a mennyiségi ellátás, hanem a megfelelő ivóvíz minőség biztosítása kerül előtérbe. A térségben folyamatosan nyilvánulnak meg újabb igények termálvíz-felhasználására alapozó gazdasági vállalkozások létesítése iránt. A jelenlegi ismeretek alapján azonban éppen a beruházói igények által leginkább célzott területeken – a jelenleg rendelkezésre álló kitermelhető vízkészletek lekötöttsége, illetve kihasználtsága révén – a jelenlegi információk alapján nincs szabad vízkészlet.

A vízfolyások és felszín alatti víztestek vízminőségét elsősorban a mezőgazdasági területekről származó vegyszerfelhasználás miatti, illetve a települési diffúz terhelések befolyásolják. 30 település nem rendelkezik csatorna-hálózattal, és a 78 ellátott településből 31-ben 70% alatti a rákötési arány.

A megye **levegőminősége** az elmúlt évtized alatt jelentősen javult. Ez elsősorban a nagy ipari szennyezők technológiai korszerűsítésének köszönhető. Mindamellet Fejér megye jelentősen részesedik az országos légszennyező anyag kibocsátásból. A légszennyezettség a megyében szintén jelentősen javult, kiugró állapot nem alakult ki az utóbbi 5 évben. A nagyvárosokban tapasztalható szálló por okozta légszennyezettség elsősorban közlekedési eredetű, így ennek további fokozódása várható.

II. A térség adottságainak, belső erőforrásainak elemzése

II.1. Természeti adottságok, természeti erőforrások és a környezet állapotának elemzése

II.1.1. A táj jellemzői, természeti adottságok²

Fejér megye területén az **Alföld**, a **Dunántúli-középhegység** és a **Dunántúli-dombság** természetföldrajzi nagytájak (Marosi-Somogyi féle tájbeosztás szerint) osztoznak. A Dunántúli-dombság (Külső-Somogy középtája) csak kisterületen érinti a megyét. (1. sz. térkép)

A megye legnagyobb középtája (mezőregiója) az Alföldhöz tartozó **Mezőföld**. A Mezőföld löszös síkság, amelyen a mészlepedékes csernozjom talajok dominálnak. A csernozjomokat a vízfolyások völgyeiben (pl. Sárvíz-völgy) réti, lápos réti és láptalajok tagolják. E területeken jellemzően természetvédelmi szempontból értékes gyepek és vizenyős területek találhatók. A Mezőföld éghajlatában kontinentális jelleg uralkodik, de a táj egyben átmenetet is képez a kisebb csapadékhiánnyal jellemezhető nyugati országrészek felé. Az évi átlagos csapadékmennyiség 500-600 mm között mozog. A napsütéses órák száma 1440-1470 óra, az évi átlagos hőösszeg 3050-3150°C. A Mezőföld termőhelyi jellemzői (kiváltképp talajadottságai) a szántóföldi növénytermesztés számára kiválóak, így a nagytáblás intenzív gazdálkodás jellemző a tájra. Ugyanakkor a középtájon az erózió (víz- és szélerózió egyaránt) nagymértékű lehet. A mezőgazdasági művelés során a vízerózió és defláció mértékét csökkentő agrotechnikák alkalmazása alapvető cél.

Szintén az Alföldhöz tartozik a **Duna menti-síkság**, amely a megye keleti, Duna-menti településeit érinti. A táj jellegzetes talajtípusa a réti öntés talaj. Az évi csapadék mennyisége 540-580 mm, a nyári félévben 310-330 mm csapadékra lehet számítani. Az évi hőösszeg 3000-3200°C között mozog. A termőhelyi adottságok viszonylag kedvezőek a növénytermesztés számára, így a Duna-menti síkság középtáját is elsősorban szántóföldi műveléssel hasznosítják.

A Dunántúli-középhegység nagytájának három középtája érinti Fejér megyét. Ezek közül a **Vértes-Velencei hegyvidék** területe a legnagyobb. A Vértes főleg dolomitból, a Velencei-hegység gránitból áll. A két hegység területét rendzina és barna erdőtalajok borítják változatos és nagy kiterjedésű erdőtakaróval. A Vértes-hegység nyugati peremén a Móri borvidék nagyobb összefüggő szőlőültetvényei helyezkednek el. A középtáj részét képező Zámolyi-medencében löszön kialakult csernozjom talajok találhatók, így itt a szántóföldi növénytermesztés a meghatározó földhasználat. A medence mélyebb fekvésű részein, kisebb területen réti és réti öntéstalajok a jellemzőek. Ezeken elsősorban természetvédelmi szempontból értékes gyepterületek találhatók. A középtájon az évi csapadékösszeg 570-670 mm, a nyári félévben 340-380 mm. Az évi hőösszeg 2800-2950°C. A Vértes-Velencei hegyvidék mezőregiójában a vízerózió komoly problémát jelent. A mezőgazdasági művelés során a vízerózió mértékét csökkentő agrotechnikák alkalmazása alapvető cél.

² Irodalom: <http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/magyarorszag/ch01s08.html>

A **Bakonyvidék** középtájának keleti része esik a megye területére. A tájat itt főként agyagbemosódásos erdőtalajok, valamint rendzina talajok borítják. Az évi csapadékmennyiség 650-750 mm között alakul (a megyét érintő részek esetében az alacsonyabb érték a jellemző), a nyári félévben 400-450 mm csapadékra lehet számítani. Az évi hőösszeg 2700-2950°C között alakul. A táj földhasználata változatos: gyepek, erdők és szántók egyaránt előfordulnak rajta. A szántókon a növények szűkebb köre termesztendő csak. Ilyen például a rozs, a zab vagy a tavaszi árpa. A Bakony vidékén szintén komoly gondot jelent a vízérózió.

A **Dunazug-hegyvidék** középtája a megye észak-keleti részét érinti. A táj északi részén barnaföldek, déli részén csernozjom talajok találhatók. Az évi csapadékmennyisége 580-600 mm, a nyári félévben 340-350 mm. Az évi teljes hőösszeg 2800-2900°C. A táj megyét érintő részének déli felén a mezőgazdasági hasznosítás dominál. Itt található az Etyeki borvidék jelenetős kiterjedésű szőlőültetvényei is. Az északi részeken szántóterületek mellett az erdők aránya is jelentős.

Éghajlatváltozás várható hatásainak összefoglalása³

Az ESPON 2013 program keretében folyó (2009-2011) ESPON Klíma projekt európai szinten tárta fel az éghajlatváltozással szembeni sérülékenység területi különbségeit. A sérülékenység elemzése az éghajlatváltozással szembeni kitettség és érzékenység, valamint az éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodó képesség együttes értékelésén alapult, a vizsgálat legkisebb egysége a NUTS3 régió volt.

Az éghajlatváltozásnak való kitettség vizsgálatához a COSMO éghajlati modell A1B forgatókönyv szerint előre jelzett klímaértékei biztosították az alapot.

(2. sz. térkép)

Az ESPON Climate projekt eredményei alapján Fejér megye a Dél-Közép-Európa klímaváltozási makro régióba tartozik. A kutatást megalapozó kitettséggel kapcsolatos vizsgálatok alapján Fejér megyében az évi átlaghőmérséklet 3,5°C-kal, a nyári napok száma (25°C feletti átlaghőmérséklettel) évi 26-nappal növekedése, valamint a nyári hónapokban a csapadék több mint 30%-os csökkenése várható.

A projekt legfontosabb kimenete a kitettség, az érzékenység és az alkalmazkodó képesség jellemzőit egyaránt magába foglaló térkép, amely a NUTS3 térségeket 6 osztályba sorolva jeleníti meg az éghajlatváltozással szembeni sérülékenység területi különbségeit.

(3. sz. térkép)

Európai összehasonlításban, Fejér megyében a nyári csapadékmennyiség csökkenéséhez, a nyári napok számának növekedéséhez, illetve az átlaghőmérséklet emelkedéséhez kapcsolódó, a természeti környezetre (talajokra) és egyes gazdasági ágazatokra (pl. energiagazdálkodás) gyakorolt kedvezőtlen éghajlati hatások jelentősek a projekt eredményei szerint.

Szintén az éghajlatváltozással kapcsolatos sérülékenység térségi különbségeit tárta fel a „*Területfejlesztés négy éves szakmai programja a klímaváltozás kedvezőtlen hatásainak mérséklése*” című projekt keretein belül készült elemzés. Az eredmények alapján Fejér megye kistérségei (Bicskei, Móri, Székesfehérvári) csak biodiverzitással kapcsolatos klíma-sérülékenység esetében került a kedvezőtlenebb adottságú kategóriákba (fokozottan sérülékeny). **(4. sz. térkép)**

³ Irodalom: ESPON Climate projekt Zárójelentés, 2011 Dortmund

VÁTI Nonprofit Kft.: A területfejlesztés négy éves szakmai programja a klímaváltozás hatásainak mérséklésére

Ásványi nyersanyagvagyon

A Magyar Bányászati és Földtani Hivatal 2010-es térképi adatai alapján Fejér megyében 47 működő bányatelek található. A kitermelhető ásványvagyon a bányatelkek nagy részénél homok és kavics. A megye északi részén, a Vértes térségében található kisebb kiterjedésű bányatelkek, amelyek kitermelhető nyersanyaga a dolomit (pl.: Magyaralmás, Csákvár) és nagy összefüggő, a megye határait átlépő barnakőszén készletet fedő bányatelkek is (pl. Pusztavám, Balinka). A Velencei-hegység jellegzetes ásványvagyona a gránit, amelynek kitermelésére szintén több bányatelek létesült (pl.: Pátka). (5. sz. térkép)

Vízrajz

Mezőföld területén állandó vagy időszakos vízfolyás kevés található. A jelentősebb vízfolyások a Benta-, a Szent László-patak, a Váli-, a Cikolai-, a Császár-víz, a Gaja-patak, a mára kanalizált Dinnyés-Kajtor- és Nádor-csatorna, valamint a megye nyugati oldalán végig futó Cinca-Csíkgát-patak. A vízfolyások befogadója vagy közvetlenül a Duna, vagy a Nádor-csatornán keresztül a Sió.

A Velencei-tó hazánk harmadik legnagyobb állóvize. A tó hidrológiai jellemzői szerint területe az 1995. évi mederfelmérés szerint a +160 cm-es vízállásnál 24,2 km², legnagyobb szélessége Pákozdi és Dinnyés között 3,3 km, legkisebb szélessége Agárdnál 2,07 km, parthossza 26,50 km. A tóban két mesterséges sziget található - Cserepes és Velence sziget - melyek összterülete 0,4 km². A vízgyűjtője 602,3 km² kiterjedésű⁴.

II.1.2. A termőföld területnagyságának alakulása és minősége

Fejér megye földhasználata

A KSH (1990-2010) adatai alapján Fejér megyében elsősorban 1990 és 2000 között voltak jelentősebb változások a termőföld használatában. A 10 éves időszakban a termőföldek aránya jelentősen csökkent, míg a művelés alól kivett területek növekedtek. A csökkenés elsősorban a mezőgazdasági terület részét képező művelési ágakat érintette. Különösen nagy volt a kert területek csökkenése, ugyanis a kert művelési ágba tartozó zártkeretek egy része belterületbe került. Az 2000 és a 2010 közötti időszakban csak kismértékű változások történtek. Hasonlóan az országos folyamatokhoz a mezőgazdasági területek kismértékű csökkenésével párhuzamosan az erdőterületek és a művelés alól kivett területek növekedtek. A megye összterületéhez képest már csak 1-2%-os változásokról van szó. A mezőgazdasági területen belül is elsősorban a gyepterületek csökkentek, a szántók részesedése nagyjából változatlan maradt.

2010-es adatok alapján Fejér megyében a termőterületek aránya 75% volt. Ez kb. 8%-kal alacsonyabb az országos értéknél. A termőföld használaton belül a mezőgazdasági földhasználat dominált, az összterület 61%-án mezőgazdasági terület található. Ez nagyjából azonos az országos aránnyal (~62%).

Az erdőterületek aránya (11,81%) – bár az elmúlt 10 évben komolyabb növekedés történt – még így is alig haladja meg az országos értéket (20,38%).

⁴ Forrás: Zsombék Természetkutató Egyesület, 1999

A termőföld minősége

A termőföld minőségét jelenleg az aranykorona értékkel fejezik ki. Szántóterületek aranykorona értéke a növénytermesztés szempontjából kiváló adottságú mezőségi talajokkal rendelkező települések esetében magas, ahol az átlagos aranykorona értéke meghaladhatja a 30 AK-t, annak ellenére, hogy a települések gyengébb minőségű talajokkal fedett részeket is tartalmaznak. Ezzel szemben a megye északi hegy- és dombvidéki térségei esetében az aranykorona értékek alacsonyak. (6. sz. térkép)

A magas aranykorona értékkel rendelkező szőlőterületek által érintett települések nagyjából egybeesnek a borvidéki településekkel. Különösen igaz ez az Etyeki- és Móri borvidék esetében (Mór, Csókakő, Csákberény). Szintén jól kirajzolódnak a Velencei-tó környéki települések (pl.: Gárdony, Pákozd stb.), ahol szintén kedvezőek a szőlőtermesztés feltételei. (7. sz. térkép)

A gyümölcsösök esetében már változatosabb a kép, a magas aranykorona értékkel rendelkező települések viszonylag szórta helyezkednek el. Ennek ellenére itt is jól beazonosíthatók a kedvező adottságokkal rendelkező Velencei-tó környéken (pl. Velence, Tác), a Vértes nyugati peremén (pl.: Mór Csókakő), illetve a Mezőföld nyugati részén (Lepsény, Enying) elhelyezkedő települések.

Földhasználati zónák Fejér megyében⁵

A Gödöllői Agrártudományi Egyetem Környezet- és Tájgazdálkodási Intézete által készített háromkategóriás földhasználati zónarendszerben Magyarország mezőgazdasági alkalmassága és környezeti érzékenysége került mérlegre. A földhasználati elemzések eredményeként az ország területét (1ha-os cellánként) három kategóriába sorolták:

- *agrártermelési meghatározottságú terület*
- *kettős meghatározottságú terület*
- *védelmi (környezetérzékenységi) meghatározottságú terület*

Fejér megyében a földhasználati zónák aránya jelentősen eltér az országos vizsgálat eredményeitől. Az agrártermelési meghatározottságú területek aránya megközelíti a 80%-ot. Az országos érték mindössze 58%. Ezzel szemben a kettős meghatározottságú területek megyei részesedése 16% (az országos mutató 26%). A védelmi területek aránya 6%, ez kétszerese az országos 3%-os értéknek. (8. sz. térkép)

Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete⁶

Az Országos Területrendezési Tervben megállapított, a megyei tervben alkalmazott jó és kimagasló agrárpotenciállal rendelkező kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezetének kiterjedése szintén a megye kimagasló agroökológiai adottságait igazolja. A megye területének közel fele (48%-a) esik az övezetbe, míg országosan a kiváló termőhelyi adottságú szántóterület aránya mindössze 11%.

Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete

A kiváló termőhelyi adottságú erdőterületek övezetébe az őshonos fafajokból álló erdőtársulások fenntartására és az erdők hármaskörű funkciójának biztosítására legalkalmasabb erdőterületek tartoznak. Fejér megyében kiváló termőhelyi adottságú erdőterület 33 ezer

⁵ Irodalom: Ángyán J. – Menyhért Z.: Alkalmazkodó növénytermesztés, ésszerű környezetgazdálkodás, 1997, Budapest.

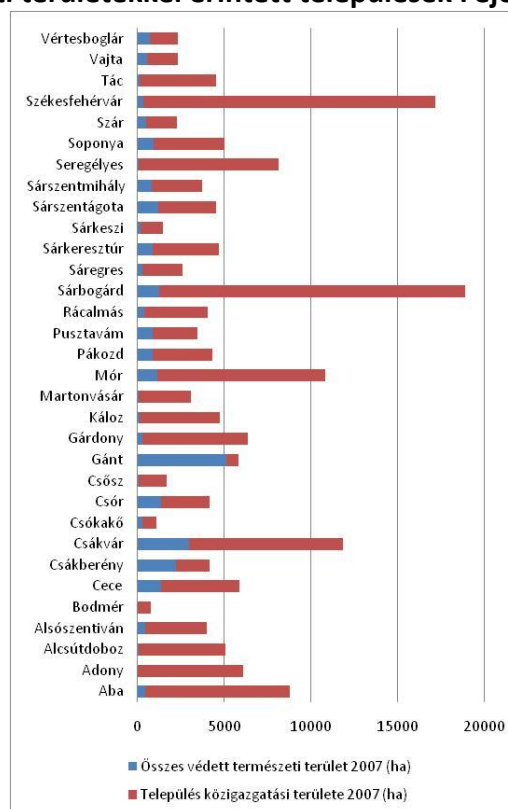
⁶ Fejér Megye Területrendezési Terve 2009

hektáron található, a megye erdőterületének (54 ezer ha) közel 61%-án. Ez hasonló az országos értékhez. Az övezetbe tartozó erdőrészek nagy része a Vértes, a Velencei-hegység és a Keleti-Bakony területén található. (9. sz. térkép)

II.1.3. Természet- és tájvédelem⁷

Fejér megyében az ökológiai szempontból értékes területek nagy része a megye északi, hegyvidéki erdős területeire (Vértes, Bakony, Velencei-hegység) koncentrálódik. A megye középső és déli területét elfoglaló löszel fedett, erdőkben szegény Mezőföldet a mezőgazdaság uralja, így a természeti értékek csak mozaikosan tudtak fennmaradni. Ezek az élőhelyek a táj jellegét nevükben is megőrző Sárréten, Sárvíz-völgyben fordulnak elő. (10. sz. térkép)

Védett természeti területekkel érintett települések Fejér megyében, 2007

Forrás: T-MER alapján saját szerkesztés

Országos jelentőségű védett természeti területek és emlékek

Az ország 210 egyedi jogszabállyal védett természeti területe közül Fejér megyében 14 található, amelyek kiterjedése meghaladja a 25 000 hektárt. Ez a megye területének 8 %-a, amely az országos átlagtól (9,2 %) kis mértékben marad el csak. (11. sz. térkép)

Nemzeti park a megye területén nincs. A négy tájvédelmi körzet Dél-Mezőföld TK, Sárréti TK, Sárvíz-völgye TK és a Vértesi TK – és 10 természetvédelmi terület található a megyében. Legnagyobb mértékben Gánt és Csákberény települések közigazgatási területét foglalják el a védett természeti területek.

⁷ Irodalom: www.termeszetvedelem.hu

1996-tól a természetvédelmi törvény erejénél fogva („ex lege”) védett természeti területek – láp, szikes tó, barlang, víznyelő, forrás, földvár és kunhalom – közül a megyében viszonylag kevés található, illetve feltáratlan. Területileg és értékeiben viszont jelentős a Velencei-tó (szikes tó) és a Dinnyési Fertő, a Sárrét valamint a Zámolyi-medence lápterületei.

További ex lege területként földvármaradványt, -nyomokat is regisztráltak a megyében.

Helyi jelentőségű védett természeti területek és emlékek

Országos kitekintésben a helyi jelentőségű védett területek száma és területe átlagos a megyében (60 db). Jellegzetesen kastélyparkok (pl.: csákvári, dégi, soponyai, fehérvár-csurgói, nádasdladányi), fasorok és a Velencei-hegységi gránitformációk tartoznak ebbe a védelmi státuszba.

Natura 2000 hálózat, nemzetközi védettség

A Natura 2000 területek egy összefüggő európai ökológiai hálózat részei, amelynek elemei a megyében az erdős hegyvidéki és dombosági területeken (pl. Gerecse, Vértes), a vizes élőhelyeken (Zámolyimedence, Velencei-tó) és az egyedi élőhely-közösségű löszvölgyeken (pl. Nagylóki-löszvölgye, Belsőbáránd-löszvölgyek) kerültek kijelölésre, összesen 30 területegységben. A Natura 2000 területek aránya országosan 21%, Fejér megyében 15 % körüli.

A Velencei-tavi Dinnyési Fertő és a Rétszilasi-halastavak, amelyek bekerültek a Ramsari Egyezmény által létrehozott "Nemzetközi Jelentőségű Vadvizek Jegyzékébe”.

Országos ökológiai hálózat

Az országos ökológiai hálózat – magterület, ökológiai folyosó és pufferterület – a természetes és természetközeli élőhelyek rendszere, amely az élőhelyek közötti ökológiai folyosók által biztosított biológiai kapcsolattal elősegíti a fajok vándorlását, terjedését és ezzel a biológiai diverzitás megőrzését. A megye területén a 100 000 hektárt meghaladja.

(12. sz. térkép)

E területek a 2003. évi Országos Területrendezési Terv hatályba lépése óta védettek és a magterület és ökológia folyosó esetében a területrendezés szempontjából legszigorúbb szabály vonatkozik rájuk, miszerint tilos a beépítésre szánt területek kijelölése.

Tájkép⁸

Fejér megye hatályos Területrendezési Terve 36 560 ha országos jelentőségű és 66 912 ha térségi jelentőségű tájképvédelmi területet határol le. A területek jórészt a védett természeti területeken, erdős területeken, víztestek közelében, épített örökségi területeken és a domborzati adottságnak megfelelően kilátás és rálátás szempontból kedvező adottságú területeken koncentrálnak. Ezek a területek a területrendezés területhasználati korlátozásokat, a településrendezés építési korlátozásokat írhat elő.

A Velencei-tó az északi „sarkától”, a velencei kanyartól Agárdig gyakorlatilag egybefüggően üdülőterületekkel körbeépített. Tájhasználati konfliktust okoz az üdülési tevékenység elburjánzása elsődlegesen a tájképi szempontból érzékeny Velencei-tó környékének volt zártkerti és magántulajdonban lévő külterületi mezőgazdasági területein (pl. Mészeg-hegy nyugati lába). A tájésztétikai szempontból kedvezőtlen beépítések a történelmi borvidékek (szőlőhegyek) területét is veszélyeztetik.

⁸ Fejér Megye Területrendezési Terve 2009

Kedvező viszont, hogy az északi parton az autópálya és a tó közötti területek beépítéstől mentesek, melynek megőrzése országos érdek. Fontos, hogy a még nem beépült északi part minél nagyobb arányban őrizze meg beépítetlen jellegét, továbbá, hogy az északi tópart települései (Pákozdi, Sukoró, Nadap és Pázmánd) ne, vagy csak igen kis mértékben növelhessék beépítésre szánt területeiket, mindenképpen elkerülve a települési egybeépüléseket és megőrizve a még meglévő szőlőterületeiket.

A középhegységek térségén kívül fokozottan érzékeny tájképi szempontból a Duna-völgy magasparttal szegélyezett területe, mely Rácalmástól Kisapostagig húzódik.

Ezen kívül a Sárréten és a Sárvíz-völgyében, valamint Dél-Mezőföld jórészt védelem alatt álló mozaikos területein a létesítmények tájba illesztésére, a tájképet zavaró létesítmények, területfelhasználási módok tilalmára fokozott figyelemmel kell lenni a településrendezési tervek készítése során. (13. sz. térkép)

Tájsebek

A tájsebek jelentős része az értékes táji- és természeti adottságú, sokszor védett területekhez kötődik, így a Vértes, Bakonyalja, Gerecse megyét érintő térségét jellemzi elsősorban, különösen a szén és bauxitbányászat, kőbányászat "eredményeként". A roncsolt területek rekultiválása, a nagyobb térségre kiterjedő tájrehabilitáció szükségessége országos érdek.

Jelentősebb tájsebek (külszíni fejtések, meddőhányók) találhatóak Mány, Nagyegyháza, Etyek térségében. A Vértes területén Csákvár, Gánt, Csákberény és Pusztavám emelendő ki. A Bakony vidékén Balinka térségében a szénbányászat okozta tájsebek jelentősek. Ugyanitt Isztimér (Guttamási), Kincsesbánya, Iszkaszentgyörgy térsége említendő. A Sárrét területén Csór, Sárszentmihály, Nádasdladány települések emelendők ki.

Ezekon kívül számos kisebb-nagyobb anyaggyerőhely, egyéb külszíni bányaterület található a megye területén. Ide sorolandó kedvezőtlen elem az egyre csökkenő, de még fellelhető települési, ill. illegális hulladéklerakók látványa. Takarófásításuk, illetve rekultiválásuk fontos feladat.

Természet- és tájvédelmi projektek

A megyében mintegy 5 000 ha kiterjedésben tervezik a tájvédelmi körzetek és természetvédelmi területek bővítését. Emellett a leromlott élőhelyek, termőhelyek helyreállítása (élőhely-rehabilitáció) és szükség esetén a már teljesen elpusztult élőhelyek visszaállítása (élőhely-rekonstrukció) is nagyon fontos eleme a természet- és tájvédelemnek. Az élőhely-rekonstrukciókat az elmúlt években elsősorban az EU által korábban a KIOP és a LIFE, 2007 után a KEOP és LIFE+ programok által támogatott projektekkel sikerült megvalósítani (pl. Duna-Ipoly Nemzeti Park: Alcsúti Arborétum, Rétszilasi-tavak; Provértes Alapítvány: Vértes Natúrpark; MTA TAKI: Brunszvik kastély). A hivatalos természetvédelem mellett számos egyesület és a Vértesi Natúrpark is nélkülözhetetlen védelmi szakmai munkát folytat.

II.1.4. A felszíni és felszín alatti vízkészletek⁹

Felszíni víztestek

Magyarország Vízyűjtő-gazdálkodási tervének megfelelően Fejér megyét 6 vízgazdálkodási tervezési alegység területe érinti. (14. sz. térkép)

A megyében lévő 43 vízfolyás víztest közül 26 erősen módosított, 5 mesterséges, 12 természetes kategóriájú. Az erősen módosított állapot okai elsősorban a vízfolyáson kialakított völgyzárógátas tározók, illetve a duzzasztók.

A 15 állóvíz víztest közül 12 mesterséges, elsősorban halastó és bányató, 3 természetes (Velencei-tó nyílt vizes terület, Velencei-tó nádas-lápi terület, Sárszentágotai-sóstó).

Alegység	Fejér megyét érintő felszíni folyó víztestek		Fejér megyét érintő felszíni állóvíz víztestek	
	száma	hossza	száma	területe
1-4 Általér	1 db (Által-ér felső)	14,43 km		
1-9 Közép-Duna	11 db	194,79 km	2	2,6 km ²
1-10 Duna-völgyi-főcsatorna	1 db (Duna Gönyű és Baja között)	281,14 km		
1-11 Sió völgy	11 db	297,61 km		
1-13 Észak-Mezőföld és Kelet-Bakony	13 db	307,23 km	11	22,1 km ²
1-14 Velencei-tó	6 db	58,8 km	2	24,31 km ²

Forrás: a megye területét érintő Vízyűjtő-gazdálkodási tervek alapján, saját szerkesztés

Felszín alatti víztestek

A megye területét 35 felszín alatti víztest érinti. Ebből azonban 8 víztest csak a megye határán fekszik, jelentős kiterjedése a megyében nincs, így a megye gazdasági, illetve környezetvédelmi célú tevékenységei nem befolyásolják ezek állapotát.

A megye területén fekvő 27 felszín alatti víztest közül, 4 hegyvidéki, 5 hideg karszt, 4 termálkarszt, 4 porózus, 2 porózus termál, 4 sekély hegyvidéki víztest és 4 sekély porózus víztest típusba sorolható.

Felszíni vízkészletek használata

A Fejér megyét érintető vízfolyások vízkészletének használata alapján a legjelentősebb az energetikai vízkivétel, ami azonban a Duna Szob-Baja közötti víztestre jellemző, ott is a

⁹ Irodalom: „A Duna-vízyűjtő magyarországi része Vízyűjtő-gazdálkodási terve” dokumentumának összefoglaló, rövidített változata

KONZULTÁCIÓS ANYAG 1-11 SIÓ alegység vízyűjtő-gazdálkodási terv közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság készítette: VKKI-KÖVIZIG-ek Konzorciuma és az ÖKO Zrt. vezette vállalkozói Konzorcium 2009. május

KÖZÉP-DUNA TERVEZÉSI ALEGYSÉG KONZULTÁCIÓS ANYAG A VÍZGYŰJTŐ-GAZDÁLKODÁSI TERVHEZ közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság készítette: VKKI-KÖVIZIG-ek Konzorciuma és az ÖKO Zrt. vezette vállalkozói Konzorcium 2009. május

KONZULTÁCIÓS ANYAG AZ ÉSZAK-MEZŐFÖLD ÉS KELETI-BAKONY alegység vízyűjtő-gazdálkodási terv tervezetéhez közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság készítette: VKKI-KÖVIZIG-ek Konzorciuma és az ÖKO Zrt. vezette vállalkozói Konzorcium 2009. május

KONZULTÁCIÓS ANYAG A VELENCEI-TÓ TERVEZÉSI ALEGYSÉG vízyűjtő-gazdálkodási terv tervezete alapján közreadja: Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, Közép-dunántúli Környezetvédelmi és Vízügyi Igazgatóság készítette: VKKI-KÖVIZIG-ek Konzorciuma és az ÖKO Zrt. vezette vállalkozói Konzorcium 2009. május

Budapesten és környékén működő hőerőművek terhelését mutatja. A második jelentős felszíni vízhasználat a halastavi vízkivétel, ami elsősorban a Séd-Sárvíz-malomcsatornán létesített tározók üzemeltetését jelenti. Az öntözési vízkivétel elsősorban a Cinca-Csíkgát-patakából, illetve a Dunából történik. Említést érdemel még a rekreációs, illetve az ipari vízkivétel, ami döntően szintén a Nádor-csatorna (Sárvíz) és a Séd-Sárvíz-malomcsatorna vízkészletein alapul.

A Séd-Sárvízi-malomcsatorna vízrendszeren a halastavak, horgásztavak feltöltésére és vízpótlására engedélyezett vízkivételek az összes vízkivétel 90%-át adják. Az vízgyűjtőn belül a száraz időszakokban jelentős vízhiányok léphetnek fel. A nagyvizes időszakokban viszont az elöntések jelentenek problémát. A Veszprémi-Séd és a Séd-Sárvízi-malomcsatorna közötti vízmegosztás időszakonként a Veszprémi-Séd medrében vízhiányt okoz.

Sió vízgyűjtő alegység területén a nagyvizes időszakokban jelentős problémát okoz a Kapos és a Duna magas vízállásának egybeesése a balatoni vízeresztéssel. A mélyebben fekvő, mentett területeken, az altalajon átszivárgó víz elöntéseket okoz. A Sió vízszállító képessége és a betorkolló vízfolyások állapota, kiépítettsége nem elégíti ki a vízeresztés által támasztott követelményeket. A vízeresztés lökészerű vízterhelést előidéző hatása a meder ökológiai állapotát veszélyezteti.

A Velencei-tó vízkészlet-gazdálkodási viszonyait a vízkészletek szűkössége határozza meg. Jelentős változást okozott a múlt századi vízrendezés, a kialakított víztározók a vízbe időszakok vízmennyiségének betározásával és visszatartásával csökkenti az árvízi hozamokat, megakadályozza a Velencei-tó túltöltődését, illetve nyáron a tározott víz leeresztésével mérsékelhető a tóban a vízhiány. A vízpótló tározók együtt 12,3 millió m³ vízmennyiséget, a Velencei-tó vízkészletének 30%-át (51 cm vízoszlop) tudják biztosítani a vízhiányos időszakban.

A tó vízszint szabályozásának alapvető célkitűzése az üdülési, a vízi-sport igények kielégítése az üdülő területek felszíni vízelvezetése és védelme, a jogi partvonal meghatározása, a partszabályozás és partvédelem, valamint az árvízi biztonság megteremtése volt.¹⁰

Sajnos itt is problémaként jelentkezik, hogy az engedélyezett vízhasználatok oly mértékben lekötik a vízkészleteket, hogy aszályos időszakokban a szigorú korlátozások ellenére a tározók alatti vízfolyás szakaszok nem jutnak megfelelő mennyiségű vízhez. A vízhasználatok engedélyezése, korlátozása és a Velencei-tó vízszint szabályozása sokszor ütközik az üdülési és természetvédelmi érdekekkel.

Felszín alatti vízkészletek használata

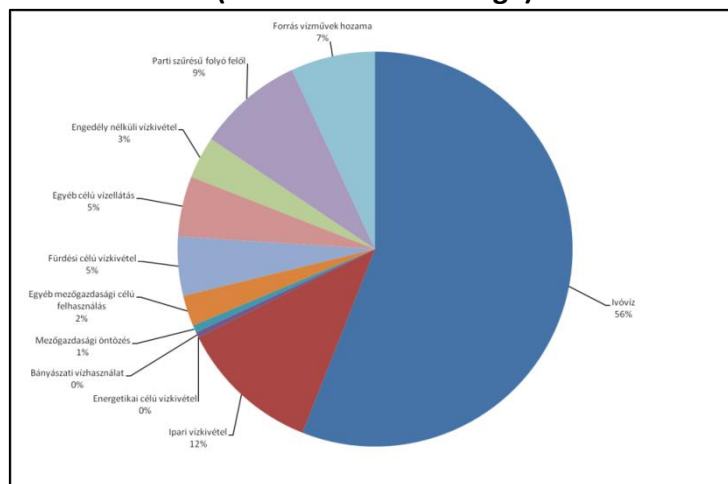
A felszíni alatti víztestek mennyiségi állapota a megye területén többnyire jónak mondható. Bizonytalan az állapotértékelés „Séd-Nádor-Sárvíz-vízgyűjtő sekély porózus” és a „Dunántúli-középhegység-Veszprém, Várpalota, Vértes déli források vízgyűjtője karszt” víztest esetében. Gyenge mennyiségi állapotú „Nyugat-Alföld porózus termál”, „Budapest környéki termálkarszt”, „Dunántúli-középhegység-Budai források vízgyűjtője karszt”, „Dunántúli-középhegység- Tatai és Fényes források vízgyűjtője karszt”, „Dunántúli- középhegység – Esztergomi-források vízgyűjtője karszt” víztestek.

A térségben folyamatosan nyilvánulnak meg újabb igények termásvíz-felhasználására alapozó gazdasági vállalkozások létesítése iránt. A jelenlegi ismeretek alapján azonban éppen a

¹⁰ www.kvvm.hu/ Balaton és Velencei tó Információs és tájékoztató rendszere

beruházói igények által leginkább célzott területeken – a jelenleg rendelkezésre álló kitermelhető vízkészletek lekötöttsége, illetve kihasználtsága révén nincs szabad vízkészlet. További korlátozó tényezőként jelentkezik, hogy a Szabadbattyáni termálkarszt víztest korlátozott után pótlódással rendelkezik. Ezt jelzi az a tény, hogy a termálvíztestből kitermelt, jelenleg mintegy 500-600 m³/nap vízmennyiség 2 m-es vízszintsüllyedést okozott az utóbbi 4-5 évben. Mindenképpen szükséges a Velencei-tó déli partján jelentkező fejlesztési igények újragondolása, hiszen a fejlesztéshez társuló vízigény növekmény nem eléghető ki a termálvízkészletből a víztest mennyiségi károsodása nélkül.

A megye területét érintő felszín alatti víztestekből történő közvetlen vízkivétel (m³/nap) (2004-2007 évek átlaga)

Forrás: a megye területét érintő Vízyűjtő-gazdálkodási tervek alapján, saját szerkesztés

A felszín alatti közvetlen vízkivételek elsősorban az ivóvíz-szolgáltatás igényeinek kielégítését szolgálják (56%).

Ivóvízellátás

A vezetékes vízhálózaton keresztül a megyében 2010-ben 19 980 ezer m³ vizet szolgáltatottak. Így az egy főre jutó vízfogyasztás éves szinten átlagosan 38.5 m³ körüli. Az átlag feletti vízfogyasztás a nagy ipari központokra (Székesfehérvár, Dunaújváros), a Velence-tó körüli üdülőterületekre (Velence, Gárdony), illetve azokra a településekre jellemző, ahol egy-egy nagyobb vízigényű, ipari, mezőgazdasági üzem található (pl.: Csabdi, Pusztavám).

Az összes szolgáltatott vízből, 14 411 ezer m³, átlagosan 72% a háztartások számára szolgáltatott víz.

A megye lakásállományának 96%-ában az ivóvíz szolgáltatás elérhető. Alacsony az ivóvíz ellátottsága (80 % alatti) Daruszentmiklós (54%), Alsószentiván (63%), Alap és Előszállítás településeken.

Az egy főre jutó napi vízfogyasztás megyei átlaga 86 liter/fő/nap, ami az országos átlag (100 l/fő/nap) alatt van. Az országos átlag feletti a napi vízfogyasztás a nagyvárosokban és agglomerációs településeiken (Székesfehérvár, Dunaújváros), illetve a Velencei-tó körüli településeken (Sukoró, Velence, Gárdony, Nadap). A megye 64 településén az egy főre jutó napi vízfogyasztás a megyei átlag alatt marad, a jellemzően vidékies kistelepüléseken a vízigényeket a vezetékes vízellátáson kívül engedélyezett, vagy sok esetben engedély nélküli fúrt kutakból biztosítják. Így ezeken a területeken a felszín alatti vizek szennyezéssel való

veszélyeztetettsége nagyobb, ugyanakkor fokozott az igény a helyben elérhető egészséges felszín alatti víz iránt.

Ivóvízminőség

A vízellátás vonatkozásában a fejlesztési feladatokban ma már nem a bekötöttség növelése, a "mennyiségi ellátás" megoldása a legfontosabb, hanem a "minőség" biztosítása kerül előtérbe.

Országos ivóvízminőség-javító program:

A 0,03-0,01 mg/l közötti koncentrációjú arzéntartalmú vízzel ellátott települések (2009. december 25-ig teljesítendő feladatok):

Hantos (2011-ben benyújtott pályázat), Lovasberény (előkészítési fázis), Nagyvenyim-Mélykút.

0,5 mg/l koncentrációnál nagyobb ammóniumtartalmú vízzel ellátott települések (2009. december 25-ig teljesítendő feladatok): Alap, Csősz, Igar, Kálóz, Mátyásdomb, Mezőszilas, Sárbogárd-Pusztægres (2011-ben benyújtott pályázat), Sárbogárd-Sárhatvan (2011-ben benyújtott pályázat), Sárbogárd-Sárszentmiklós.¹¹

II.1.5. A környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők¹²

Talajvédelem - víz és szélrózsió

A vízerózió által leginkább veszélyeztetett területek az erdőtlen hegy- és dombvidéki térségek, de a kisebb lejtésű szántóföldként hasznosított területeken (Mezőföld jelentős részén) is komoly problémát okozhat.

Az erózió elleni védekezés a kiváltó és befolyásoló tényezők milyenségéből következik. A műszaki megoldások mellett (sáncolás, teraszolás) kiemelt az agronómiai talajvédelem szerepe. Ezek közé tartozik a művelési ág-váltás, a táblásítás, a megfelelő vetésforgó és talajművelés alkalmazása.

Fejér megyében a deflációnak kitett terület mintegy 65 000 ha, amely 50 db települést érint. A leginkább veszélyeztetett terület a Sárvíz-völgye és a Sárret, de a Móri-árok és Közép-Mezőföld kistájain is található nagyobb területű, deflációnak kitett foltok.

A szélrózsió elleni védekezés nagyrészt agrotechnikai módszerekkel történhet. Ezek közül alkalmazható többek között a mezővédő erdősávok, fasorok uralkodó szélirányra merőleges telepítése, talajkímélő technológiák helyes megválasztása, kis adagokban történő öntözés, megfelelő növény szerkezet kialakítása, bizonyos esetekben a művelési ág megváltoztatása.

(15. sz. térkép)

Vízvédelem

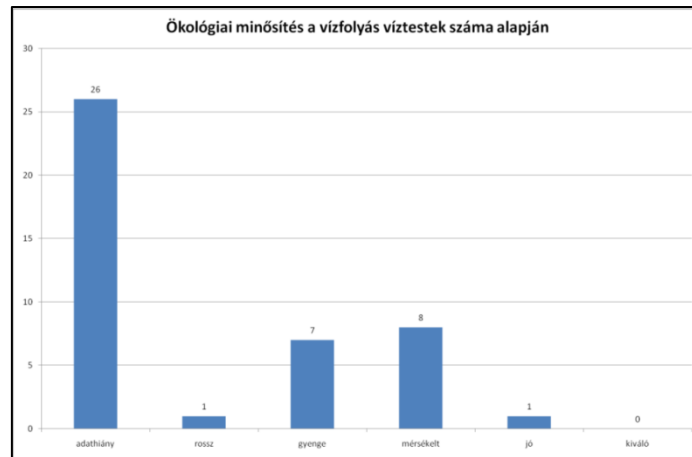
(17. sz. térkép)

Felszíni víztestek állapotértékelése

A megyében lévő 43 vízfolyás víztest közül, 26 ökológiai minősítése adathiány miatt nem értékelhető. Kiváló ökológiai állapotú felszíni víztest nincs a megyében, és csak egyetlen víztest állapota éri el a jó minősítést: Gaja-patak felső. A többi víztest ökológiai minősítését az alábbi diagram mutatja.

¹¹ 6. számú melléklet a 201/2001. (X. 25.) Korm. rendelethez

¹² Irodalom: www. vizeink.hu, OTrT, OKIR, LAIR

Forrás: a megye területét érintő Vízyűjtő-gazdálkodási tervek alapján, saját szerkesztés

A felszíni folyó víztestek kémiai állapota adathiány miatt nem értékelhető. Két víztest kémiai állapota jó – Sió alsó és Duna Szob-Baja között-, és egy víztest állapota nem jó – Nádor-csatorna (sárvíz) alsó.

A felszíni folyó víztestek ökológiai állapota a Gaja-patak felső víztest kivételével nem jó.

A 12 mesterséges állóvíz víztestek ökológiai állapota adathiány miatt nem értékelhető.

A természetes állóvíz víztestek közül a Velencei-tó nyílt vizes terület ökológiai állapota jó, fürdővízként kijelölt víztest. A fürdővíz szerinti minősítése megfelelő.

Velencei-tó nádas-lápi terület természetes víztest ökológiai állapota mérsékelt, a biológiai elemek szerinti állapot miatt.

Sárszentágotai-sóstó természetes víztest ökológiai állapota az adathiány miatt nem értékelhető.

Felszíni vizekkel kapcsolatos jelentős vízgazdálkodási problémák

Hidromorfológiai problémák

A tervezési terület vízfolyásainak nagy részén a medrek partjai művi kialakításúak, hiányzik a parti zonáció, valamint a vízfolyás és ártere közötti kapcsolat.

Hosszirányú átjárhatóság hiánya mutatkozik azokon a víztesteken, ahol völgyzárógátas tavak és tározók létesültek. A völgyzárógátas tározók ugyanakkor árvízcsökkentő hatásuk révén – megfelelő kialakítás és karbantartás esetén – a vízfolyás alsó szakaszainak árvízi biztonságát növelik.

Jelentős probléma a nagymértékű talajleomosódás. Ez a vízfolyásokban feliszapolódást, a művelt területeken pedig talajpusztulást okoz.

A Velencei-tó partvonalának teljes hossza 26,5 km, ebből véglegesen szabályozott (beton és kőművekkel kialakított) 17,6 km. A parti sávon hiányzik a zonáció. A Pátkai- és Zámolyi-tározókból levezetett víz, amely a tó vízszintszabályozását szolgálja, a Császár-víz ökológiai egyensúlyát felborítja. A vízpótlás hatással van a Velencei-tó természetvédelmi területén lévő vízminőség alakulására is.

A térségben alapvető probléma a vízhiány, a mesterségesen kialakított és állandóan kotort csatornák elvezetik a vizet, így mocsarak, lápok és eredetileg vizes jellegű gyepek száradnak ki. A fenntartó kotrások során a lápi vegetáció gyakran sérül, a kirakott iszapon pedig invazív fajok jelennek meg.

Tápanyag és szervesanyag terheléssel kapcsolatos problémák (Szennyvíz-kezelés) (16. sz. térkép)

A vízfolyások vízminőségét elsősorban a mezőgazdasági területekről származó növénytermesztés műtrágya és vegyszer felhasználása miatti diffúz terhelések befolyásolják. A horgásztavak, duzzasztások hatása is kedvezőtlen a vízminőségre, hiszen a folyóvizekre jellemző vízminőség a tározás hatására jelentősen megváltozik.

Fontos problémát jelentenek a települési diffúz szennyezések és az illegális szennyvízbevezetések. 30 település nem rendelkezik csatorna-hálózattal, illetve sok esetben alacsony a lakások rákötésének az aránya. A 78 csatornázott településből 31-ben 70 % alatti a rákötések aránya.

A szennyvízhálózat fejlesztése az elmúlt években a pályázati lehetőségeknek megfelelően intenzíven folytatódott. A megyében jelenleg csak az alábbi települések nem rendelkeznek nyertes pályázattal sem:

- Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és - tisztítási Megvalósítási Programban érintett települések (2000 fő feletti, szennyvízelvezetéssel és tisztítással, vagy pályázati támogatással nem rendelkező települések): Lovasberény, Alap, Kulcs.¹³
- 2000 fő alatti, szennyvízcsatorna, vagy kiépítésre nyertes pályázat nélküli település: Daruszentmiklós, Mátyásdomb, Alsószentiván, Bakonykúti, Csősz, Hantos, Igar, Mezőkomárom, Nagykarácsony, Nagylók, Óbarok, Sáregres, Sárszentágota, Szabadhidvég, Vajta és Zichyújfalu.

A szennyvízelvezetés kiépítésének, szakszerű elhelyezésének hiánya, mind a felszíni, mind a felszín alatti vizek tápanyagterhelését növelik.

A legfontosabb tápanyagterhelést okozó pontszerű szennyező-források a szennyvíztisztítók és folyékony hulladékelhelyező üzemek. A megyében 2007-ben 38 kommunális szennyvíztisztító és 5 települési folyékony hulladékelhelyező üzemelt, összesen 104 135 m³/nap, és 596 356 LE kapacitással. A hatásuk a befogadóra 17 esetben nem jelentős, 5 esetben elhanyagolható, 22 kommunális szennyvíztisztító azonban jelentős hatást gyakorol a befogadó víztestekre.

Az üzemelő szennyvíztisztító telepekről a tisztított szennyvíz élővíz befogadóba kerül, míg a települési folyékony hulladékelhelyezők a felszín alatti vizeket terhelik.

A tisztítási technológia 24 esetben eleveniszapos biológiai tisztítás, amely két tisztítónál kiegészül szimultán biológiai nitrogéneltávolítással és 12 tisztító esetében pedig további foszforeltávolítással.

A kommunális tisztítókon kívül 12 ipari és egyéb szennyvíztisztító van.

Gondot jelent, hogy sok víztest esetében a kisvízes időszakokban a „hígító víz” mennyisége nem éri el a kívánt értéket a szennyvízzel terhelt szakaszokon. Ezen kívül bővítés, technológiai fejlesztés kell az elavult technológiával működő, túlterhelt telepeken (pl.: Enying), amelyek jelentősen rontják a befogadó vízminőségét. Problémát okoz, hogy a kisebb kapacitású (50-100 m³/nap) telepek nem alkalmasak a jelentősebb mennyiségi ingadozások kiegyenlítésére, valamint a biológiai tisztítási hatások elsősorban a téli időszakban nem megfelelő hatékonyságú.

A Velencei-tó tápanyag szintje magas, amit a fent említett terheléseken kívül, az üdülési, horgászati tevékenység is növel.

¹³ A 25/2002 (II. 27.) Korm. rendelet településeit összevetve a kiépített vagy folyamatban lévő beruházással rendelkező településekkel.

Sótartalommal és hőterheléssel kapcsolatos problémák

A Velencei-tó nyílt vizes területén fejt ki hatását a Vereb-Pázmándi vízfolyás torkolatánál és a Gárdonyi-árkon bevezetett használt termásvíz sótartalma és hőterhelése.

A vajtai hévízfürdő tisztítás nélküli használt vizet vezet be a Nádor csatornába.

Veszélyes anyagokkal kapcsolatos problémák

A Szent-László patakba folyik az M6-os autópálya csapadékvize.

A Veszprém megyei vegyipari üzemek a múltban sokféle veszélyes anyagot juttattak a vízfolyásokba. A veszélyes anyagok a Nádor-csatorna alsó szakaszának üledékében is jelentkeznek, meggátolva a jó állapot kialakulását.

Felszín alatti vizek minősége

A felszín alatti víztestek mennyiségi problémáit a vízhasználatról szóló fejezet részletezi.

A vizsgált 27 felszín alatti víztestből 7 nem éri el a jó kémiai minőségi állapotot.

Nem éri el a jó minőségi állapotot a mezőgazdaságból és a településekről származó diffúz, és az állattartó telepek pontszerű nitrát szennyezése miatt: a Dunántúli-Középhegység területén lévő 4 víztest, a „Duna jobb parti vízgyűjtő” „Sárvíz, Sió-vízgyűjtő”, „Séd-Nádor-Sárvíz vízgyűjtő” és a „Velencei-hegység”

Nitrát és ammóniumszennyezésekkel kapcsolatos problémák

Vízminőségi problémák első sorban a sekély víztesteken mutatkoznak nitrát szennyezés formájában, melyek főbb oka a településekről, a mezőgazdasági területekről és az állattartó telepekről származó diffúz szennyezés, sőt iparterületről származó szennyezéssel is számolni kell.

A településekről származó szennyezés főként a szennyvízcsatornázás hiányából és a már csatornázott területeken a rákötések hiányából adódik.

A Veszprémtől a Vértes déli lábáig húzódó Dunántúli-középhegység - Veszprém, Várpalota, Vértes déli források karsztos víztest minősége, különösen annak nyílt, vagy alig fedett területein mezőgazdasági, települési és ipari eredetű szennyeződések hatását mutatja. Szennyezése miatt vízminőség romlás (nitrátosodás) tapasztalható a Csákvári vízműutak vízében is.

A Séd-Nádor-Sárvíz vízgyűjtő nevű porózus víztest egyes részein (Tác, Csősz, Soponya, Káloz térsége) az engedély nélküli, szakszerűtlen kútúrások a víztest minőségét, főleg nitrátosodás formájában rontják. Az emberi tevékenységtől függetlenül, Aba, Sárbogárd, Lepsény térségében a szulfát-, és klorid-ion koncentráció határérték felett is előfordul.

Egyéb szennyezések

A Séd-Nádor-Sárvíz vízgyűjtő nevű sekély porózus víztesten belül Székesfehérvár térségében a Videoton és a Visteon területén illékony klórozott alifás CH szennyeződést észleltek, a Visteonnál ennek lehatárolása folyik.

Vízvédelmi övezetek

A felszíni és felszín alatti vizek védelmét többek között az Országos Területrendezési Tervben két vízvédelmi övezet biztosítja: a kiemelten érzékeny felszín alatti vízvédelmi terület, a felszíni vizek vízminőség-védelmi vízgyűjtő terület övezte.

Jó ökológiai állapot elérésének ideje

Az EU Víz Keretirányelv célja, hogy 2015-re a felszíni (folyók, patakok, tavak) és felszín alatti víztestek „jó állapotba” kerüljenek.

Fejér megye területét érintő víztestek esetében, az érintett alegységekre készült vízgyűjtő-gazdálkodási tervek az alábbi célkitűzéseket fogalmazták meg

Felszíni vízfolyás víztestek:

- A jó állapot fenntartandó a Gaja-patak felső víztest esetében
- A jó állapot elérhető 2021-re 6 víztest esetében (Cinca-Csíkgát-patak felső vízgyűjtője, Duna Szob-Baja között, Mór-Bodajki-vízfolyás, Váli-víz felső és vízgyűjtője, Váli-víz középső, Békás-, Kígyós- és Sajgó-patakok)
- A jó állapot elérhető 2027-re 4 víztest esetében (Alap-Cecei-vízfolyás és Hardi-ér, Lóki-patak, Sárosd-Seregélyesi-vízfolyás észak, Vereb-Pázmándi-vízfolyás)
- A mesterséges víztestek közül 11 jó potenciát érhet el 2021-re
- A többi 20 mesterséges víztest a jó potenciált előre láthatóan csak 2027-ig érheti el.

Felszíni állóvíz víztestek:

- A jó állapot fenntartandó a Velencei-tó nyílt vizes terület víztest esetében
- A jó állapot elérhető 2015-re Sárszentágotai-sóstó
- A jó állapot elérhető 2021-re Velencei-tó nádas-lápi terület
- A megye mesterséges tavainak jó potenciálja 2021-re elérhető, kivétel 2 tó esetében
- A Jó potenciál csak 2027-ben érhető el: Nádasdladányi bányatavak és Soponyai tavak és tározó állóvíztestek esetében

Felszín alatti víztestek:

- 14 víztest esetében a jó állapot fenntartható
- A jó állapot elérhető 2021-re 5 víztest esetében: Dunántúli-középhegység - Budai-források vízgyűjtője, Dunántúli-középhegység - Esztergomi-források vízgyűjtője, Budapest környéki termálkarszt, Nyugat-Alföld, Dunántúli-középhegység - Duna-vízgyűjtő Mosoni-Duna - Által-ér-torkolat
- 8 víztest esetében a jó állapot csak 2027-re érhető el: Dunántúli-középhegység Veszprém, Várpalota, Vértes déli források vízgyűjtője, Dunántúli-középhegység - Séd-Nádor-vízgyűjtő, Dunántúli-középhegység - Duna-vízgyűjtő Budapest alatt, Velencei-hegység, Séd-Nádor-Sárvíz-vízgyűjtő, Sárvíz - Sió-vízgyűjtő, Duna jobb parti vízgyűjtő - Budapest-Paks, Dunántúli-középhegység - Tatai- és Fényes-források vízgyűjtője

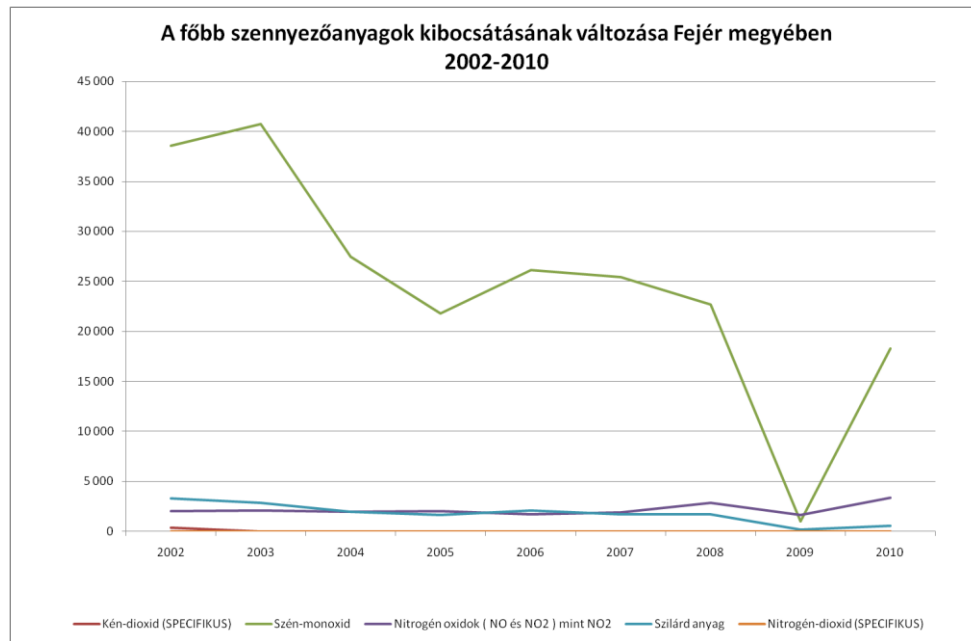
2015-ig azok az intézkedések valósulnak meg, amelyek már előkészítettek, a finanszírozásuk megoldott (pl. támogatás rendelkezésre áll), vagy 2015-ig megoldható, valamint az érintettek (gazdák, ipar képviselői, önkormányzatok, társulatok, állam) meg tudják fizetni, tehát nem merül fel megoldhatatlan fizetőképességi probléma.

A jó állapot eléréséhez szükséges beavatkozásokkal össze kell hangolni az árvízi vagy belvízi védekezést, a településfejlesztési elképzeléseket, legyen szó szennyvízkezelésről, ivóvízellátásról, vagy a vízi közlekedés fejlesztéséről. A különböző elképzelések összehangolásához elengedhetetlen, hogy az érintett területen működő érdekcsoportok (gazdák, ipari termelők, horgászok, turizmusból élők, erdészek, természetvédők, fürdők működtetői, stb.), valamint a lakosság és annak szervezetei (pl. önkormányzatok) részt vegyenek a vízgyűjtő-gazdálkodási tervek megvalósításában.

Levegőminőség

Légszennyezőanyagok kibocsátása

2005 és 2010 között Magyarországon jelentősen csökkent a légszennyező anyagok kibocsátása. A csökkenést főként a hőerőművek fejlesztése, a széntüzelés leállítása, illetve a füstgázok korszerű módszerekkel történő tisztítása, az iparban alkalmazott technológiák fejlesztése, a gépjárműállomány technikai színvonalának javulása, valamint az ipari termelés 2008-2009-es jelentős visszaesése okozta. (18. sz. térkép)

Adatforrás: Levegőtisztaság-védelmi Információs Rendszer

Az országos emisszió térszerkezete az elmúlt években érdemben nem változott, továbbra is azok a térségek számítanak erősen terheltnek, amelyekben jelentős ipari tevékenység található, ilyen térség Fejér megye is. A közúti közlekedésből származó emisszió az ÉNY-DK tengely mentén – a nagymértékű hazai és tranzit forgalom következtében – a legmagasabb, de jelentős a DNY-ÉK vonal mentén is, valamint szigetszerűen a nagyvárosok és közlekedési csomópontok környékén.

Fejér megye, szilárd anyag, kén-dioxid és szén-dioxid kibocsátás szempontjából is az ország legnagyobb kibocsátói közé tartozik. A nitrogén-dioxid kibocsátás, bár nem esik az országos legnagyobb kibocsátási kategóriába, de szintén magas. A kén-dioxid és a nitrogén-dioxid kibocsátás növekvő tendenciát mutat, a szén-dioxid kibocsátás stagnál és csak a szilárd anyag kibocsátás csökkent 2005 és 2010 között.

A legnagyobb nitrogén-oxidok, szén-monoxid és szilárd anyag kibocsátók a megyében Dunaújváros és Székesfehérvár városokban található: ISD Dunaferr Zrt. Vasmű, Energo-Hőterm Kft. Gázmotoros fűtőerőmű, ISD POWER Kft. Erőmű ALCOA-KÖFÉM Kft. Alumíniumgyártó telephely, Hungrana Kft. Élelmiszergyártó üzem (Szabadegyháza), ISD Koksizoló Kft. Székesfehérvári Fűtőerőmű KFT. Fűtőerőmű.

Az üvegházhatású gázok közül Fejér megyében a metán kibocsátás nem jellemző. Jelentős nitrogén-dioxid kibocsátás 2004-ig a Videoton Holding Zrt.-hez köthető, azóta nincs számottevő kibocsátás a megyében.

Az országos összes szén-dioxid kibocsátás a vizsgált 2000 és 2010 közötti időszakban, némi hullámzó tendenciával, de összességében 28,5 millió tonnáról fokozatosan 19 millió tonnára csökkent. Fejér megyében szintén csökkent a szén-dioxid kibocsátás a nagy kibocsátók itt is a székesfehérvári és a dunaújvárosi üzemek.

Levegőszennyezettség

A megye légszennyezettségét az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózat adatai alapján, úgynevezett légszennyezettségi indexszek jellemzik. Az összesített légszennyezettségi index fejezi ki a mért légszennyezőanyag komponensek (nitrogén-dioxid, kén-dioxid, ülededő por) éves átlagértékének alakulását.

Nitrogén-dioxid esetében 2011-ben Mór, Székesfehérvár és Gárdony nem érte el a „kiváló” kategóriát. 2007-2011 között a nitrogén-dioxid koncentrációja Dunaújváros, Mór, Sukoró és Székesfehérvár településen fokozatosan átlagosan 50%-ra csökkent. Gárdonyban évről évre hullámzóan változik a szennyezettség, a legmagasabb értéket 2011-ben érte el a koncentráció.

Kén dioxid szempontjából 2004 óta Magyarország összes településének levegőminősége „kiváló” kategóriába tartozik.

Ülededő por mérés a megyében egyedül Székesfehérváron van. A 2011. évi adatok alapján a település jó kategóriába került. Az éves ülededő por koncentráció 2007-2011 közötti adatait vizsgálva elmondható, hogy fokozatos csökkenés tapasztalható a légszennyezettségben.

Az automata mérőállomásokon egyéb légszennyező anyagokat mérnek. Az itt kapott adatokból számolt légszennyezettségi index a SO₂, NO₂, NO_x, CO, O₃, PM₁₀, PM_{2,5} és benzol koncentrációjának változását fejezi ki. Az automata mérőállomások adatai alapján a megye két nagyvárosában a legtöbb légszennyezettségi probléma a szálló por koncentrációja miatt volt.

II.1.6. A szennyezett területek számbavétele adatbázis alapján (a felszín alatti víz és a földtani közeg környezetvédelmi nyilvántartási rendszer kármentesítési információs rendszere, FAVI-KÁRINFO)

A környezetbiztonság szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír a talajok kármentesítése, a földtani közeg és a felszín alatti vizek szennyezésektől való megóvása, illetve a már szennyezett területek rehabilitációja, a károk felszámolása és mérséklése. A jelenleg a Vidékfejlesztési Minisztérium által koordinált Országos Számbavétel az ország egész területére kiterjedően, különböző szintű és mélységű adatokat gyűjt és dolgoz fel a pontszerű szennyező források, elszennyezett területére vonatkozóan. A jelenleg még nem teljes körű, de az új információk birtokában folyamatosan bővülő FAVI-KÁRINFO alrendszer a tényfeltárás előtti adatok adatlapja (B1), a tényfeltárás utáni adatok adatlapja (B2), és a műszaki beavatkozás utáni adatok adatlapja (B3) alapján tartalmaz alapadatokat az egyes szennyezett területekről.

Fejér megyében nincs B1 vagy B2 adatlappal rendelkező terület. B3 adatlappal rendelkező terület található Balinkán – a Bakonyi Erőmű Zrt. I. bányüzeme – és Székesfehérváron – Alba Régia laktanya. Ezekon a területeken már elvégezték a környezeti kármentesítést, így a szennyezésektől való megtisztítás után a megtisztított terület nem jelent a környezetre nézve további veszélyt, valamint új, értékes beruházási, fejlesztési területté válhat, ami elősegíti a helyi gazdaság versenyképességének a növelését.

Országos viszonylatban a *Kiemelt Kármentesítési Területek* (KKT) körébe azok a területek tartoznak, ahol jelentős a földtani közeget és a felszín alatti vizeket veszélyeztető szennyezettség, a szennyező anyagok mennyisége, illetve minősége fokozott környezeti kockázatot jelent. Általában e területek kármentesítési költségvonzata jelentős, valamint a sajtó- és a lakossági figyelem középpontjában állnak.

A konkrét KKT adatok alapján Dunaújvárosban 4, Székesfehérváron 3 kármentesítési terület található, további 1-1 van Felcsúton, Baracskán és Nagyvenyimben.

II.1.7. Energiaforrások¹⁴

Primer energiahordozók

A primer energiahordozók közül Fejér megye területén egyedül a barnaszén az, ami fellelhető, a Vértesben. A Márkushegyi bánya (Pusztavám) az utolsó mélyművelésű bánya az országban, ahol még folyik termelés (előreláthatóan 2014 végéig).

Fejér megyében primer energiaforráson alapuló erőmű 1 található: a dunaújvárosi ISD Power Kft. ipari erőműve, melynek alapvető feladata az ISD DUNAFERR Társaságcsoport területén képződött ún. technológiai gázok maradéktalan elégetésével, valamint egyéb tüzelőanyagok felhasználásával hőtermelés és szolgáltatás (gőz, melegvíz), turbólevegő termelés és szolgáltatás, villamosenergia-termelés és szolgáltatás, valamint sótanított- és lágyvíz előállítás. Részben az erőműből történik Dunaújváros távhővel való ellátása, számos lakás és közintézmény fűtési melegvíz-szolgáltatása és használati melegvíz-ellátása egyaránt.

Megújuló energiahordozók

Magyarország a Kiotói Egyezményben vállalta, hogy a környezet védelme érdekében csökkenti az üvegházhatású gázok emisszióját. A célok elérése érdekében az ország energiaellátásában növelni kell a megújuló energiahordozók használatának arányát. A közelmúltban elkészült Magyarország megújuló energia hasznosítási cselekvési terve, amelyben 2020-ig legalább 14,5%-ra szeretné növelni a megújuló energiaforrások jelenlegi kb. 4-5%-os részarányát.

A megújuló energiaforrások közül Fejér megye leginkább a szélenergia hasznosítás terén van kedvező helyzetben, amelynek az ország közepes adottságainak ellenére is nagy a jelentősége. Ennek ellenére a megye területén szélerőmű mindössze Kulcson és Bakonycsernyén található. A kulcsi 600 kW-os erőmű volt az országban az első ilyen jellegű létesítmény (2001 óta üzemel), a bakonycsernyei 2000 kW-os tornyot pedig 2007-ben helyezték üzembe. A szélerőmű-kapacitás növekedését jelenleg akadályozza, hogy a Magyar Energia Hivatal 2006 tavasza óta nem adott ki szélerőmű kvótát, azaz létesítési engedélyt. A 2009-ben kiírt, majd módosított tendert (ami 410 megawattnyi szélerőműre szólt) 2010 júliusában visszavonták, új kapacitás-pályázat kiírása pedig csak 2012-ben várható. (19. sz. térkép)

¹⁴ Jelentés a területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről – háttéranyag
www.hvg.hu ; www.eh.gov.hu

Az átlagos évi napfénytartam tekintetében jónak mondható Fejér megye helyzete, mivel a megye déli részein meghaladja az 1950 órát, de az északi és középső részeken is több mint 1900 óra.

Magyarország vízenergia-adottságai a síkvidéki jelleg miatt nem igazán kedvezőek. A magyarországi folyók kiaknázható teljesítménye megközelítőleg 1 000 MW-ra tehető, de a vízenergia-vagyonszétszórtsága miatt ennek csak kisebb hányadát indokolt kiépíteni. Fejér megyei vízenergia-felhasználást érintő lehetőség: a Dunán a Budapest alatti szakaszon két vízlépcső kiépítése jöhet szóba, Adonynál és Fajsznál, 150–170 MW villamos teljesítménnyel. Megépítésükről azonban a vízgazdálkodási szempontok figyelembe vételével országos szinten lehet csak dönteni.

Terjedőben van a biomassa felhasználása is, ami a megújuló energiaforrások közül a legnagyobb tartalékokkal rendelkezik. Magyarország teljes biomassa készlete 350-360 millió tonnára becsülhető, amely az összes megújuló energia közel 90%-át adja. 2007-ben Magyarországon kb. 40 helyen használták fel a biogázt hő- és villamosenergia termelésére. Fejér megyében Pálhalmán (Dunaújváros) található üzemelő biogáz erőmű.

A bioüzemanyagok két fontosabb csoportja terjedt el Magyarországon: a növényi eredetű bioetanol és a növényi olajokból előállított biodízel. Magyarországon a bioetanol előállítási feltételei kedvezőek. Jelenleg Fejér megyében működik bioetanolt előállító üzem: Szabadegyházán.

II.1.8. A vízkárt okozó elemek (árvíz- és belvízveszély, fakadóvíz) és vízkárelhárítással kapcsolatos helyzetelemzés

(20. sz. térkép)

Árvízvédelem

A Duna mentén a Fejér megyei szakaszon 31 km árvédelmi töltés készült a Duna jobb partján Ercsi és Bába (Tolna megye) között.

A megyében található 04.04. számú Adony–Ercsi árvízvédelmi szakasz Adony, Ercsi és Iváncsa települést védi a Duna árvizeitől.

Dombvidéki vízrendezés

A megye területén a Vértes és a Mezőföld térségében szükséges a dombvidéki vízrendezés. A dombvidéki területeken található kizárólagos állami tulajdonú kisvízfolyások kezelője a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság. Összesen 923,3 km vízfolyás van a kezelésükben, ebből 297,84 km Fejér megye területén. Az árvízvédelmi szempontból jelentősebb kisvízfolyások: Kis-Koppány, Mór-Bodajki-vízfolyás, Váli-víz, Gaja-patak, Szent-László patak, Által-ér. A nagyvizek lefolyásának mérséklését, árvízcsúcs csökkentést szolgálja a Fehérvárcsurgói tározó.

Síkvidéki vízrendezés

A síkvidéki területek két nagy csoportra oszthatók. A Duna jobb parti árvízvédelmi töltése mellett elterülő öblözetek jelentik az egyik csoportot (Ercsi, Beloianisz, Iváncsa, Adony térségében), míg a másikba a vízfolyások, belvízcsatornák keskeny folyóvölgyei tartoznak.

A jelentős belvízcsatornák a Nádor csatorna, az Adonyi-főcsatorna, Adony-északi-övcatorna (Cikolai-víz), Séd-Sárvíz-malomcsatorna, valamint a Gaja Malomcsatorna. Ez utóbbi kettő a

belvízmentes időszakban az öntözéshez, illetve a halastavak feltöltéséhez szükséges vízmennyiséget szállítja.

A megye területén lévő belvízvédelmi szakaszok: Adony-Ercsi (48 km²) és Cece-Ősi (155 km²).

A Velencei-tó part és mederszabályozás

A Velencei-tó szélsőséges vízjárása következtében, a parti területeket gyakran elöntötte. A szabályozási munkák a 1970-es években kezdődtek. A 1990-es évek második felére a kitűzött szabályozási feladatok több mint 90%-a teljesült, amelynek következtében a korábbi nádas és szabad vízfelület 60-40%-os aránya megcserélődött. A szabályozás eredményeként 1996 végéig összesen 24 491 fm partvédmű épült, 17,73 km rendezett part alakult ki.

II.2. Az épített környezet és a kulturális örökség védelme (műemlékek, régészeti lelőhelyek)

Műemlékek

Fejér megyében összesen 434 műemléket tartanak nyilván, ez az ország műemléki állományának (13628) 3,2%-a. Kiugróan magas a műemlékek számuk a megyeszékhelyen (140), jelentős továbbá Mór (36), valamint Sukorón (16 - itt főleg népi épületek állnak védelem alatt).

Kultúrtörténeti- örökségvédelmi szempontból is centrumnak számít a magyar államiság harmadik legfontosabb központját képviselő Székesfehérvár. A városban, történetileg gazdagon rétegzett az emlékanyag, az államalapítás korától kezdve a legújabb korig.

Területi műemléki védelem alatt áll Székesfehérvár és Mór történelmi városközpontja (műemléki jelentőségű terület), továbbá történeti kertként a Dégi Festetics kastély parkja.

A műemlékek javarészt egyházi jellegűek (templom, kápolna, plébánia, rendház, kálvária, szentek szobrai), de jelentős - a nagyobb városokban - a középületek és polgári lakóházak száma is. A népi építészeti emlékek közé falusi lakóházak és néhány szőlőhegyi prэшáz tartozik. A megyére különösen jellemzőek a vidéki barokk és klasszicista kastélyok-kúriák, mellettük igen értékes kertekkel, kastélyparkokkal. A megye területén történelmi okokból igen kevés a középkori eredetű műemlék, érdekesség viszont, hogy Dunaújvárosban már védelem alá került néhány, a múlt század ötvenes éveiben, a város létesítésekor emelt középület.

A gazdaságtörténeti jellegű emlékeket volt uradalmi magtárak, továbbá egykori malmok képviselik.

A nemzetgazdasági szempontból kiemelt jelentőségű nemzeti vagyonnak minősülő műemlékekből, műemléki együttesekből 14 található a megyében (számuk országosan: 260).
(21. sz. térkép)

Világörökség

A megyében világörökségi várományosi területnek számít az egykori Duna-menti római limes maradványa. A megye területrendezési terve a világörökségi és világörökség-várományos területek övezetébe Adony, Baracs, Dunaújváros, Ercsi, Iváncsa, Kisapostag és Rácalmás településeket sorolta be. Mind a hét település a római limes magyarországi szakaszának területeivel, objektumaival érintett. Összesen 37 őrtornyot rögzített a kutatás terepbejárások és légifelvételek alapján: Ercsi körzetében 10, Iváncsán 1, Adony körzetében

7, Dunaújváros körzetében 14, Kisapostagon 4, Baracson 1 található. Iváncsán a 6. sz. útnál feltehetően római kori palánktábor helyezkedik el.

Nemzeti emlékhelyek

A nemzeti emlékhely új védelmi kategória, 2012-től szerepel az a kulturális örökség védelméről szóló törvényben. A megyében nemzeti emlékhellyé nyilvánították Pákozdon a Mészeg-hegyi katonai emlékhelyet, valamint a székesfehérvári Romkertet.

Régészeti lelőhelyek

A megyében 2160 nyilvántartott régészeti lelőhely van (2009-es adat szerint), az ország lelőhelyeinek 3,3%-a. Magas, 50 feletti a lelőhelyek száma Perkátán, Baracson, Sárbogárdon és Tácon és igen magas Dunaújváros (125) és különösen Székesfehérvár (376) területén. A lelőhelyek kora változatos, őskori lelőhelyek, bronzkori vaskori objektumok ugyanúgy megtalálhatók, mint a római kor és a középkor emlékei. 24, zömmel őskori várhelyet, földvárat azonosítottak a megyében. Ezek közül látogatásra csak Csókakő vára kiépített.

A lelőhelyek közül miniszteri rendelettel kiemelten védettnek minősül a Tác melletti Gorsium, ahol bemutatóhelyet is kialakítottak az egykori római város eddig feltárt területén. Fokozottan védett lelőhely 6 településen található: Besnyő-Göböljárás, Etyek-Botpuszta, Nagykarácsony, Előszállás, Szabadhídvég-Pusztavár, Székesfehérvár. Ezek a lelőhelyek a közönség számára nem kialakítottak, nem látogathatók.

(22. sz. térképek)

Helyi védettségű épített környezeti értékek

A rendelkezésre álló nyilvántartás szerint a települések mintegy harmada (32) rendelkezik helyi védettségű épített környezeti értékkel. Összesen 565 objektumot helyeztek védelem alá, a legtöbbet Etyeken (131), Székesfehérvárott (85), Mórton (42), Dunaújvárosban (40), Velencén (34), Ercsiben (32), Isztiméren (31), Bicskén (21) és Sárbogárdon (20).

(23. sz. térkép)

Egyedi tájértékek

Az egyedi tájértékek kataszterezése még nem nevezhető lezártnak, a listák bővíthetők.

A jelenlegi kimutatás szerint a megye valamennyi településén vannak nyilvántartásba vett egyedi tájértékek, számuk összesen 4502 (átlagosan 41 településenként). Kiemelkedően magas mennyiségű (100 feletti) tájérték van Székesfehérvárott, Bakonycsernyén, Dunaújvárosban, Sárbogárdon, Etyeken, Csákváron, Mórton és Gánton.

Egyéb tájértékek gyűjtése a *TÉKA (Tájérték kataszter) program* keretén belül civil együttműködésben folyik. A megyében több ezer objektum került azonosításra, amely egy integrált táji adatbázisban, illetve egy informatikai rendszerben a tájtervezők és kutatók, valamint a nagyközönség számára is elérhető.¹⁵

¹⁵ www.teka.hu

II.3. Gazdasági bázis

II.3.1. Főbb gazdasági ágazatok, azok fejlődési irányai: mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, üdülés, idegenforgalom, ipar, szolgáltatás

Mezőgazdaság

Az agrárium nemzetgazdaságban betöltött szerepe mind országos viszonylatban, mind Fejér megyében csökkent az elmúlt két évtizedben. Ugyanakkor az agrárium szerepének jellemzésekor figyelembe kell venni azt is, hogy a mezőgazdasághoz a népesség jelentős része még mindig erősen kötődik (saját fogyasztásra történő termelés és jövedelemkiegészítés), így a mezőgazdaság népességmegtartó ereje még jelenleg is számottevő.

2010-ben a mezőgazdaság bruttó hozzáadott érték alapján számolt részesedése a megye gazdaságában 4,88%-volt. Ez magasabb, mint a 3,44%-os országos érték, de alacsonyabb, mint a Budapest nélkül számított megyék összesített mutatója (5,54%). 2010-ben az összes alkalmazásban álló 4%-át foglalkoztatta az ágazat. Ez jelentősen meghaladja az országos értéket (2,88%). A Budapest nélküli számított országos átlaggal viszont nagyjából megegyezik (3,99%) a megyei mutató.

Egyéni gazdaságok jellemzői

Az elmúlt 10 évben az egyéni gazdaságok száma mind országosan, mind pedig a megyében erőteljesen csökkent. Míg 2000-ben több mint 40 ezer egyéni gazdaság működött a megyében, addig 2010-ben az egyéni gazdaságok száma alig volt több mint 23 ezer. 2010-ben az 1000 lakosra jutó egyéni gazdaságok száma 55 volt. Ez megegyezik az országos értékkel, de kisebb a Budapest nélkül számolt országos mutatónál.

A gazdasági szervezetek a mezőgazdasági területek 60%-át művelik. Az egyéni gazdaságok részesedése valamivel több, mint 40%, de így is elmarad az országos értéktől, a közel 50%-os részesedéstől.

Növénytermesztés és állattenyésztés

Fejér megye szántóterületének vetésszerkezetében az országosan is nagy területen termesztett növények (búza, kukorica, napraforgó, árpa) dominálnak. A kukorica vetésterülete 2010-ben meghaladta a szántóterület harmadát, a búza területi részesedése 25%. A jó termőhelyi adottságok miatt kialakult monokultúrás agrártermelés alacsony élőmunka-igényű, így a jó agrárpotenciállal rendelkező kiterjedt – elsősorban a megye dél/délnyugati részén fekvő - térségekben foglalkoztatási problémákat okoz, e mellett az agro-biodiverzitás meglehetősen alacsony a megyében.

A szántóföldi gazdálkodás mellett jelentős szőlőtermesztés folyik a térségben. A megye területén található az Észak-dunántúli borrégió Móri- és Etyek-Budai borvidék, az utóbbihoz az etyeki területeken kívül a Velencei-tó partján fekvő borvidéki települések is kapcsolódnak. Az állattenyésztés esetében a szarvasmarha állomány és az erre épülő tejfeldolgozás jelentős.

100 ha mezőgazdasági területre jutó állatállomány

	Szarvasmarha(db)	Sertés(db)	Juh(db)	Baromfi (db)
Fejér	14	29	12	439
Ország	12	57	21	762

Forrás: KSH, 2001.

Agrár-környezetgazdálkodás elsődleges célterületei

A természeti értékek megőrzését, a környezeti elemek védelmét szolgáló agrár-környezetgazdálkodás megjelenése a 2078/92/EK tanácsi rendelethez kapcsolódik. 2009-től az ÚMVP keretében az Magas Természeti Értékű Területek (MTÉT) néven indult újra a program immár 25 mintaterületen. Fejér megyében két MTÉT terület található: Sárvíz völgy MTÉT (kiemelt szerepe van a vízi madárvilágnak) és a Zámolyi medence MTÉT (a legmagasabb térszíneken, a Mezőföld löszhátakra jellemző vegetációjának maradványai figyelhetők meg, az alacsonyabb részein, dolomit lejtősztyeppért maradványok találhatók).

Erdőgazdálkodás

A Fejér megye erdősültsége 12,5 %, amely messze elmarad az országostól (20,7%). Az erdők közel háromnegyede állami tulajdonban van, az országosnál (55%) magasabb arányban. A megye nagyobb erdőgazdálkodói a Vértes Erdő Zrt., a Bakony erdő és VADEX Mezőföld Zrt. Az állami erdészetek vadgazdálkodásban betöltött szerepe is jelentős.

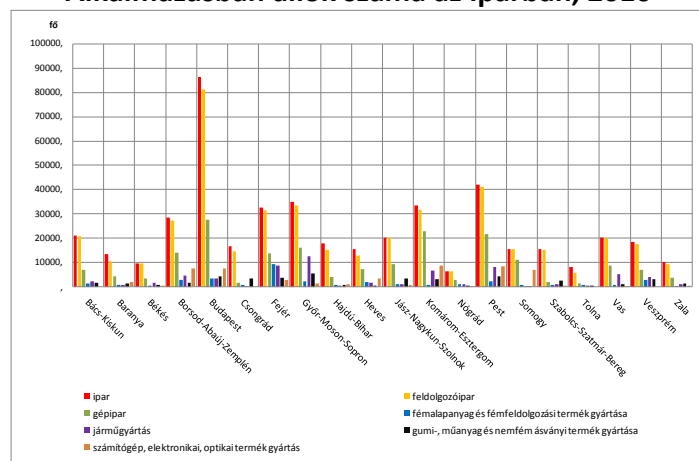
Az elsődleges rendeltetés alapján a megyében, az erdőterületek közel 64%-a esetében a védelmi rendeltetés a meghatározó.

Fejér megyében az erdőtelepítésre alkalmas terület mindössze 10 000 ha, amelyek elsősorban a Keleti-Bakonyt, Vértesalját, a Velencei hegységet, és a Sárvíz-völgyét érintik.

Ipari termelés

A 49 fő feletti vállalkozások által megtermelt ipari termelési érték Fejér megyében 1666 Mrd Ft, amellyel a megye a 4. helyen állt 2010-ben Budapest (4930 Mrd Ft), Komárom-Esztergom (2372 Mrd Ft) és Győr-Moson-Sopron megye (1956 Mrd Ft) után az országban. Az iparágakon belül a feldolgozóipari, gépipari termelés esetében ugyanez Fejér megye területi pozíciója. Országosan is kiemelkedő a fémalapanyag és fémfeldolgozási iparág jelentősége, amely a dunaújvárosi Dunai Vasműnek és a rácsatlakozó kisebb cégeknek köszönhetően az ország fémipari termelési értékének 44%-át adja.

Alkalmazásban állók száma az iparban, 2010

Forrás: TEIR / KSH alapján saját szerkesztés

Bár az ipari termelés volumene 2010-ben az előző évhez képest nőtt, országos összehasonlításban kiemelkedő teljesítmény nem tapasztalható. A fémalapanyag-gyártó és fémfeldolgozó iparág 20,2%-kal, a feldolgozóipar 13,9%-kal, a gépipar 11,8%-kal növelte teljesítményét. A megye legnagyobb ipari foglalkoztatói Székesfehérváron, Dunaújvárosban, Mórton, Rácalmásán, Bicskén, Ercsiben, Etyeken, Pákozdon és Szabadegyházán működnek.

Székesfehérváron főként ásványvíz palackozással, szerszám-és gép megmunkálással, üvegmegmunkálással, konténergégyártással, élelmiszergyártással, elektronikai gyártással, összeszereléssel, légttechnikával, fémmegmunkálással, közmű- és útépítéssel foglalkozó üzemek, vállalkozások működnek.

Jelentős ipari hagyományai, Budapesthez való közelsége, közlekedéshálózati pozíciója, mind kedvező hatással volt ipari parkjainak kialakulására, amelynek komoly jelentősége van a munkahelyteremtés, munkaerő-foglalkoztatás szempontjából is. A hét ipari park alakulásuk sorrendjében VIDEOTON Ipari Park, Alba Ipari Zóna, Sóstó Ipari Park, Déli Ipari Park, IKARUS Székesfehérvári Ipari Park, VISTEON Innovációs Ipari Park, Alba Airport Ipari Park, amelyek szinte kivétel nélkül a szolgáltatásfejlesztésre helyezik a hangsúlyt a következő években.

Turizmus

Fejér megye a Közép-dunántúli turisztikai régióba tartozik. A megye természeti, táji, épített környezeti értékei révén az idegenforgalom számára kedvező vonzerő-kínálattal rendelkezik. A települések egytizedében van csak a turizmusnak jelentős, ill. kiemelkedően jelentős szerepe. Ezekben országos és nemzetközi jelentőségű vonzerők is előfordulnak és a turisztikai termékkálájuk igen széles (horgászat, kerékpárturizmus, kastély- és műemléki-turizmus, tranzitturizmus, termálturizmus, kulturális rendezvényturizmus, természetjárás, barát- és rokonlátogatás, falusi turizmus, lovaglás, golf.) (24. sz. térkép)

A megye a belföldi turizmus területe, az ország turizmusát – mint a Budapest-Balaton között fekvő dunántúli, pannon vidék – értékőrző, változatos kínálatával tudja szolgálni, és ugyanakkor a megye lakosságának jelentős megélhetési lehetőséget is nyújt (nyújthat). A megyében a bruttó hozzáadott érték tekintetében 15%-ot képvisel a kereskedelem, szállítás, raktározás, szálláshely-szolgáltatás és vendéglátás¹⁶. A megye teljes munkaidős alkalmazottjainak 1%-a tevékenykedik a szálláshely szolgáltatásban és vendéglátásban, a regisztrált vállalkozások aránya 5%-át teszi ki az megyei turisztikai vállalkozásainak.

Fejér megye idegenforgalmának területi megoszlása hét területegységben határolható le: Székesfehérvár, mint történeti város, megyeszékhely, Velencei-tó, Vértes-hegység, Balaton környéke, Kelet-Bakony, Duna mente, Sárvíz-völgye.

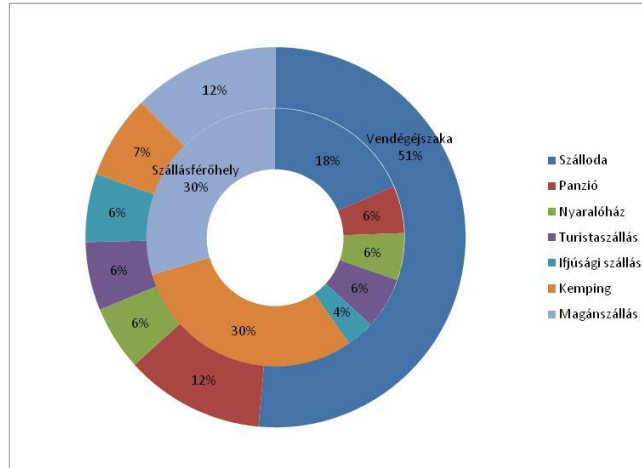
Szálláskapacitás

A szálláshelyek száma 2010-ben a megyében 721, a szállásférőhelyek száma 13 161 volt, ami az ország szálláshelyeinek és férőhelyeinek elenyésző része (1,75% és 2,5%), a településre vetített és 1000 lakosra számított átlagértékben is mélyen az országos átlag alattinak számít. A megye szállás-férőhelyeinek 18%-a szálloda, 6%-a panzió, 6%-a nyaralóház, 10%-a közösségi szálláshely (turistaszállás és ifjúsági szállás), 30%-a kemping és 30%-a magánszálláshely (fizetővendéglátás és falusi szálláshely). (25. sz. térkép) Az összes szállásférőhely száma jelenleg kevesebb, mint 2000-ben, a 2007-2008. évi mélypontot – pénzügyi világválság magyarországi begyűrűzése – követően kis mértékben növekszik minden szállástípus száma és befogadóképessége, de még mindig nem éri el a 2000. évi szintet. Ez alól csak a szállodai férőhely kivétel.

A férőhely kihasználtságot is szemléltető kördiagram szerint a szállodák a legkelendőbbek, a magánszálláshelyből és a kempingekből túlkínálat mutatkozik.

¹⁶ 2009-es KSH összevont adat

Szállásférőhelyek és vendégéjszakák aránya, 2010

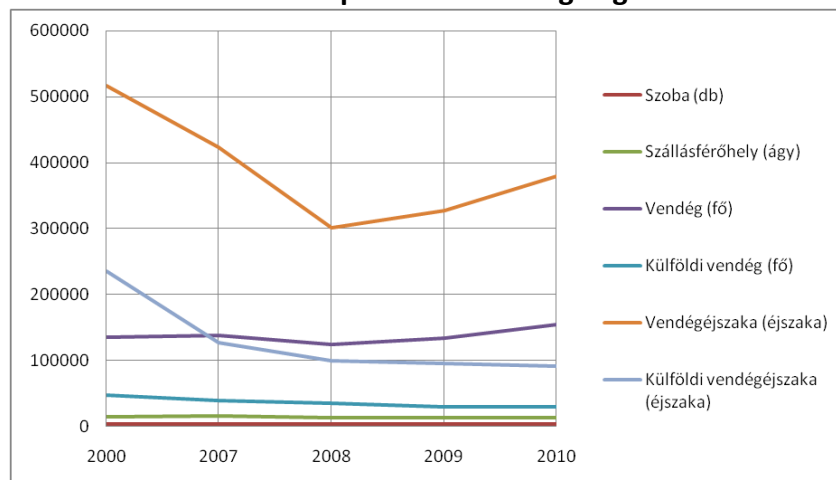

Forrás: TEIR/KSH alapján saját szerkesztés

Vendégforgalom

2010-ben 150 ezer körüli vendég – legalább egy éjszakát eltöltő turista – érkezett a megyébe, ami az ország 8,3 millió vendégszámához és Budapest közelségéhez, valamint a Velencei-tó kínálatához mérten nagyon alacsony (1,85%). A vendégéjszakák száma a megyében 340 ezer éjszaka feletti, arányát tekintve az országos adathoz képest (1,6%) hasonló a szállásférőhelyéhez. (26. sz. térkép)

Turisztikai szálláskapacitás és vendégforgalom trend

TEIR/KSH alapján saját szerkesztés

A megyében a hétfégi, kiránduló, tranzit jellegű turizmus jellemző. Az átlagos tartózkodási idő 2010-ben 2,4 nap, míg 2000-ben 3,8 nap volt átlagosan.

Vendéglátóhelyek

A megyében összesen 2010-ben 1613 vendéglátóegység került összeírásra. A vendéglátás a városokban és az üdülőhelyeken (Székesfehérvár, Dunaújváros, Gárdony, Velence, Sárbogárd, Mór, Rácalmás, Enying) kínál nagyobb mennyiségi és minőségi választékot. Még mindig elmondható, hogy kevés a tájjellegű kínálat és magas színvonalú kiszolgálás.

Az üzemanyag-töltőállomások és banki szolgáltatások elérhetősége megfelelő, nyári szezonban a Velencei-tónál bizonyul kevésnek a készpénzfelvevő automaták száma.

Turisztikai szervezet

Fejér megyében a Közép-dunántúli RMI végzi a turisztikai szolgáltatók versenysemleges piacra juttatását, székesfehérvári székhellyel. A megyében 5 Tourinform iroda (Dunaújváros, Gárdony, Pákozd, Székesfehérvár, Velence) és 22 utazási iroda van, főként Székesfehérvári központtal. A helyi Turisztikai Desztinációs Menedzsment szervezetek száma is gyarapszik (Móri Borvidék, Velencei-tó Turizmusáért TDM).

II.3.2. A gazdaság belső és külső kapcsolatai

Export, kereskedelem

Fejér megyében a különböző termékeket gyűjtő és elosztó 385 db nagykereskedelmi raktár több mint 60%-a Székesfehérváron, 15%-a Dunaújvárosban, 4%-a Sárbogárdon és 2%-a Gárdonyban található. A raktárak legnagyobb részt élelmiszer (28%) és fogyasztási cikkek (15%) kereskedelmével foglalkoznak a régiós megoszláshoz hasonlóan.

A 4373 db kiskereskedelmi üzlet több mint 46%-a Székesfehérváron, bő 15%-a Dunaújvárosban, körülbelül 4-4-4%-a Sárbogárdon, Móron és Bicskén, és közel 3%-a Gárdonyban van.

Exportból származó összbevétel 1 719 Mrd Ft volt 2010-ben, amely népességarányosan 4034 eFt-t jelent egy lakosra vetítve, ez a régiós (3 708 eFt) és országos (2 066 eFt) átlagnál is kedvezőbb.

II.3.3. A termelési infrastruktúra állapota

A 2 739 Mrd Ft értékű nemzetgazdasági össz-beruházásból Fejér megye 5,4%-ban részesedett 2010-ben, amely Budapest (27,2%) és Pest megye (11%) után a harmadik legjelentősebb az országban. A népességarányos beruházási értékek alapján Fejér megye e tekintetben is az előkelő harmadik helyet tölti be. Az egy főre eső összes nemzetgazdasági beruházás országos átlagban 274 eFt, Budapesten 433 eFt, Komárom-Esztergom megyében 415 eFt, Fejér megyében 348 eFt. A 348 ezer Ft értékű összes 1 főre jutó investícióhoz közel 90%-ban (311 ezer Ft-tal) járulnak hozzá a gazdasági társaságok és a szövetkezetek.

A beruházási teljesítmények nemzetgazdasági ágak közötti megoszlása a következőképpen alakul: a feldolgozóipari beruházások adják az össztermelés több mint 49%-át (országos arány 25%), a szállítás-raktározás közel 16%-át (országos arány 20,5%), a mező- és erdőgazdaság, halászat a 6,5%-át (országos arány 5,7%). További 6-6% a villamosenergia ágazat (országos arány 7,2%) és a kereskedelem-gépjárműjavítás ágazat (7,6%) hozzájárulása. Az infokommunikáció ágazat súlya elmarad az országban betöltött pozíciójától, Fejér megyében közel 3%-ot tesz ki az össz-beruházási teljesítményből, míg országosan ez az érték 6%.

II.3.4. A telepítési tényezők értékelése

Foglalkoztatottak megoszlása a nemzetgazdasági ágakban

Fejér megyében 2010-ben a három fő nemzetgazdasági ágban (mezőgazdaság, ipar, szolgáltatások) foglalkoztatott aktív korú népesség 55%-a a szolgáltatási szektorban, 40% az iparban, míg csupán 4,5% a mezőgazdaságban dolgozott. Ez a megoszlás a Közép-Dunántúli régió megyéiben, de országosan is hasonló. A népességarányos foglalkoztatottsági összehasonlítás szerint Fejér megye lakosságának ipari foglalkoztatottsága országosan is kiemelkedő.

Vállalkozások megoszlása a nemzetgazdasági ágakban

A Fejér megyében regisztrált 57 053 vállalkozás 65,5%-a egyéni, 34,5%-a társas vállalkozás. Ez arányaiban a régiós és országos értékeknek megfelelő. Népeségarányos területi megoszlást tekintve a legtöbb regisztrált szervezet Székesfehérváron (18 vállalkozás/100lakos), Mezőszilasán (18,5), Lajoskomáromban (20,2), Bakonykútiban (27,5), Kálozon (18,3), Söréden (20,1) és Sukorón (20,9) működik.

A vállalkozások nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása a régiós és országos arányokhoz hasonlóan alakul: 20,1% a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat ágazatban, 16,8% az ingatlanügyletek ágazatban, 11,7 % a kereskedelem, gépjárműjavításban, közel 10% a tudományos, műszaki tevékenységekben, közel 8% az építőiparban, és 5% a feldolgozóiparban tevékenykedik. A fennmaradó 28,4% a szállítás-raktározás, bányászat, infokommunikáció, villamosenergia, szennyvíz- és hulladékkezelés, egyéb szolgáltatás ágazatokban üzemel.

A megye legnagyobb foglalkoztatói főként Székesfehérváron és Dunaújvárosban található. A 250-499 fős és 500 fő fölötti vállalkozások valamivel több, mint fele Székesfehérváron helyezkedik el, míg a másik fele Dunaújvárosban, Bicskén, Mórán, valamint Rácalmásán, Ercsiben, Etyeken, Pákozdon és Szabadegyházán. Arányait tekintve a régiós és országos viszonyokhoz hasonlóan az összes vállalkozás 70%-át az 1-9 fős mikrovállalkozások teszik ki, amelyek lényegében önfoglalkoztatók.

II.3.5. A területi innovációs potenciál¹⁷

Magyarországon a K+F beruházások nagysága jól tükrözi az általános térségi fejlettségi szintet. A K+F térképen Budapest domináns súlya és néhány nagyvárosi agglomeráció, egyetemi vonzáskörzet kiemelkedő értékei jelennek meg. Fejér megye K+F súlya a beruházások tekintetében a legjobbak közé tartozott a kétezres évek elején (Budapest után a 4. volt a megyék között). 2010-re azonban nem tudta kedvező pozícióját megőrizni, és Győr-Moson-Sopron, Veszprém, Baranya, Békés és Somogy megyékkel együtt azon megyéink közé tartozik, amelyben csökkent a K+F beruházások összege.

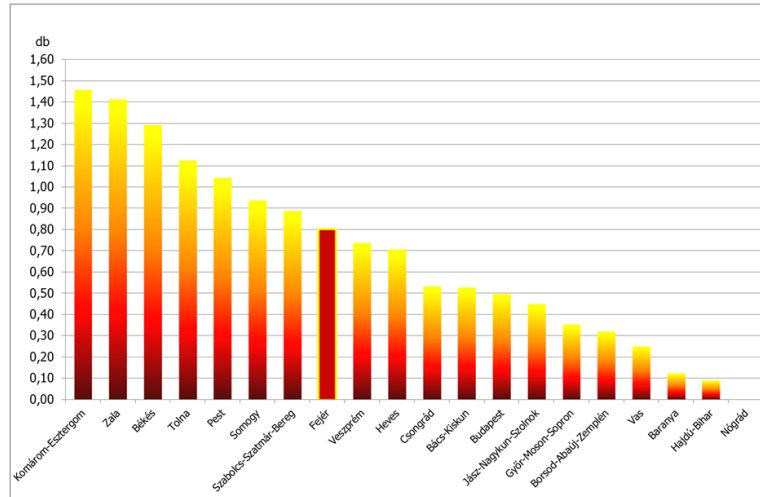
Fejér megye esetében a 2001-es 1,1milliárd Ft-os beruházási érték (2010-es indexálást követően) 2010-re 565 millió Ft-ra csökkent, ennek hatásaként a kutató-fejlesztő helyeken dolgozók létszáma is stagnált. 2001 és 2010 között nem változott a tudományos kutatók száma (698 fő volt és maradt is), a segédszemélyzet száma pedig még csökkent is csekély mértékben 187 főről 177-re. *(27. sz. térkép)*

2009-ben országosan 85 hazai szabadalmat jegyeztek be, míg 2010-ben 180-at, 2011-ben pedig 160-at. A főváros részesedése kiemelkedő (az összes szabadalom 55%-a), magas az érték Pest, illetve Csongrád megyékben. Fejér megye a második vonalban található (összesen 14 szabadalom 2009 és 2011 között).

A kutatói létszámot összevetve a szabadalmak számával, Budapest eddigi túlsúlya abszolút nem észrevehető. A legjobb Komárom-Esztergom (1,45 szabadalom/100 kutató), Zala és Békés megyék (1,3-1,4) után Fejér megye 8. a sorban 0,8-es értékkel.

¹⁷ A fejezet a „Jelentés a területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről” háttéranyaga alapján készült.

100 kutatóra jutó szabadalmak száma, 2010

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Egy 2007 évi komplexmutatóból kialakított tudástérkép szerint: Fejér megyében nagyon kedvező helyzetbe csak a Székesfehérvári, kedvezőbe pedig a Dunaújvárosi és Gárdonyi kistérségek tartoznak. Sajnos a megye déli, perifériális kistérségei (Adonyi, Abai, Enyingi és Sárbogárdi) e szegmensben nagyon kedvezőtlen helyzetűek. (28. sz. térkép)

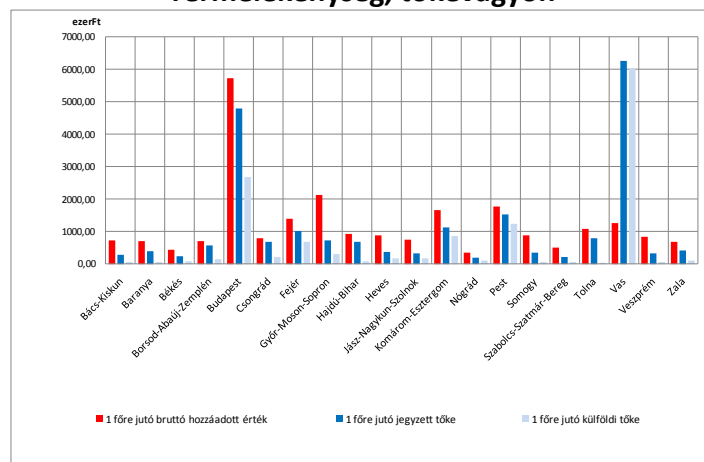
II.3.6. A térség gazdaságának versenyképességét befolyásoló tényezők

A Fejér megyében az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték (BHÉ) 1,4MFt volt 2010-ben, ami alacsonyabb az országos (1,9MFt), de magasabb a régiós értékhez képest (1,3MFt). Az országos rangsorban Budapest (5,7MFt/fő), Győr-Moson-Sopron (2,1MFt/fő), Pest (1,8MFt/fő) és Komárom-Esztergom megye (1,7MFt/fő) után Fejér megye az ötödik helyen állt.

Az egy vállalkozásra jutó bevétel 275,8MFt, a Közép-Dunántúli régióban ez az érték 237,5MFt, országosan pedig 220,8MFt.

A megyei vállalkozások jegyzett tőkevagyonja 437,4Mrd Ft, amelyből a külföldi tőke 68%-ban részesedik (régiós arány 65%, országos arány 59%). Az egy főre jutó jegyzett tőke alapján Vas (6,2MFt), Budapest (4,8MFt), Pest (1,5MFt) és Komárom-Esztergom megye (1,1MFt) után Fejér (1MFt) az ötödik.

Termelékenység, tőkevagyon

Forrás: TEIR / NAV alapján saját szerkesztés

A megyében keletkezett összes eredmény 40,9Mrd Ft volt, amely a régió összeredményének 25,3%-át, az országénak pedig 1,5%-át teszi ki. Ebből a veszteség 39,8Mrd Ft-ot a nyereség 80,8Mrd Ft-ot tesz ki. A veszteséges települések száma 23.

A bruttó hazai termék (GDP) előállításában 2009-ben Fejér megye (2,1MFt) Budapest (5,8MFt), Győr-Moson-Sopron (2,7MFt), Komárom-Esztergom (2,5MFt) és Pest megye (2,2MFt) után az ötödik volt. A 2000 évben betöltött gazdasági szerepéhez képest némi visszaesés figyelhető meg, amikor Fejér a megyei rangsorban a harmadik helyet töltötte be (1,5MFt) a főváros (2,6MFt) és Győr-Moson-Sopron megye (1,7MFt) után. A fő nemzetgazdasági ágak közötti megoszlást tekintve a szolgáltatási ágazat 390,8MrdFt-tal, az ipar 349,5Mrd Ft-tal, a mezőgazdasági ágazat pedig 37,9Mrd Ft-tal részesedett a termelésből.

II.4. Társadalmi környezet

II.4.1. Kulturális adottságok, értékek

Tartalma Az épített környezet és a kulturális örökség védelme c. fejezetben került kifejtésre.

II.4.2. Területi identitás, civil aktivitás

Fejér megyében 2012-ben összesen 2483 civil szervezet található.¹⁸ Az 1000 lakosra jutó számuk 5,8. Számszerűen a legtöbb szervezet a városokban van, így Székesfehérváron 802, Dunaújvárosban 273, Mórton 74, Gárdonyban 70, Sárbogárdon 62. A kis lakosságú településeken, községekben jellemzően csak néhány (1-8) működik.

A nonprofit szervezetek száma a megyében 2010-ben 2232, ez alapján ezer lakosra 5,2 szervezet jut. A Közép-dunántúli régióban ez a szám 6, országosan 6,5, vagyis Fejér megye régiós és az országos átlag alatt foglalt helyet.

A civil szervezetek több mint 20%-a sorolható a kulturális tevékenységet folytatók közé. Országos szinten ez az arány 13% volt 2010-ben. A kulturális szervezetek jellemzően kórusok, népdalkörök, néptáncgyűttesek, népi iparművészeti, ill. képzőművészeti társulások, alkotó közösségek.

A Mezőföld az a tájegység, amelynek néprajzi értékekben főleg táncok vonatkozásában) rendkívül gazdag. Néhány településen a mai napig is megkülönböztethető területileg a régen eltérő státuszú népesség (kisnemesek, kisbirtokosok, zsellérek, uradalmi cselédek) leszármazottainak lakhelye.

A 2001-es népszámlás alapján Fejér megyében a nemzetiségi lakosság aránya 2,66 %, ennél csak Csongrád megyében (2 %) alacsonyabb ez az arány.

Nemzetiségi kulturális szervezet 16 településen működik. Ezek a helyi hagyományokat ápoló közösségek, túlnyomó többségük német (11 településen), ezen kívül még 2 településen cigány, és 1-1 helyen horvát, szerb, görög, szlovák szervezet, csoport található.

(29. sz. térkép)

¹⁸ Forrás: www.helyicivil.hu

II.4.3. Humán erőforrások: demográfiai szerkezet és prognózis, foglalkoztatási viszonyok, humánkapacitások, jövedelmi viszonyok, kisebbségek helyzete

Demográfiai szerkezet és prognózis

A megye népessége a 2001 évi népszámlálási eredményekkel összehasonlítva 1%-kal nőtt, miközben a megyei jogú városokban élők száma csökkent, Székesfehérváré 3%-kal, Dunaújvárosé pedig 9%-kal. A települések több mint felében (55 db) népességyarapodás volt tapasztalható, egyharmadukban (37 db) csökkent a lakosság.¹⁹ A legnagyobb mértékű (9% vagy afeletti) csökkenést 6 település szenvedte el, a már említett Dunaújváros mellett Alsószentiván, Mezőkomárom (9%), Igar (10%), Nagyveleg és Szabadhidvég (12%). (30. sz. térkép) 10% felett gyarapodott 22 település, amelyek döntően a fővárosi agglomeráció és a megyeszékhely környezetében, a Velencei-tó körül, illetve Dunaújváros szomszédságában találhatóak.

Fejér megye a 2001-2010 közötti időszakban 1%-os vándorlási nyereséget könyvelhetett el. Az átlag mögött a települések kétharmadának pozitív, míg egyharmadának negatív migrációs egyenlege húzódik. Jelentős, 10% feletti bevándorlás volt tapasztalható a települések egynegyedében, zömében az agglomerációs kiköltözéseknek köszönhetően, a megyeszékhely, Dunaújváros és a fővárosi agglomeráció vonzásterületein, illetve a Székesfehérvár és Budapest közötti zónában, főleg a Velencei-tó körüli településeken. Az elvándorlások a népesség százalékában 15 településen volt 5% feletti, köztük Mór és Dunaújvárosban, valamint a megye elmaradott déli perifériás településein. (31. sz. térkép)

A megye természetes fogyása 4 ezrelék volt 2010-ben, hasonlóan az országoshoz. Ez az átlag 17 természetes szaporodással, 85 természetes fogyással jellemezhető települést takar, valamint 6 település esetében az ezer lakosra jutó elveszületések, illetve halálozások száma kiegyenlített. (32. sz. térkép)

Magyarország öregedő népességű, ami Fejér megyére is jellemző, ám kismértékben, de kedvezőbb öregedési indexszel rendelkezik (országos: 1,13, Fejér megye: 1,08). Ez annak köszönhető, hogy településeinek közel fele fiatalos korstruktúrájú, 20%-a kiegyenlített, és csupán a fennmaradó több mint egyharmadnyi településen haladja meg a 65 év felettek száma a 14 évnél fiatalabbakét. (33. sz. térkép)

A népesség megoszlását főbb korcsoportonként vizsgálva megállapítható, hogy 2010-ben a megyében a 0-14 évesek aránya 14% (országosan 15%), az aktív korúaké 71% (a hazai átlag 69%) és az időskorú 65 évesnél idősebbek aránya 15% (országosan 17%) volt.

Fejér megyében 100 aktív korú lakosra 20 gyermekkorú és 22 idős jutott. Az időskorúak eltartottsági rátája a megye 30 településében magasabb az átlagnál. (34. sz. térkép)

Fejér megye népességének alakulása (fő)

	2001	2010	2011	2021
Népesség	430 482	432 677	428 000	422 896

Forrás: TEIR / KSH

Foglalkoztatási viszonyok

Fejér megye aktív korú (15-59 év közötti)²⁰ népességének 64%-a volt foglalkoztatott a 2005 évi mikrocenzus alapján (177 ezer fő), 5,8%-os munkanélküliség mellett. A foglalkoztatottak

¹⁹ Daruszentmiklós 2002 évi kiválása miatt (Előszállásból), nem rendelkezik összehasonlítható adattal.

²⁰ Sajnos, a különböző időpontokban gyűjtött statisztikai adatokban az aktív korúak meghatározása eltérő. A 2010 évi vizsgálat a 15-64 éveseket tekinti annak (ami megfelel a tényleges nyugdíjkorhatárnak), míg a 2005 évi mikrocenzus 15-59 év közöttiekkel számol, és végül a 2011 és 2012 évi adatok terén a KSH, illetve a Fejér Megyei Kormányhivatal Munkaügyi

60%-a helyben dolgozott, míg a fennmaradó 40% naponta ingázott munkahelyére. A megye 160 ezer háztartásának (2005) 1,7%-ában nem volt foglalkoztatott, és 1,3%-ában csak munkanélküliek éltek.

Az ingázások irányát tekintve a Zirci térségből Mór és Veszprém felé, a várpalotai térségből Fejér megyébe jár dolgozni a munkavállalók egy része. A bicskei és dunaújvárosi körzetekből, valamint Székesfehérvárról jellemző a fővárosba ingázás. A megye déli / délnyugati területeiről elsősorban a megyeszékhelyekre (Székesfehérvár, Szekszárd) járnak dolgozni. Általánosan jellemző a főbb ipari városok munkaerővonzása.²¹

2010-ben 165,8 ezer fő foglalkoztatott volt a megyében, ami 5,1%-kal kevesebb a 2005 évinél. Számuk 2011-re 2,6%-kal nőtt (170,1 ezer) és 2012 júliusára 1,2%-kal csökkent (168,1 ezer).

A KSH munkaerő-felmérés adatai (15-74 éves népességre) 2011. I-II. negyedév

Megnevezés	Fejér megye	Közép-dunántúli régió	Ország
Népesség száma (ezer fő)	427,4	1 098,7	100 014,3
Foglalkoztatottak (ezer fő)	170,1	455,5	3 855,3
Alkalmazásban állók (ezer fő)	111,0	269,0	2 691,1
Munkanélküliek (ezer fő)	19,2	45,5	462,0
Gazdaságilag aktívak (ezer fő)	189,3	498,9	4 317,9
Gazdaságilag inaktívak (ezer fő)	136,7	342,9	3 355,4
Aktivitási arány (%)	58,1 %	59,3 %	56,3 %
Foglalkoztatási arány (%)	52,2 %	53,9 %	50,3 %
Munkanélküliségi ráta (%)	10,2 %	9,1 %	10,7 %

Forrás: Fejér Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ

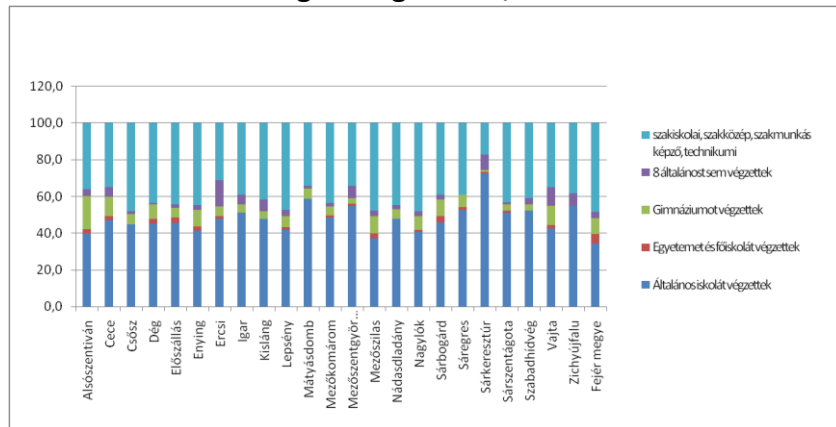
2010 év végén Fejér megye aktív (15-64 éves) korú népességének 7,3%-a volt regisztrált munkanélküli. (35. sz. térkép) Az álláskeresők 18,8%-a részesült rendszeres szociális segélyben és közel egynegyedük volt tartósan (180 napon túl) munka nélkül. (36. sz. térkép) Az állástalanok közel felének szakiskolai, szakközépiskolai, szakmunkásképző, illetve technikumi, egyharmadának általános iskolai, 1,5%-ának egyetemi, 3,7%-ának főiskolai, 8,6%-ának gimnáziumi végzettsége volt, míg 3,4%-uk nem rendelkezett 8 általánossal.

A magas munkanélküliségű településcsoportban kiemelkedő a 8 általánost végzetek dominanciája, míg az alacsony munkanélküliségű települések körében inkább a szakképzettséggel rendelkezők vannak túlsúlyban. Ezzel szemben az 5% alatti munkanélküliségűek grafikonján eltérő iskolázottsági struktúrájú települések láthatók. A szakképzettséggel rendelkezőkön túl, itt (Isztimér kivételével) határozottabban jelennek meg a diplomás állás nélküliek, ami strukturális munkanélküliségre utal. Két város (Martonvásár és Velençe) tartozik e csoporthoz, ahol a munkanélküliségi ráta 3,9% és 4,7%, a legkedvezőbb a városok között.

Központja 15-74 év közöttiekre vetíti a foglalkoztatottak és munkanélküliek számát. Ahol összehasonlító folyamatlemzés így nem lehetséges, a rendelkezésre álló abszolút számokra támaszkodik az anyag.

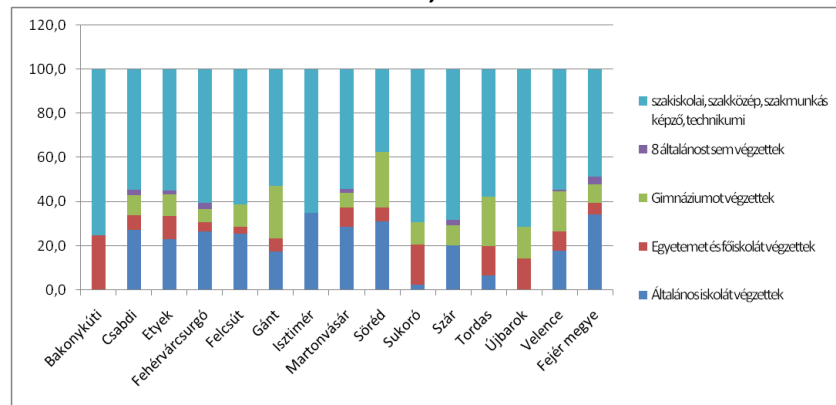
²¹ Fejér megye foglalkoztatási, munkaerő-piaci helyzetének alakulása 2011. év / Fejér Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központja

A 10% feletti munkanélküliségű településekben az állástalanok megoszlása iskolai végzettség szerint, 2010

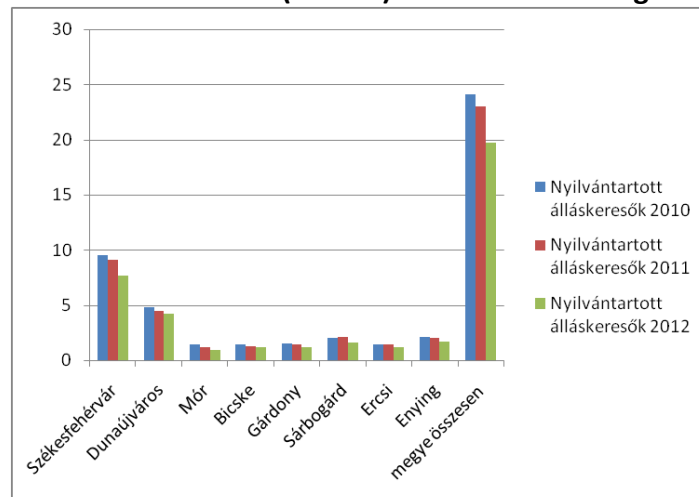
Forrás: TEIR / KSH alapján saját szerkesztés

5% alatti munkanélküliségű településekben az állástalanok megoszlása iskolai végzettség szerint, 2010

Forrás: TEIR / KSH alapján saját szerkesztés

Nyilvántartott álláskereső számának (ezer fő) alakulása kistérségenként 2010-2012.VII.

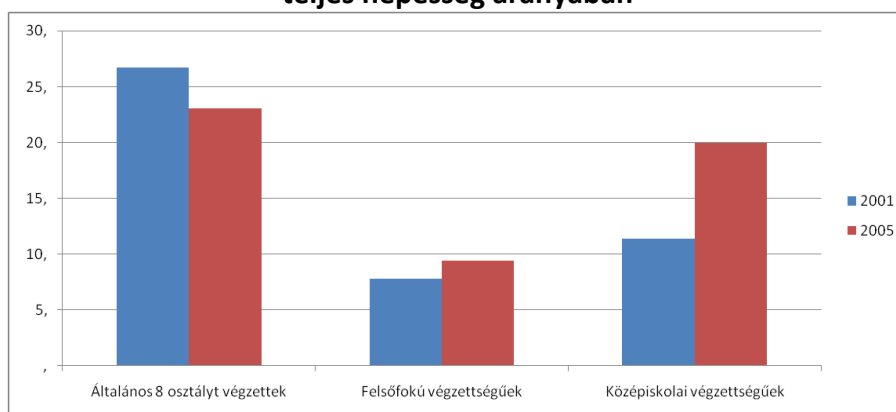

Forrás: Fejér Megyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ alapján saját szerkesztés

2011-ben az álláskereső átlagosan 8,6%-a pályakezdő volt. Iskolázottságukat tekintve: a pályakezdő álláskereső 55,6%-a szakképzett volt, míg 44,5%-uk szakképzetlen.

Az iskolázottsággal kapcsolatban 2001 évi népszámlálási (településsoros), illetve 2005 évi megyei szintű mikrocenzus adatok állnak rendelkezésre.²² Fejér megye lakosságának iskolai végzettsége az országos tendenciákhoz hasonlóan a vizsgált időszakban kedvező változásokat mutat: csökkent az általános iskola 8 osztályát végzettek (26,7%-ról 23,1%-ra), és nőtt a diplomások (7,8%-ról 9,4%-ra), valamint az érettségivel/szakmai oklevéllel (11,4%-ról 20%-ra) rendelkezők aránya. A legnagyobb fejlődés az utóbbiban mutatható ki.

Fejér megye népességének iskolai végzettség szerinti összehasonlítása 2001-2005 között a teljes népesség arányában

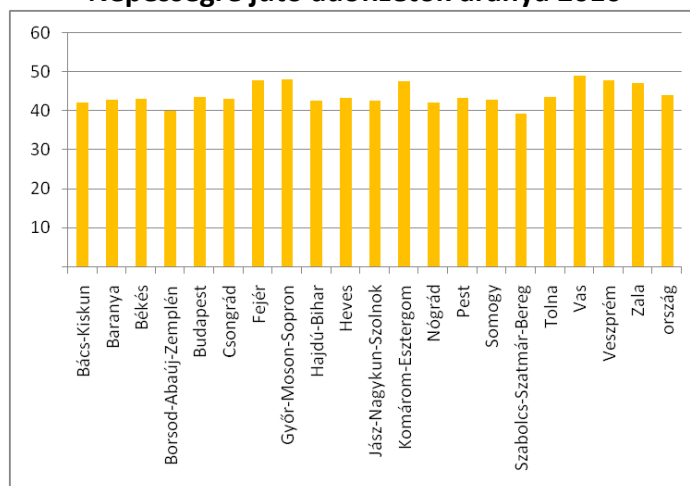

Forrás: TEIR / KSH alapján saját szerkesztés

Jövedelmi viszonyok

2010-ben Fejér megyében 206 ezer adófizető élt²³, 39%-uk vidékies településeken. A népességre vetített adófizetők aránya 25% (Sárkeresztúr) és 56% (Sárkeresztes) között változik, míg a megyei átlag 48%. (37. sz. térkép)

Népességre jutó adófizetők aránya 2010

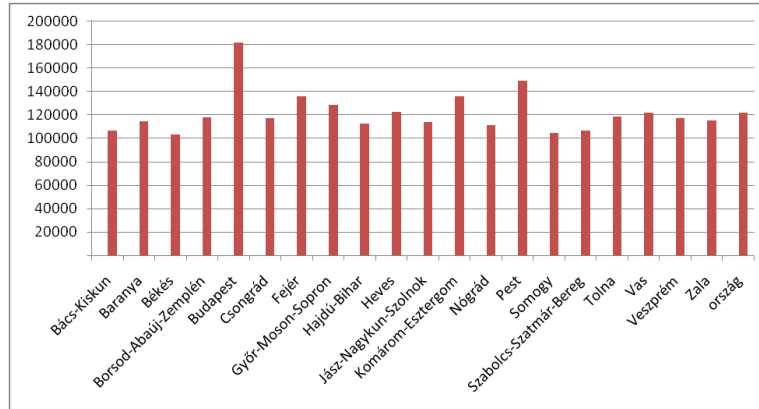
Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Az egy adófizetőre jutó munkaviszonyból származó havi jövedelem 136 ezer Ft. Az átlag mögötti szélsőértékek 81 ezer Ft (Igar) és 198 ezer Ft (Bakonykúti) között két és félszeres a különbség. (38. sz. térkép)

²² A két adatfelvétel közötti csoportosítási és egyéb eltérések miatt jelen anyag az arányok megállapításánál a teljes népességhez viszonyít, és nem foglalkozik a 8 általános iskolai osztálynál alacsonyabb végzettségűek értékelésével.

²³ Forrás: TEIR / KSH NAV 2010

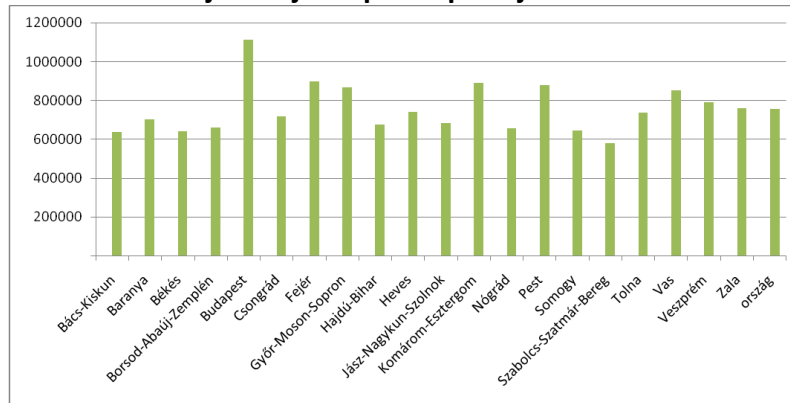
1 adófizetőre jutó munkából származó jövedelem 2010

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

A magasabb jövedelmi kategóriába tartozó népesség döntően a megye Duna menti, Dunaújvárosig húzódó szakaszán, a Velencei-tó körüli településeken, a fővárosi agglomerációval érintkező sávban, valamint a Székesfehérvár-Mór tengelyre felfűzött településeken él. Markánsan kirajzolódik összefüggő térséget képezve az alacsony jövedelmű népességet befogadó települések megyeszékhely – Velencei-tó – Dunaújváros ívtől dél-délnyugatra fekvő csoportja, továbbá a Vértes északi települései. (38. sz. térkép)
Az egy lakosra jutó SZJA alapot képező jövedelem átlaga 896 ezer Ft körül volt a megyében. Majdnem ennek duplájával Bakonykúti emelkedett ki a sorból, míg a sereghajó Sárkeresztúr volt, a megyei átlag több mint egyharmadával. (39. sz. térkép)

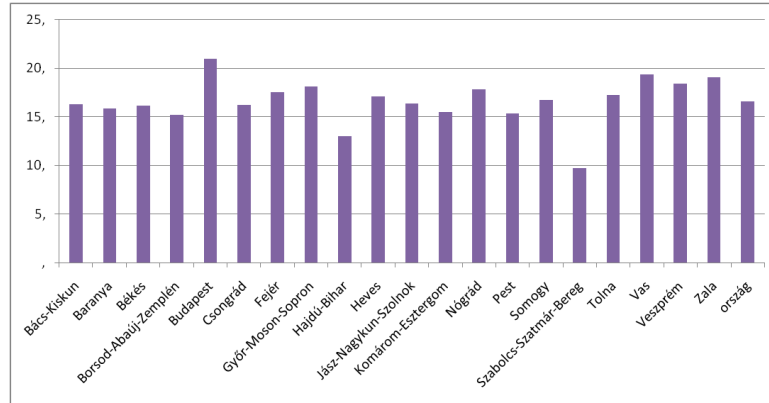
1 lakosra jutó szja alapot képező jövedelem 2010

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

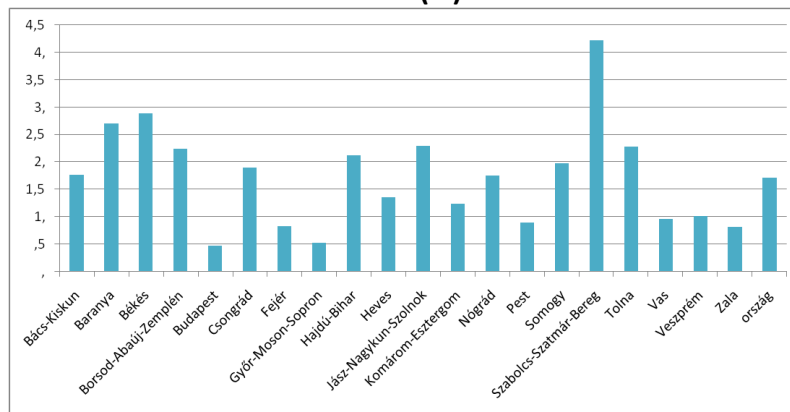
2010-ben Fejér megye népességének 17,5%-a részesült öregségi nyugdíjban és 0,8%-a megváltozott munkaképességűek járadékában. A vidékies térségekben alacsonyabb (15,2%) a nyugdíjasok aránya az urbanus jellegű településekhez képest (19,1%).

Öregségi nyugdíjban részesülők aránya az állandó népességből 2010 (%)

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Megváltozott munkaképességűek járadékában részesülők aránya az állandó népességből 2010 (%)

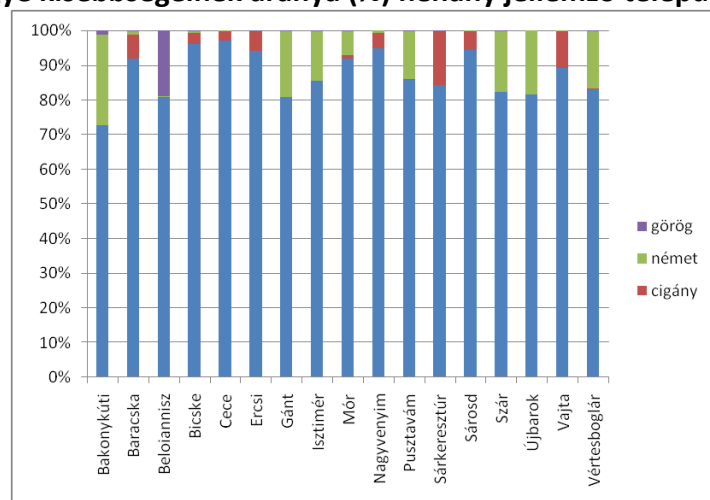

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Kisebbségek helyzete²⁴

Fejér megye területén sokféle kisebbség él, azonban említésre méltó arányban csupán a német, cigány, valamint egyes településeken a görög képviselteti magát.

Fejér megye kisebbségeinek aránya (%) néhány jellemző településen, 2001

Forrás: TEIR / KSH alapján saját szerkesztés

²⁴ Kisebbségekre vonatkozó adatok a 2001 népszámlálásból állnak rendelkezésre, ezért nem mondhatók aktuálisnak.

II.5. Közlekedési (országos és térségi jelentőségű közúti, kerékpáros, vasúti, légi és vízi közlekedés) és kommunális infrastruktúra

II.5.1. Vonalas rendszerek, létesítmények

Fejér megye fekvése közlekedés földrajzilag nagyon szerencsés. Az országot Nyugat-Európával összekötő fő (mind közúti-, mind vasúti) közlekedési folyosók érintik, közel fekszik a fővároshoz, félúton helyezkedik el a Balaton és Budapest között.

A megye a fővárosból induló sugárirányú közúti és vasúti vonalakon, excentrikus helyen fekszik. A legjelentősebb forgalommal bíró autópályák (M1 és M7) és vasútvonalak (Bp.-Hegyeshalom, Bp.-Nagykanizsa) érintik ugyan a megyét, de annak különböző (észak-keleti (Bicske térsége), illetve középső (Székesfehérvár, Velencei-tó) részeire bírnak hatással, amely részek között igazán jelentős közút kapcsolat nincsen. A megye harmadik (dél-keleti - Dunaújváros térsége) szegmensét teszik elérhetővé a szintén jelentős M6 autópálya és a Bp.-Pécs vasútvonal.

A légi és vízi közlekedés volumene a megye lehetőségeihez képest kicsi, szinte csak turisztikai jelentőségű.

A nagytérségi **közúti** kapcsolatokat elsősorban a gyorsforgalmi utak (autópálya, autótút), és a főutak szolgálják.

A megyét érintő **gyorsforgalmi úthálózat** az országhatárig kiépült M1 és M7 autópályákból, valamint a majdnem kész M6 és a csak megkezdett M8 autópályákból áll, amelyek mellett üzemelnek az 1, 6, 7, 8. sz. elsőrendű, ill. a 61, 62, 63, 64, 81 és 811. sz. másodrendű főutak. Az M1 és az M7 gyorsforgalmi út 2010. évi terhelése ÁNF=35-55e E/nap volt, amelyek telítettség-közelbeli értékek, az M6 autópálya a megye területén 10-16e, illetve 4,4-7,7e E/nap forgalmú. A megyét érintő valamennyi gyorsforgalmi út az európai jelentőségű TEN-T hálózat része.

Az M1 autópálya mintegy 21 km-es szakasza lokálisan jelentős gazdaságfejlesztő hatással van Bicske térségére, a bicskei csomópont révén.

Az M6 autópálya Pécsig kiépített szakasza is jelentős változást hozott, de az országhatáron túl kiépülő pálya minőségileg új fejlődési lendületet ad majd a Duna melletti területsávnak.

Az M7 autópálya – a megye legfontosabb útja – a Trieszt-Lvív tengely része, tovább erősödő nemzetközi forgalmával.

Az M8 gyorsforgalmi út vonalán elkészült a Duna-híd és 3 km összekötő szakasz az M6-ig. További tervezett vonala a megyét az Enying-Sárbogárd-Dunaújváros vonalon tárja majd fel, de szerepe messze túlmutat majd a megyén.

A **kistérségeken belüli közúti kapcsolatokat** a főúthálózatot kiegészítve a mellékutak adják.

A kistérség központok és a települések közúti kapcsolata a legtöbb Fejér megyei kistérségben jó, de a kistérségen belüli települések közötti kapcsolat számos esetben nem kielégítő. Nagyobb problémát jelent a kiépített utak minősége. **Zsáktelepülések** a megyében: Csabdi, Bodmér, Gyúró, Csókakő, Nagyveleg, Isztimér, Bakonykúti, Pátka, Besnyő, Csősz, Úrhida, Mezőszentgyörgy, Beloiannis, Dég, Nagylók, amelyek nagyobb része a kistérség központ felé megfelelő kapcsolattal bír. (40. sz. térkép)

Belterületi utak kiépítettsége a megye területén jónak mondható, de a kiépült utak minőségének javítása - annak ellenére, hogy az utóbbi években számos település pályázati forrásból végzett felújítást, csomópont korszerűsítést – még jelentős feladatot jelent.

Az országos **vasúti** törzshálózat Fejér megyét érintő szakaszainak jelentős része az európai jelentőségű TEN-T hálózat részét képezik. A Székesfehérvár–Pusztaszabolcs vasútvonal kivételével villamosítottak. A Budapest–Hegyeshalom–(Ausztria), Budapest–

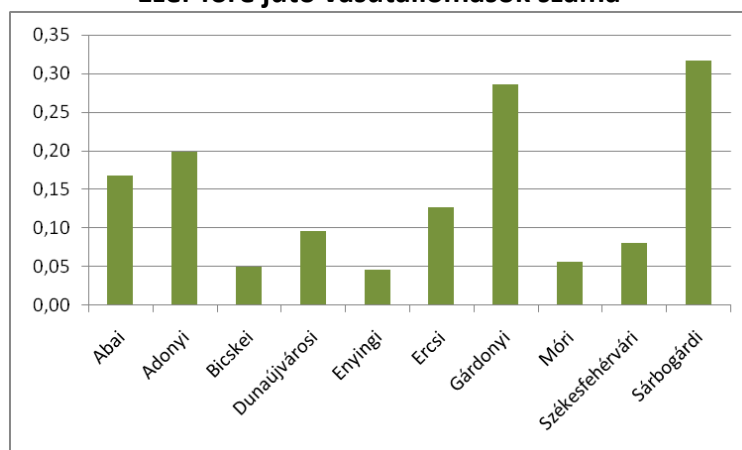
Székesfehérvár–Nagykanizsa–Murakeresztúr–(Horvátország) vasútvonalak, és a Budapest–Pécs vonal Budapest–Pusztaszabolcs szakasza kétvágányú, a Székesfehérvár–Szombathely és a Pusztaszabolcs–Adony vasútvonal pedig egyvágányú. A Budapest–Székesfehérvár–Nagykanizsa–Murakeresztúr–(Horvátország) vasútvonal főváros és Székesfehérvár közötti szakaszán mind a pálya, mind a vasútállomások, valamint a csatlakozó berendezések korszerűsítésre, felújításra kerültek, így a 120-160km/h menetsebességre alkalmas pálya igen jó szolgáltatást biztosít.

A megyét érintő egyéb országos törzshálózati vonalak közül csak az Adony–Dunaújváros vonal villamosított. A Székesfehérvár–Komárom vasútvonal kétvágányúsítása és villamosítása tervezett, amit különösen indokol, hogy a Budapestet elkerülő vasútvonal egyik szakaszának szerepét tölti be. Turisztikai szempontból jelentős még a Szabadszabolcs–Tapolca vasútvonal, amely összeköti a Balaton északi partját a fővárossal és az ország szinte minden területével.

A megyében fentiekén kívül vasúti mellékvonalak is találhatóak ugyan, de vagy csak igen kis szakaszon érintik a megyét, vagy nagyon mostoha sorsúak.

Az ezer főre jutó működő vasútállomások száma a felhagyott vasútvonalakkal rendelkező kistérségekben (enyingi, bicskei, móri) igen alacsony értéket mutat. Szintén gyenge mutatószámmal rendelkezik a többi kistérséghez viszonyított 2-6-szor nagyobb lakosszámú központi, Székesfehérvári kistérség.

Ezer főre jutó vasútállomások száma

Forrás: TEIR / KSH alapján saját számítás

A **hidak és kompátkelőhelyek** szerepe a megye keleti határán jelentős, ahol 50 km hosszon érinti a Duna. Áttörést jelentett az M8 gyorsforgalmi út részeként, a forgalomnak 2007-ben átadott Pentele-híd, amely a megye keleti közúti kapcsolatait jelentősen javította. A dunaújvárosi híd átadásáig nagy jelentőségük volt a rév- és kompátkelőhelyeknek, hiszen ezek hídpótló szerepet töltek be, és használatukkal 50–100 km-es kerülő utakat lehetett megtakarítani.

A Fejér megyét érintő **vízi utak** közül – mint kijelölt transzeurópai közlekedési folyosó – meghatározó a Duna szerepe. A Duna a transzkontinentális Duna–Majna–Rajna vízi út része. Magyarországi szakasza a jelenlegi állapotában azonban nem felel meg a transzeurópai víziúttal kapcsolatban támasztott kritériumoknak, több mint 50 helyen kell mélységi és szélességi korlátozással számolni, amelyek jelentős mértékben akadályozzák a vízi út kihasználását. A Budapest és Dunaföldvár közötti szakaszon az egyik legkritikusabb az ercsi gázló.

A Dunaújvárosi **kikötő** a Dunai Vasmű kikötőjeként létesült, nem fogad közforgalmat, megtartotta üzemi jellegét, alapvetően a vasmű szállításait szolgálta. Fejlesztését a jelenlegi

helyén az adottságok korlátozzák, az új országos közforgalmú kikötő helye a várostól délre, az új Duna-híd közelében van kijelölve.

Adonyban 2006-ban adták át Közép-Európa legjelentősebb intervenciós gabonatarházát és egy logisztikai központot.

A Sió-csatorna víziúti kapcsolatot létesít a Balaton és a Duna között, hajózás szempontjából jelenleg elhanyagolható. A Velence-tavi hajózás jelenleg 5 személyforgalmi kikötőt és 4 nagyobb (15-25 m-es) hajót jelent, a hajók jellemzőit főképpen a rendkívül kicsi, kb. 1m-es vízmélység határozza meg.

A megye legjelentősebb **repülőtere** a regionális jelentőségű, Székesfehérvártól 8 kilométerre, a volt katonai repülőtér területén, az M7-es autópálya közelében elhelyezkedő Börgöndi repülőtér; jelenleg nem nyilvános fel- és leszállóhely, 1200 x 200 m-es füves kifutópályájával. A repülőtéren tervezett légikikötő - Alba Airport - főként a „fapados” járatok repülőterévé kívánják fejleszteni, de területén belül logisztikai célú ingatlanfejlesztés is tervezett.

Nem nyilvános, füves sportrepülőtér a kispostagi, gyúrói és az úrhidai.

A **kerékpárút hálózat** – Magyarország egészéhez hasonlóan – Fejér megyében is lassan épül ki, és jelenlegi szintje az európai normáktól elmarad. A megyében 2010. évi adatok szerint található az országos hálózatnak 3%-a. Elsősorban települések belterületein, főleg a nagyobb forgalmú utak átkelési szakaszai mellett létesültek kerékpárutak vagy kerékpársávok, de a Duna mentén haladó nemzetközi kerékpárúton (Eurovelo 6.) és a Velencei-tó körüli kerékpárútvonalon kívül hiányoznak az összefüggő hálózatok. A Váli-völgy és a Sárvíz-völgye potenciális lehetőséget jelent a kerékpáros turizmus hálózatának fejlesztésére. A meglévő kerékpáros nyomvonalak legnagyobb hosszban a 7. sz. főút átkelési szakaszai mellett épültek. Más főútnak csak egy-egy szakaszán indult el a kerékpáros nyomvonal kialakítása.

A **logisztikai központok** közül a megyében elsőként Székesfehérváron jött létre a kombinált fuvarozás szervezésére is alkalmas központ, amelynek fejlesztése jelenleg is tart. Hatóköre kiterjed a Balaton északi partjától Veszprémen át a Tatabánya-Oroszlány-Dunaújváros vonalig. A dunaújvárosi kikötő, valamint a szentkirályszabadjai és börgöndi repülőterek fejlesztésével lehetséges a vízi és légi forgalom bekapcsolása is.

Dunaújvárosban a közforgalmú kikötő és térségi logisztikai központ megvalósítása már hosszabb ideje a városfejlesztési célok fókuszában van. A beruházáshoz kiválasztott terület az új Duna-híd, az M6 és M8 úthálózatok metszéspontjában van. A közúti, vasúti és vízi szállítási lehetőségek együttes potenciálja a négy régió határán, az eltérő adottságú és kultúrájú régiók közeledését, kapcsolatát segítheti. Az áruforgalmi tevékenység élénkülése és a környezetkímélő, olcsó vízi szállítási lehetőség együttes megléte a hajóforgalom és a vízi szállítás, átrakodás erőteljes növekedési lehetőségét hordozza magában.

II.5.2. Egyéni és közösségi közlekedési megközelíthetőségi viszonyok

Budapest elérése a megye településeiből a földrajzi elhelyezkedés és a kiépült autópályák miatt az ország egyéb területeinél kedvezőbb. A megye észak-keleti részének elérhetősége a legjobb, ahol az M1, M6 és M7 autópályák megfelelő kapcsolatot biztosítanak a főváros felé. A főváros elérésében a déli és észak-nyugati települések vannak a legrosszabb helyzetben, amelyek távol esnek a fent említett három autópályától. (41. sz. térkép)

A **szomszédos megyékkel való kapcsolat** jelentős része szintén a gyorsforgalmi utakon történik: Komárom–Esztergom megye felé az M1 gyorsforgalmi út mellett az 1. és 81. sz. főutak, Pest megye felé az M1, M7, M6 gyorsforgalmi utak mellett az 1., 7. és 6. sz. főutak, Bács-Kiskun felé a Duna-hídon az M8 gyorsforgalmi út, Somogy megye felé az M7

gyorsforgalmi út jelenti a kapcsolatot. A többi megye irányába Fejér megye csak főúti kapcsolattal rendelkezik: Tolna megye felé a 61. 63. és 64. sz. főutak, Veszprém megye irányába a 8. sz. főút. A szomszédos megyék viszonylatában nem kielégítő a Székesfehérvár és Tatabánya közötti kapcsolat.

Az **autópályák**, az M1, M6, M7 valamelyikének **elérése** a megye legnagyobb részéből fél óra alatt lehetséges. A Mór és attól dél-nyugatra, valamint Dég és attól dél-nyugatra eső települések közül is csak Bakonycsérnye nem érhető el 40 perc alatt autópályacsomópontból. (42. sz. térkép)

A **megyeszékhely közúti elérése** központi elhelyezkedése és a centrikus úthálózat miatt jobb, mint az ország egyéb megyéiben. Fejér megyében egyetlen településből (Vajta) nem érhető el a megyeszékhely 1 óra alatt, a települések több mint feléből pedig 30 perc alatt Székesfehérvárra lehet érni. A megyeszékhely vasúti elérése szintén kedvező. (43. sz. térkép)

Vasútállomás elérése szempontjából Fejér megye helyzete az ország többi megyéihez mérve közepes. A legtöbb településből tíz perc alatt elérhető egy közeli vasútállomás, de azokban a vasútvonalakhoz közeli településeken, amit felhagytak, vagy amelyeken szünetel a vasúti személyszállítás csak húsz perc, néhány esetben félóra alatt lehetséges vasútállomáshoz jutni. A Budapest-Hegyeshalom, Budapest-Székesfehérvár-Nagykanizsa vasútvonalakon napi 20-30 járatpár fut, ami napközben 40 perces követési időt jelent. Óránként járnak a vonatok a Budapest–Pécs és a Pustaszabolcs-Dunaújváros vonalon, ennél ritkábban a Székesfehérvár-Pustaszabolcs vonalon. (44. sz. térkép)

Autóbuszos közösségi közlekedéssel a megye valamennyi települése elérhető. Számos településen az autóbuszmegállók felújítása megtörtént. A megyeszékhely, kistérség központ elérése jelentősen javulhat az autóbuszos közlekedés fejlesztésével: a járatsűrűség optimalizálásával, a csatlakozások megfelelő koordinációjával, a vasúti- és autóbuszmenetrendek összehangolásával.

II.5.3. Közlekedési kapcsolati hiányok

A fejlesztendő kapcsolatok közül nagytérségi szempontból hiányzó közút a nemzetközi és országos jelentőségű M8 gyorsforgalmi út, az elérhetőség javításán túl, a déli megyerész fejlődését is generálhatja. A megyeszékhelyek közötti közúti kapcsolatok közül a Székesfehérvár-Tatabánya nem kielégítő. Kistérségi szempontból a kistérség központ általában jól megközelíthető közúton, de a kistérség településeinek egymás közötti közúti kapcsolatainak kiépítése a kistérségi együttműködésekét segítheti. Székesfehérvár és Dunaújváros közötti közvetlen vasúti kapcsolat kialakításának feltétele Pustaszabolcsnál a két irányból érkező vágányok összekötése.

A meglévő infrastruktúrakapcsolatok minősége főként a mellékutak teherbírását, burkolatállapotát tekintve kifogásolható, de a főúti és vasúti nyomvonalak is javításra szorulnak. A települések közötti kapcsolatok minőségét javíthatja a főúti elkerülő szakaszok kiépítése is.

II.5.4. Vízellátás

A **Vízellátás** a felszíni és felszín alatti vízkészleteket elemző fejezetben került bemutatásra.

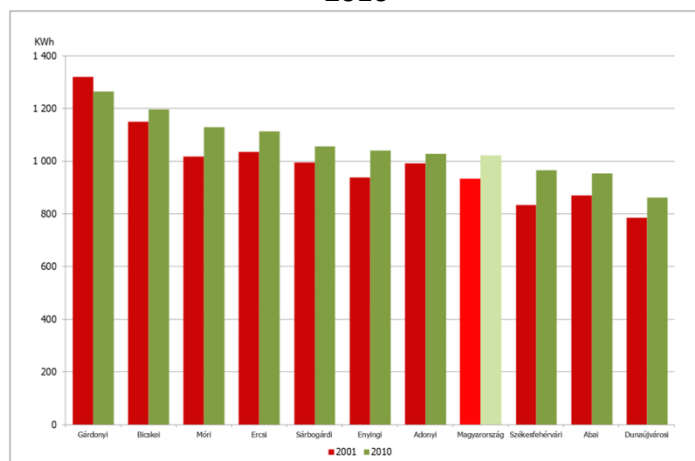
II.5.5. Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezés

A **Szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás, szennyvíz és szennyvíziszap elhelyezéssel kapcsolatos elemzés** a környezeti elemek állapota és az alakulásukat befolyásoló fontosabb tényezők fejezetben került bemutatásra.

II.5.6. Energiaellátás²⁵

Az 1990-es és 2000-es évek egyik legnagyobb volumenű infrastrukturális beruházása a települési gázellátás kiépítése volt Magyarországon. Fejér megyében egyedül Igaron nem érhető el jelenleg a vezetékes gázszolgáltatás.

Egy főre jutó háztartási villamos energia fogyasztás Fejér megye kistérségeiben, 2001 és 2010

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Fejér megye kistérségeiben az egy főre jutó villamosenergia-felhasználás mind 2001-ben, mind 2010-ben többnyire meghaladta az országos átlagot. Elmaradtak tőle viszont a megye sűrűbben lakott térségei, így a Székesfehérvári, Dunaújvárosi és Abai kistérségek.

Az országos értékekhez hasonlóan jellemzően növekedett a villamos energia fogyasztás nagysága (a Gárdonyi kistérség kivételével).

2001 és 2010 között. A megyék közül a legjelentősebb növekedés éppen Fejér megyét jellemezte, leginkább a Dunaújvárosi kistérség közel 400%-os növekedése miatt, ahol jelentős ipari beruházások történtek a 2000-es évek közepén. (45. sz. térkép)

II.5.7. Hulladéklerakók, hulladékgazdálkodás²⁶

Fejér megye települései két regionális hulladékgazdálkodási társulásba tartoznak: a megye északi települései a Duna-Vértes Köze Regionális Hulladékgazdálkodási Társulásba, míg a megye településeinek túlnyomó része a Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Társuláshoz csatlakozott. A Duna-Vértes Közi Társulás Fejér és Pest megye területeit együttesen magába foglaló projektet képvisel, amelynek fő céljai a szelektív hulladékgyűjtési rendszer kiterjesztése, a szerves hulladékok elkülönített gyűjtése és hasznosítása, a települési szilárdhulladék gyűjtés rendszerének fejlesztése, valamint a hulladéklerakó kapacitások bővítése. A Társulás Fejér megyei tagtelepülései: Bicske, Bodmér, Csabdi, Csákvár, Mány, Óbarok, Pusztavám, Szár, Újbarok, Vértesboglár.

²⁵ A fejezet a „Jelentés a területi folyamatok alakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről”, az „Országos Területi Helyzetkép”, valamint a TEIR adatok felhasználásával készült.

²⁶ Forrás:

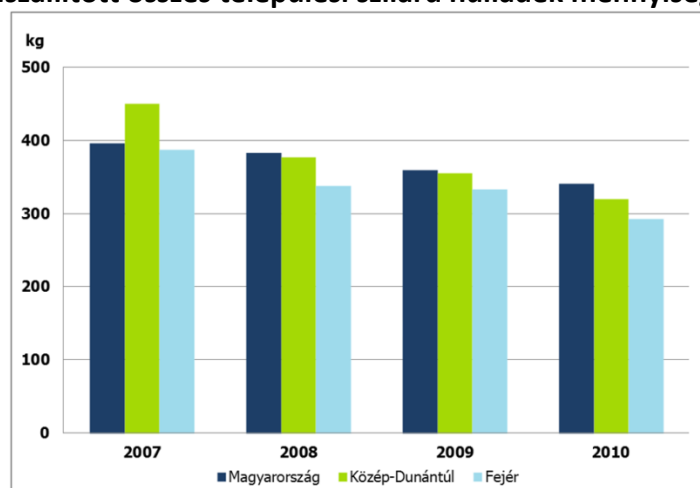
- TEIR
- Országos Területi Helyzetkép
- Fejér megye és Pest megye együttműködése, a szerkezeti tervek összehangolása, különös tekintettel a vasúti közlekedés, összekötő út építés, környezet- és természetvédelem, a kommunális hulladékgazdálkodás, kulturális örökségvédelem és a turizmus területén
- Jelentés a területi folyamatok átalakulásáról és a területfejlesztési politika érvényesüléséről - háttéranyag

A Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Társulás Fejér, Pest, Komárom-Esztergom, Veszprém, Tolna és Bács-Kiskun megye területét érinti, amelynek fő célja a hat megye 169 önkormányzatát összefogó, mintegy 680 ezer főt érintő hulladékgazdálkodási feladatok 30 évre történő korszerű megoldásának biztosítása. A hulladékgazdálkodási rendszer magába foglalja a műszaki védelemmel nem rendelkező környezetvédelmi vagy humán-egészségügyi szempontból kockázatot jelentő hulladéklerakók rekultivációját, valamint az új hulladékgazdálkodási jogszabályi követelményeknek eleget tevő, egységes új hulladékgazdálkodási rendszer megvalósítását. A beruházás keretében a térség 83 hulladéklerakójából 12 teljes felszámolásra került, 69 lerakót lezárnak, valamint 2 hulladéklerakó tájba illesztése tervezett. A rekultiválandó hulladéklerakók teljes területe csaknem 1,4 millió m², a rekultivációban érintett lakosság szám 435 ezer fő.

Hulladékkeletkezés, -gyűjtés és szállítás

Fejér megyében 2006 óta közel felére esett a keletkezett hulladékmennyiség, amely 2010-ben éppen meghaladta a 125 ezer tonnát, ezzel a középmezőnyben található a megyei rangsorban. Egyértelmű az összefüggés a térség fejlettsége és a keletkezett hulladék mennyisége között, vagyis a fejlettebb kistérségekben több, a fejletlenebb, külső vagy belső perifériális térségekben kevesebb szilárd hulladék keletkezik.

1 főre jutó elszállított összes települési szilárd hulladék mennyisége, 2007-2010

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

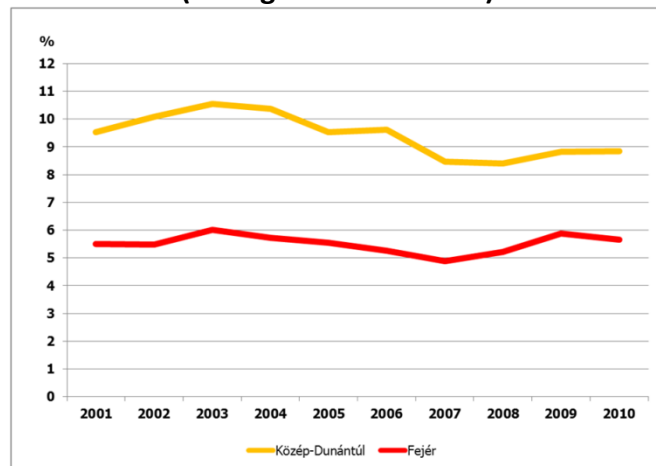
A megye valamennyi települése hulladékgyűjtésbe bevont. A rendszeres hulladékgyűjtésbe bevont lakások aránya nem változott jelentősen az elmúlt 10 évben, 2010-ben országosan meghaladta a 92,3%-ot, ami a 2000-es évek elejéhez képest mindössze kb. 1 százalékpontos növekedést jelent. Fejér megye értéke valamivel magasabb volt 2010-ben (92,8%), itt az emelkedés mértéke meghaladta a 3 százalékpontot a 2004-es 89,1%-hoz képest. (46. sz. térkép)

A szelektíven gyűjtött hulladék aránya az összes szilárd hulladékon belül folyamatos emelkedést követően 2010-re országos szinten elérte a 3,5%-ot, Fejér megye esetében pedig a 2,6%-ot. A megyén belül az országos átlagot egyedül a Bicskei és a Gárdonyi kistérségek értéké haladta meg (12,5%, illetve 6,4%). A szelektív hulladékgyűjtésbe bekapcsolt lakások aránya jelentős mértékben nőtt az elmúlt tíz évben, 2010-re az országos átlag elérte a 23,4%-ot, míg Fejér megyében a 24,5%-ot (a megye 30 településén van szelektív hulladékgyűjtés).

Az elszállított települési folyékony hulladék mennyisége 2001-ben Magyarországon még meghaladta az 5,6 millió m³-t, ebből Fejér megye értéke 308 ezer m³ volt. 2006-tól a csatornázottság növekedésének és a talajterhelési díj bevezetésének köszönhetően jelentősen csökkent a mennyiség mindkét területi szinten, 2010-ben országosan már csak 3,7 millió m³, megyei szinten pedig 209 ezer m³ volt az elszállított mennyiség (mindkét esetben kb. a harmadával csökkent).

Fejér megyében nagy mennyiségű veszélyes hulladékot a Pusztaszabolcson végzett kármentesítés során termeltek ki szennyezett talaj formájában.

**Elszállított folyékony települési hulladék országos értékhez viszonyított aránya, 2001-2010
(országos érték = 100%)**

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Lerakás és hasznosítás

A lerakással ártalmatlanított hulladék mennyisége Fejér megyében 2010-ben meghaladta a 115 ezer tonnát, ami nem számít jelentősnek a megyei rangsorban. A települési szilárd hulladék zöme ártalmatlanításra kerül, azonban 2001 és 2010 között jelentősen csökkent az ártalmatlanított hulladék mennyisége, miközben jelentősen nőtt a hasznosított települési szilárd hulladék aránya – például az energiahasznosítással történő égetéssel és újrafeldolgozással. Az ártalmatlanított települési szilárd hulladék csaknem 100%-a került lerakásra, és csupán 0,4%-a került energiahasznosítás nélküli égetésre (Fejér megyében a Székesfehérvári és a Móri kistérségekben történik ezen a módon az ártalmatlanítás).

II.6. A települések intézmény-felszereltsége (a lakosság egészségügyi, szociális, oktatási, kulturális, szabadidő, sport-, kereskedelmi, szolgáltató és igazgatási intézményekkel való ellátottsága, az intézmények kihasználtsága)

Egészségügyi ellátás

Az **egészségügyi alapellátásban a házi-, és házi gyermekorvosok** száma Fejér megyében az elmúlt két évben 9 fővel csökkent: 2010-ben 195 házi orvos és 62 házi gyermekorvos gondoskodott a lakosság ellátásáról. A praxisok számának csökkenése nem tér el jelentősen az országos tendenciáktól. A megye 26 – kis lélekszámú – településén nem működött házi orvosi és házi gyermekorvosi szolgálat. Házi gyermekorvos mindössze 24 településen volt helyben elérhető.

A **kórházi ellátás** elsősorban a megyei jogú városokra koncentrálódik: Székesfehérváron 1480, Dunaújvárosban 626 kórházi ágy volt 2010-ben, a megye összes kórházi ágyának több mint négyötöde (81,7%) e két városban volt. Kisebb kórház működik Mórton, valamint a megye nagyobb kórházainak kihelyezett részlegei találhatóak Csákváron (belgyógyászat) és Kulcsón (rehabilitáció). Ráckeresztúron a Református Egyház működtet drogterápiás intézményt.

A tízezer főre jutó kórházi ágyszám (60,5) Pest megye (ahonnan a betegek nagy része Budapestre kerül) és Bács-Kiskun megye után itt a legalacsonyabb, és jelentősen elmarad az országos átlagtól.

A megyében jelenleg 11 **mentőállomás** található, viszonylag egyenletes területi elhelyezkedésben Bicskén, Csákváron, Dunaújvárosban, Enyingen, Ercsiben, Martonvásáron, Mórton, Pusztaszabolcson, Sárbogárdon, Székesfehérváron, Velencén, valamint – 2007 óta – Csákváron, Ercsiben és Pusztaszabolcson. A megfelelő ellátottságnak és az újonnan megnyitott állomásoknak köszönhetően a mentők átlagos kiérkezési ideje a bejelentést követő 15 percről 10 percre rövidült 2007 és 2010 között; ez az országos átlagnál (11 perc) kedvezőbb érték.

Szociális ellátás

Az **idősek otthonai** működő férőhelyeinek 1000 főre jutó száma országos átlagban meghaladta a 22-t, míg Fejér megyében alig haladta meg a 20-at. Idősgondozó intézmény működik a megye 22 településén, a legjelentősebbek Mezőszilason, Csókakőn, Sárosdon, Polgárdiban, Csákváron és Lajoskomáromban találhatóak.

A megyében élők szociális helyzetét szemlélteti a **szociális segélyezés** mutatóinak alakulása²⁷, mely az országos átlagnál – és legfőképpen a fejletlenebb régiókhoz, megyékhez képest – kedvezőbb képet mutat. 2010-ben országosan a népesség 2,1%-ra volt rászorulva rendszeres szociális segélyezésre vagy rendelkezésre állási támogatásra, ez 2009-hez képest 0,28 százalékpontos csökkenést jelent. Fejér megyében az arány 2010-ben 1,35% volt, ez viszont növekedést mutatott az előző évihez (1,2%) képest. (47. sz. térkép)

Oktatás, képzés

Az **alapfokú oktatás** és nevelés kvantitatív jellemzőit döntően a demográfiai folyamatok alakulása befolyásolja. 2010-ben az **óvodába beíratott gyermekek száma** Fejér megyében 14,5 ezer volt, mintegy 350 fővel több, mint az előző évben, és 800 fővel több, mint 2008-ban. Az óvodás korosztályt legjobban reprezentáló 3-5 éves korcsoportot figyelembe véve az országos átlagot kismértékben meghaladja az óvodába járók aránya. Ez annak is köszönhető, hogy a települések döntő többségében helyben elérhető az óvoda. Az óvodák további fennmaradására biztosítékot jelenthet, hogy az óvodás korú népesség aránya (2,9%) a megyében megegyezik az országos átlaggal, és ez az arány az előző évekhez képest kismértékű, de folyamatos növekedést mutat.

Míg az **általános iskolások száma** 2001 és 2010 között országos átlagban ötödével csökkent, Fejér megyében – hasonlóan néhány dunántúli megyéhez – több mint negyedével esett vissza: 2010-ben mindössze 31,7 ezren tanultak a megye általános iskoláiban a 2001-es 42,4 ezerrel szemben. Az általános iskolás korosztályt reprezentáló 6-14 éves népesség aránya az

²⁷ Az önkormányzati szociális segélyezés rendszere 2009-ben átalakult (pl. bevezetésre került a rendelkezésre állási támogatás), ezért a korábbi évek hasonló mutatóival történő összehasonlítás nem feltétlenül adna valós képet a szociális helyzet változásáról.

össznépeséghez képest e megyében csökkent a legnagyobb mértékben, a 2001. évi 11,2%-ról 8,6%-ra.

Az elmúlt évtizedben lezajlott iskolabezárási hullám Fejér megyét így csak kisebb mértékben érintette, a korosztály létszámának fogyása miatt ugyanakkor néhány településen az iskolások száma a kritikus szintre csökkent: 2010-ben Csákberényben, Gánton, Hantoson, Jenőn, Kisapostagon, Magyaralmáson, Mezőkomáromban, Sárkeresztesen, Sukorón, Tabajdon és Vereben az általános iskolai tanulók létszáma az 50-et sem érte el. (48. sz. térkép)

A szakiskolai képzések kulcsszerepet tölthetnek be az oktatás szerkezetében, hiszen a megye gazdaságának jelentős ipari-feldolgozóipari dominanciája megköveteli a szakember utánpótlást, és a munkaerő-piaci keresleti elvárásoknak megfelelő oktatási szerkezet kialakulása – a végzetek elhelyezkedési esélyeit is kedvezően befolyásolja. Ennek megfelelően 2001 és 2010 között igen jelentősen, 18,9%-kal nőtt a szakiskolai tanulók száma, és mintegy háromszorosan meghaladja az országos átlagot (6,4%). A megyei jogú városokon kívül – Dunaújvárosban és Székesfehérváron összesen 5610 szakiskolás tanult, a megye szakiskolásainak 83,3%-a – Bicskén, Martonvásáron, Móra, Sárbogárdon, Seregélyesen, Száron és Velencén működnek kisebb intézmények, míg Baracskán speciális felnőttképzési szakiskolai oktatás zajlik. (49. sz. térkép)

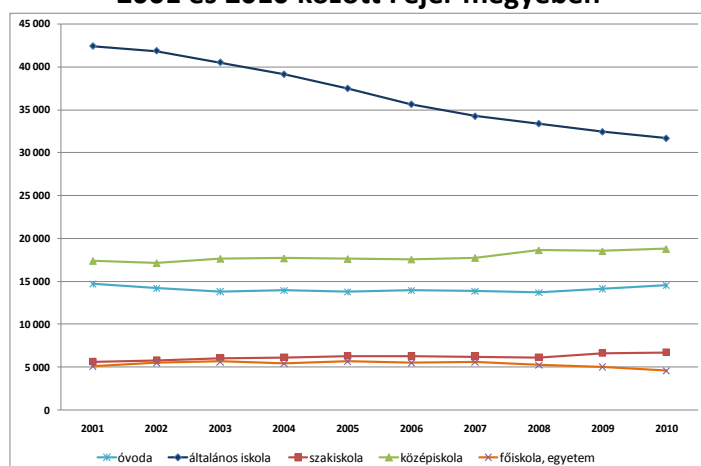
A nappali tagozatos **középiskolai tanulók száma** 2001 és 2010 között országos átlagban 4,3, Fejér megyében pedig 8,0%-kal nőtt, bár az ilyen intézményekben tanulók száma az utóbbi 3 évben mind országos, mind megyei szinten stagnálást mutat.

Az oktatási intézmények eszközellátottságának fejlődését jól tükrözi az **internet-ellátottság** változása: 2001 és 2009 között Fejér megyében 165-ről 365-re nőtt az ellátott oktatási intézmények száma. Ez a növekedés (122%) a Dunántúl megyéi közül a legmagasabb, és jelentősen meghaladja az országos átlagot is (88%).

2010-ben a **felsőoktatás** minden tagozatán (nappali, esti, levelező, távoktatás) az országban összesen 360,2 ezer hallgató tanult, számuk 2005 óta folyamatosan és jelentősen csökken, de még mindig magasabb, mint 2001-ben volt. Fejér megyében ezzel szemben 2001 és 2010 között a hallgatói létszám 11,7 ezerről alig több mint felére, 6,6 ezerre esett vissza: a létszámcsökkenés 2005 óta növekvő ütemben zajlik. A megye intézményei a korábbi évtizedekben sem tartoztak a hazai felsőoktatás legjelentősebb centrumai közé, az utóbbi években azonban a képzési kínálat jelentősen bővült.

A **felsőoktatásban résztvevő hallgatók** száma 2010-ben Dunaújvárosban a nappali, esti, levelező és távoktatásban összesen 4085 volt, Székesfehérvár felsőoktatási intézményeiben 2425-en tanultak, a Vajtai teológiai főiskola hallgatói létszáma pedig 122 fő volt.

Az egyes oktatási intézménytípusok nappali tagozatára beiratkozottak számának változása 2001 és 2010 között Fejér megyében

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Kulturális infrastruktúra

Az elmúlt évtizedekben a **települési könyvtárak** jelentős szerepet töltek be a kulturális életben. Szerepük az utóbbi években-évtizedekben – kommunikációs infrastruktúra fejlődésével, az olvasási szokások megváltozásával – átalakult, többségük új funkciókkal bővült (CD, DVD kölcsönzés, Internet-elérés, fénymásolás stb.). Ennek eredményeként országos szinten 2001-hez képest 2010-re 8,7%-kal bővült a könyvtárakba beiratkozottak száma. Fejér megyében ezzel szemben számuk 65,7 ezerről 10 év alatt 56,0 ezerre csökkent. A beiratkozottak számának csökkenését ugyanakkor nem követte a nyilvános könyvtárak számának csökkenése: 2010-ben 10 kistélepülés kivételével mindenütt működött ilyen intézmény.

Hasonló átalakulás ment végbe a **mozi látogatások** esetén is. Az alacsony nézőszám a mozik működtetését gazdaságtalanná tette, így a kisebb településeken – sőt, később a nagyvárosok kivételével szinte mindenütt – bezártak a filmszínházak. Fejér megyében 2001-ben még 9 településen működött mozi, míg 2010-ben már csak a megyei jogú városokban.

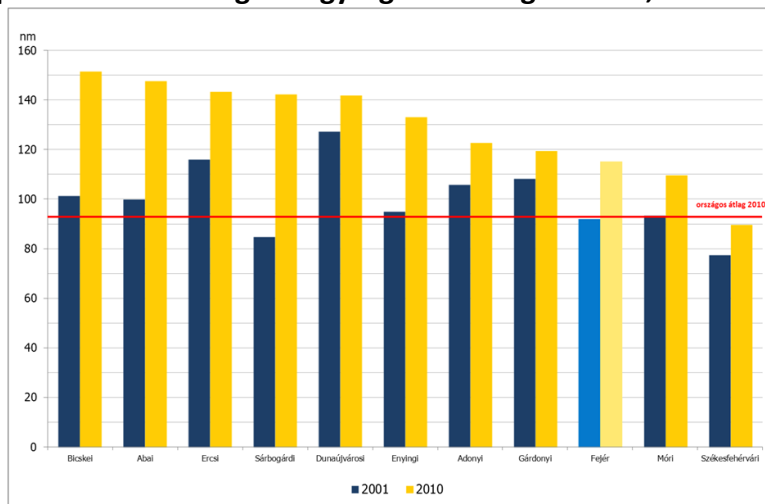
A **színházlátogatások** száma 2005 és 2010 között országos viszonylatban 10%-kal csökkent, Fejér megyében viszont kedvező tendencia mutatható ki ezen időtávra: 26%-os növekedés mellett 2010-re a nézőszám elérte a 80 ezret. A megyében 3 állandó színházi intézmény működik: 2010-ben a székesfehérvári Vörösmarty színház 200 előadását 54,2 ezren, a dunaújvárosi Bartók színház 157 előadását 23,2 ezren, míg Gárdonyiban a 44 előadást 2,7 ezren tekintették meg.

Az ország 647 múzeumi intézménye közül 38 található Fejér megyében. Míg a legtöbb megyében az elmúlt néhány évben jelentősen csökkent a **múzeumok** száma (2005-ben még 772 volt az országban), addig Fejér megyében nem változott. A megyében a legtöbb múzeum (15 db) – történelmi szerepéből adódóan – Székesfehérváron található, de 19 egyéb településen is van ilyen intézmény. A megye múzeumlátogatóinak száma az elmúlt években jelentősen visszaesett, 2010-re mintegy egyharmadával. Bár a múzeumlátogatások számának visszaesése országos tendencia, annak mértéke a megyék közül Hajdú-Bihar és Baranya megye után itt a legjelentősebb.

II.7. A települések jellemző lakásviszonyai²⁸

A lakáshelyzet a népességszám csökkenéséből és a lakásállomány gyarapodásából adódóan 2001 és 2008 között javult, ugyanakkor az évtized elején felerősödött lakásépítési hullám a vizsgált időszak végére, 2010-re a gazdasági váltás hatásaként soha nem látott szintre lassult. Fejér megye lakásállománya 2001- 2010 között 5,6%-kal bővült. A vizsgált időtávban az épített lakások száma 2004-ben érte el a maximumot, akkor 1809 lakás épült Fejér megyében. 2010-re ez abszolút a mélypontjára zuhant, mindössze 602 lakás épült. 2010-ben 31 olyan települése volt Fejér megyének, ahol egyetlen új lakás sem épült. A 31 település között 5-ben lakások szűntek meg, így a település lakásállománya minimális mértékben (1-3 lakással), de csökkent. A lakónépességhez viszonyítva a legnagyobb lakásállomány növekedés Nadapot, Újbarokot, Rácalmást, Sörédet és Bakonykútit jellemezte. A megye perifériás, déli települései valamennyien kedvezőtlen helyzetben vannak, főként csökkenés, legfeljebb stagnálás, vagy minimális növekedés jellemző az Abai, Sárbogárdi és Enyingi kistérségekben. (50. sz. térkép) Az épített lakások nagyságát vizsgálva szembetűnő, hogy Fejér megye kistérségeiben 2001 és 2010 között igen jelentős átlagos lakásméret növekedés történt. A megyei átlag 92 m²-ről 115 m²-re változott, amiből a 2010-es érték jóval meghaladta az országos – egyébként csökkenő – értéket (2001-ben 96 m², 2010-ben 92 m²).

Épített lakások átlagos nagysága kistérségi szinten, 2001-2010

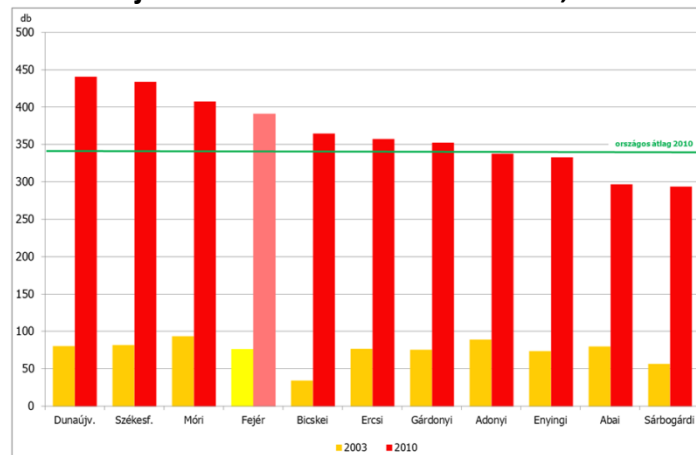

Forrás: TEIR adatok alapján saját szerkesztés

2003-hoz képest igen jelentős fejlődés történt a lakások internet ellátottsága tekintetében. Minden kistérségben többszörösére emelkedett az internettel rendelkező háztartások száma (általában 4-6-szorosára).

²⁸ Forrás: TEIR

1000 főre jutó internet előfizetések száma, 2003-2010

Forrás: TEIR adatok alapján saját szerkesztés

II.8. Településhálózati adottságok

Településhierarchia

Fejér megye Magyarország területének 4,7%-án az ország népességének 4,3%-a számára nyújt lakóhelyet. 108 települése közül 15 város – köztük a 2 legnépesebb megyei jogú (a 100 ezres lakosú Székesfehérvár, valamint a közel 50 ezres lakosú Dunaújváros) – amelyekben a népesség 35%-a tömörül. Legkisebb települése Bakonykúti, ahol csupán 132 lakó él. A megye településsűrűsége (2,5 település/100km²) kisebb az országosnál (3,4 település/100km²).

A megye települései népességkategóriák szerint (2010)

Megnevezés	Települések		Népesség		
	száma (db)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	
Városok	<5000 fő	3	3	12 439	3
	5-10000 fő	7	7	50 248	12
	10-49000 fő	3	3	39 650	9
	49000> fő	2	2	149 968	35
Városok összesen	15	15	252 305	59	
Közepes- és nagyközségek	71	64	163 544	38	
500-1000 fő közötti aprófalvak	19	18	15 386	4	
500 fő alatti törpefalvak	3	3	820	0-1	
Összesen	108	100	432 055	100	

Forrás: TEIR alapján saját szerkesztés

Fejér megye **népsűrűsége** 99 fő/km², legsűrűbben lakott települései a megyei jogú városok: Dunaújváros (935 fő/km²) és Székesfehérvár (589 fő/km²), a legritkábban lakott Bakonykúti (11 fő/km²). (51. sz. térkép)

A 2001 évi népszámlálás óta a megyei jogú városok népessége átlagosan 6%-al csökkent, a legnagyobb mértékben Dunaújvárosé (9%), a 10-50000 fő közötti városoké stagnált, az összes többi településtípusban népességnövekedés következett be. Ennek aránya az 500 főnél kevesebb lakosú törpefalvak esetében a legmagasabb, 16%. A megye népessége ebben az időszakban 1%-kal nőtt.

A megye **településhálózata** stabilnak mondható. A két megyei jogú város országos szinten is kiemelkedő gazdasági szerepet tölt be: az 50 ezer fős Dunaújváros kohászati, könnyűipari és logisztikai, a 102 ezer fős lakosságú Székesfehérvár közigazgatási központ, elektronikai, logisztikai, valamint kulturális vonatkozásban. A KSH besorolás szerint Székesfehérvár település-együttes, a megyeszékhelyen kívül 16 települést foglal magába.

A nagyvárosok mellett országos vagy regionális szempontból kiemelkedő funkciójú szerves fejlődésű, karakteres középvárosok találhatóak a megyében: Gárdony (idegenforgalom, természeti értékek), Bicske (logisztika), Mór (borvidéki központ élénk kkv tevékenységgel). Kiemelhetők még a döntően agrár-jellegű kistérségi központok: Aba, Adony és Ercsi, valamint a gyenge centrumfunkciójú Enying és Sárbogárd.

Az Enyingi, Sárbogárdi és Abai térségek a 311/2007.(XI.17.) Korm. rendelet alapján **hátrányos helyzetű** kistérségek. A 240/2006. (XI.30.) Kormányrendelet melléklete szerint Fejér megyében 13 település tartozik a **társadalmi, gazdasági, infrastrukturális szempontból elmaradott települések** közé (Alap, Alsószentiván, Cece, Daruszentmiklós. Igar, Lajoskomárom, Mátyásdomb, Mezőkomárom, Mezőszentgyörgy, Nagykarácsony, Sáregres, Szabadhidvég, Vajta).

II.9. A térszerkezeti elemek azonosítása, a térszerkezet időbeli alakulása, a térségi területfelhasználás változásai, tendenciák értékelése

Térszerkezeti elemek²⁹

A megye térszerkezete megosztottságot mutat. A két megyei jogú városa vonzásán kívül jelentős fejlesztő hatást gyakorol a térség településeire a közeli főváros; e vonzásokon kívül esik a dél-fejéri belső periférikus zóna.

Székesfehérvár és Dunaújváros vonzása – bármennyire is nagy a két város társadalmi-gazdasági súlya - nem fedi le Fejér megye egész területét. A főváros közelsége miatt a megyeszékhely nem alakulhatott országos, vagy több régiós jelentőségű pólussá.³⁰

Az ország leghangsúlyosabb térszerkezet formáló eleme Budapest, amely jelentős nyomást gyakorol környezetére agglomerációján is túlnyúló befektetési vonzáskörzetének, lakófunkcióinak terjeszkedésével. A nemzetközi tengely mentén fekvő Bicske környékén, illetve a Velencei-tó keleti térségében (Ercsi) Budapest hatási érvényesülnek.

A fővárosi agglomeráció és a tervezési terület metszetében dinamikus fejlődési potenciál bontakozik ki – a magas presztízsű észak-budai agglomeráció telítettsége miatt – az M6 út mentén, ahol közigazgatási határokra való tekintet nélkül települnek a kereskedelmi-logisztikai-termelési funkciók. E térségben állnak rendelkezésre a zöldmezős beruházások megvalósítására alkalmas, nagy kiterjedésű szabad területek. A folyamat következtében várhatóan Ercsi és Adony térségének urbanizációja, városfejlődése fel fog gyorsulni.

²⁹ Somfai András: Térszerkezet-fejlesztési lehetőségek Fejér megye térségében (1996. május, Térségfejlődés és társadalom, tudományos konferencia, Székesfehérvár)

³⁰ „Fejér Paktum”, Partnerség Fejér megye foglalkoztatási helyzetének javításáért, helyzetelemzés (2007. július 25. / PANGEA Petény Tanácsadó Kft.)

A fejlődési tengelyek mentén településsűrűsödési, agglomerálódó (magas népsűrűséggel, népesség növekedéssel, bevándorlással stb. jellemezhető) zónák találhatóak: a Mór-Székesfehérvár - 7. sz. főút mentén Gárdony-Velence térségében, átfordulva az M6-os melletti Adony és Dunaújváros környezetéig, továbbá az M1-től az M6-ig húzódó, fővárosi agglomerációhoz kapcsolódó településsáv. Ezen fejlődési egységek együtt tervezése szükséges a várható területrendezési problémák elkerülése érdekében, pl. a dunaújvárosi fejlesztési területek fogyása és a várost övező településgyűrű betelepülése miatt.

A megye déli területei már a XX. század során központ nélküliek voltak, ami napjainkig kihat a terület fejlettségére. A Sárbogárdi és Enyingi kistérségek társadalmi-gazdasági elmaradottsága többek között a terület hagyományosan mezőgazdasági szerepével függ össze. A térséget az agrárgazdaság és –foglalkoztatás nemzetgazdasági súlyának, jövedelemtermelő képességének folyamatos csökkenése miatt évtizedek óta elvándorlás jellemzi.

A megye lényeges területfelhasználási elemei a Duna – Sárvíz – Sárrét – Bakony és a Sárvíz–Kajtor-csatorna – Velencei-tó – Zámolyi-medence – Vértes ökológiai rendszer erdő-, gyepterületei, vízrendszere³¹. E természetközeli területek az országos ökológiai hálózat fontos elemei. Térségi szempontból kiegészítő jelentőségű a Váli-víz és a Szent László-patakok völgye, amelyek északon a Dunazug-hegyvidékhez, délen a Dunához csatlakoznak, valamint a Velencei-tó – Bika-völgy – Cikolai-víz – Lídia halastavak – Duna vizes élőhelyeinek láncolata, továbbá a Sió-csatorna és a Cinca-Csíkgát vonala. A térszerkezeti fejlődési tengelyek helyenként átmetszik az ökológiai folyosókat, ahol az urbanizáció hatása a természetmegőrzés igényével konfrontálódik.

II.10. A térségi területfelhasználás vizsgálata

A térségi területfelhasználás változásai, tendenciák értékelése

Területhasználat változása 2000-2006 között

Területhasználati kategória	2000 (ha)	2006 (ha)	Változás (2000 évi=100%)
Természetes vegetáció	6 912.50	8 206.25	119%
Legelő	24 412.50	24 212.50	99%
Erdő	47 737.50	46 950.00	98%
Természetközeli gyepek	7 662.50	8 437.50	110%
Vizes élőhely	5 931.25	4 625.00	78%
Vízfelület	6 612.50	6 806.25	103%
Természetközeli területek összesen	99 268.75	99 237.50	100%
Komplex mezőgazdasági művelés	16 962.50	12 750.00	75%
Szántó	283 781.25	284 962.50	100%
Szőlő	5 968.75	5 862.50	98%
Ültetvény	1 831.25	2 187.50	119%
Mezőgazdasági területek összesen	308 543.75	305 762.50	99%
Település	19 743.75	21 050.00	107%
Ipari és kereskedelmi	4 143.75	5 325.00	129%

³¹ Fejér megye területrendezési terve (2001, VÁTI)

terület			
Üdülőterület	2 700.00	2 887.50	107%
Beépített területek összesen	26 587.50	29 262.50	110%
Infrastruktúra területei	275.00	281.25	102%
Repülőtérr	231.25	393.75	170%
Külszíni bánya és meddő	806.25	775.00	96%

Forrás: Corine Landcover 250x250 méteres raszterizált állománya

A fenti táblázat alapján megállapítható, hogy a megye területén a természetközeli területek aránya 2000-2006 között nem változott. (52. sz. térkép) A legszembetűnőbb változást a vizes élőhelyek alakulása mutatja. Ez a két felmérés között közel 1 200 ha-ral csökkent. A vizes élőhelyek a megye területén elsősorban legelővé, illetve felszíni vízzé alakultak. (53. sz. térkép)

A beépített területek 10%-kal, közel 2 700 ha-ral növekedtek 2006-ra. A települési-, illetve iparterület növekedése, elsősorban a mezőgazdasági területek rovására történt. Új települési területek, mintegy 1 300 ha-on, „komplex mezőgazdasági termelésű” területeken alakultak ki (54. sz. térkép). Ez a tendencia a régi kiskertes művelés céljából kialakított zártkertek fokozatos átalakulását mutatja.

Ezzel szemben közel 1200 ha-on új iparterületek, elsősorban Székesfehérvár környékén, illetve az M6-os autópálya mellett, zöldmezős beruházásként a szántóterületeken alakultak ki (54. sz. térkép).

A térségi területfelhasználás vizsgálata

Fejér megye területfelhasználási mérlege eltér az országos átlagtól. A természetközeli területek aránya mintegy 11%-kal kevesebb az országosnál, ami elsősorban az alacsony, 11% körüli erdőszűrségnek köszönhető. Ugyanakkor a mezőgazdasági területek 10%-kal haladják meg az országos értéket. A kiterjedt szántóterületek a megye területének mintegy 65%-át foglalják el, az országos átlag ezzel szemben csupán 53%. A szántóterületek nagy része a Mezőföldön és a Zámolyi-medencében található. A gyepterületek részesedése még a 3%-ot sem éri el (országos részesedésük 10,79%). A rét- és legelőterületek nagyobb hányada a Sárreuten, a Sárvíz-völgyében és a Zámolyi-medencében található. A gyümölcsös és szőlő területek aránya szintén alacsonyabb az országos értéknél. A megye szőlőterületeinek nagy része az Észak-dunántúli borrégió Etyek-budai és a Móri borvidékéhez tartoznak.

A beépített területek aránya kicsivel magasabb az országosnál, az üdülőterületeket (amelyek összefüggő foltként keretezik a Velencei-tó déli, keleti partját) is a települési területek közé sorolva, az országos 5%-os települési terület helyett Fejér megyében 6% adódik.

Területfelhasználási mérleg 2006

Területfelhasználási kategória	2006	A megye területéhez viszonyított aránya	Országos arány
Természetes vegetáció	8 206.25	2%	3%
Legelő	24 212.50	6%	7%
Erdő	46 950.00	11%	19%
Természetközeli gyepek	8 437.50	2%	2%
Vizes élőhely	4 625.00	1%	1%
Vízfelület	6 806.25	2%	2%
Természetközeli	99 237.50	23%	34%

területek összesen			
Komplex mezőgazdasági művelés	12 750.00	3%	4%
Szántó	284 962.50	65%	53%
Szőlő	5 862.50	1%	2%
Ültetvény	2 187.50	1%	1%
Mezőgazdasági területek összesen	305 762.50	70%	60%
Település	21 050.00	5%	5%
Ipari és kereskedelmi terület	5 325.00	1%	1%
Üdülő	2 887.50	1%	0%
Beépített területek összesen	29 262.50	7%	6%
Infrastruktúra területei	281.25	0%	0%
Repülőtér	393.75	0%	0%
Külszíni bánya és meddő	775	0%	0%

Forrás: Corine Landcover 250x250 méteres raszterizált állománya

II.11. A táj terhelésének és terhelhetőségének meghatározása

A táj várható terhelésének meghatározásához a holland RIKS által kifejlesztett Metronamica területi döntéstámogató modellező rendszer nyújt lehetőséget, a jövőbeni területhasználatok meghatározásával. A jövőre vonatkozóan különböző forgatókönyvekben meghatározhatóak a várható népesedési, foglalkoztatási trendek, az infrastrukturális fejlesztések, a várható területi igények és a területrendezési szabályozás. A döntéstámogató rendszer 2006 és 2030 közötti időszakra modellezi a területi folyamatokat. (55. sz. térkép)

A 2020-ra modellezett területhasználatot elemezve látható, hogy a beépített területek mintegy 1%-os (300 ha-os) növekedése várható. A trendek folytatódása esetén ez a növekedés 2030-ra lelassul, sőt meg is fordulhat. Ennek oka, hogy a települési területek jövőbeni területigényét a várható népesedési folyamatok szerint állapítja meg a program. Mivel hazánk népessége fokozatosan csökken, a legutóbbi kutatások alapján az ország népessége 2020-ban 9 750 000 fő, míg 2030-ban 9 500 000 fő körül várható³², így a további települési terület növekedés nem indokolt. A területi különbségek azonban előrevetítik, hogy számos helyen, elsősorban az agglomerálódó térségekben, a települési területek további növekedése várható, míg lesznek falvak, amelyeket a kiürülés veszélye fenyeget. Az ipari és kereskedelmi területek iránti igény markáns növekedést mutat, így kiterjedésük a modellezés alapján 2020-ra 11%-kal, 2030-ra 31%-kal nőhet. Az urbanizált területek változása mutatja azokat a veszélyeztetett településeket, amelyek a népességcsökkenés, a fokozott agglomerációs folyamatok (Budapest, illetve Székesfehérvár irányában), illetve kedvezőtlen fekvésük hatására, 2030-ra akár ki is ürülhetnek. A veszélyeztetett települések általában kis lélekszámú, rossz elérhetőségű aprófalvak. (56. sz. térkép)

A természetközeli területek mintegy 2 900 ha-os növekedése szintén előrevetíthető. Ez önmagában nem jelenti az értékes természetközeli területek megmaradását. Az eddigi területhasználat-változási tendenciák a vizes élőhelyek, illetve közel 1 800 ha erdőterület eltűnését prognosztizálják. Helyettük olyan természetes vegetációval rendelkező területek,

³² KSH Népeségtudományi Kutatóintézet: Demográfiai portré 2012

illetve természetes gyepek jöhetnek létre, amelyeken a szukcessziós folyamatok elindultak. Az értékes területek megőrzése a területrendezés, az erdőkezelők és a természetvédelem közös feladata.

A természetközeli és a beépített területek növekedése elsősorban szántóterületek rovására valósul meg, így közel 3200 ha mezőgazdasági terület használatának változása várható.

A természetközeli területek változását modellezve megállapítható, hogy elsősorban a Székesfehérvár és Dunaújváros környéki területek veszélyeztetettek. A mozaikos, apró természetközeli erdő és gyepfelületeket szintén az eltűnés fenyegeti. A természetközeli területek bővülése elsősorban az erdőterületek várható növekedésének eredménye lesz.

(57. sz. térkép)

Az eddigi folyamatok alapján a kisebb erdőfoltok eltűnése, és a nagyobb összefüggő erdőterületek kialakulása jelezhető előre. Ez a megye északi területein, illetve a Velencei-tó környékén kedvező folyamatnak mondható, ám a déli területeken a területhasználat mozaikosságának csökkenését, a nagytáblás szántóterületek dominanciáját, és ez által a terület sérülékenységének növekedését vetíti előre. (58. sz. térkép) Az élőhelyek fennmaradását a fragmentálódás erősen veszélyezteti. (59. sz. térkép)

A hektárban kifejezett összefüggő települési klaszterek mutatják a városiasodási, illetve agglomerálódási folyamatokat a megyében. Az eddigi növekedési folyamatok alapján előrevetíthető, hogy Székesfehérvár 2030-ra 5 ezer hektárnál nagyobb területet fog elfoglalni. (60. sz. térkép)

A modell alapján két markáns tendencia rajzolódik ki. Egyrészt a területhasználat mozaikosságának csökkenése, a kisebb erdőfoltok eltűnése, illetve az összefüggő élőhelyek csökkenése prognosztizálható. Másrészt Székesfehérvár és Dunaújváros esetében továbbra is intenzív agglomerálódásra, illetve nagy kiterjedésű iparterületek kialakulására kell számítani. Ezekre a folyamatokra, illetve koordinálásukra a területrendezés eszközeivel fel kell készülni.

III. A térséget érintő ágazati koncepciók, területfejlesztési elképzelések és hatályos területi tervek áttekintése

III.1. Európai területfejlesztési irányelvek

Európa 2020 Stratégia

Európa 2020 stratégia olyan növekedést hivatott megvalósítani, amely **intelligens**, azaz amelynek esetében az oktatási, a kutatási és az innovációs beruházások hatékonyabbak, **fenntartható** mert kulcseleme az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra és a versenyképes iparra való átállás, és **inkluzív** (befogadó), mivel nagy hangsúlyt fektet a munkahelyteremtésre és a szegénység csökkentésére.

Területi Agenda 2020 célkitűzései³³

- A policentrikus és kiegyensúlyozott területi fejlődés elősegítése
- Az integrált fejlesztés ösztönzése a városokban, a vidéki és sajátos adottságú régiókban
- A határokon átnyúló és transznacionális funkcionális régiók területi integrációja
- A régiók erős helyi gazdaságokon nyugvó globális versenyképességének biztosítása
- A területi összeköttetés javítása az egyének, a közösségek és a vállalkozások érdekében

³³ A Nemzeti Fejlesztés 2020 – stratégiai vitaanyag 2012.07.26. alapján

- A régiók ökológiai, táji és kulturális értékeinek kezelése és összekapcsolása

Kohéziós politika célkitűzései (2014-2020 11 tematikus cél)

- a kutatás, technológiafejlesztés és innováció erősítése
- az információs, kommunikációs technológiák hozzáféréseinek elősegítése, minőségi javítása
- a kkv-k az agrár- és halászati szektor versenyképességének növelése és a vízkultúrák támogatása
- az alacsony szén-dioxid kibocsátású gazdaságra való átállás támogatása minden szektorban
- a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás és kockázat megelőzés ösztönzése
- a környezetvédelem és erőforrás hatékonyság ösztönzése
- a fenntartható közlekedés megteremtése és a hálózati infrastruktúrák szűk keresztmetszeteinek feloldása
- a foglalkoztatás növelése és a munkaerő piaci mobilitás támogatása
- a társadalmi befogadás ösztönzése és a szegénység elleni küzdelem
- az oktatási beruházások, készségfejlesztés és élethosszig tartó tanulás elősegítése
- az intézményi kapacitás és hatékony közigazgatás megteremtése

Az EU Közös Agrárpolitikájának reformja³⁴

- célzottabb termelői jövedelemtámogatás a növekedés és a munkahelyteremtés fellendítésére
- reagálóképesebb és az újfajta gazdasági kihívásokkal (áringadozás) való szembenézésre alkalmasabb válságkezelési eszközök
- „zöld” kifizetések a hosszú távú termelékenység és az ökoszisztémák megóvása érdekében
- további agrárkutatói és –innovációs beruházások
- versenyképesebb és kiegyensúlyozottabb élelmiszerlánc kialakítása
- az agrár-környezetvédelmi kezdeményezések ösztönzése
- a fiatal gazdálkodók induló tevékenységének megkönnyítése
- a vidéki munkahelyteremtés és vállalkozó szellem serkentése
- a veszélyeztetett térségek fokozottabb figyelembevétele
- a KAP egyszerűbbé és hatékonyabbá tétele

III.2. Az OTK térséget érintő vonatkozásai

A területfejlesztési politika átfogó céljai 2020-ig

- Térségi versenyképesség
- Területi felzárkózás
- Fenntartható térségfejlődés és örökségvédelem
- Területi integrálódás Európába
- Decentralizáció és regionalizmus

Közép-Dunántúli Régió átfogó céljai

A Közép-Dunántúl, mint európai szinten versenyképes régió az innováció régiójává válva magtárséggként meghatározó szerepet tölt be a hazai modernizációban. Mindez az innováció,

³⁴ Nemzeti Fejlesztés 2020 – stratégiai vitaanyag 2012.07.26. alapján

megújulás régióon belüli kiterjesztésével, és ezáltal a régióban élők életminőségének folyamatos javításával párosul.

Nemzeti Fejlesztés 2020 (stratégiai vitaanyag)

Nemzeti jövőképe: Magyarország 2030-ban Közép-Európa gazdasági és szellemi központja, lakosságának biztonságos megélhetést biztosító versenyképes gazdasággal, azzal összefüggésben gyarapodó népességgel, megerősödött közösségekkel.

Átfogó célok:

- Értékteremtő, foglalkoztatást biztosító gazdaság és növekedés
- Népesedési fordulat, egészséges és megújuló társadalom
- Természeti erőforrásaink fenntartható használata, értékeink megőrzése
- Térségi potenciálokra alapozott, fenntartható térszerkezet

Specifikus célkitűzések:

- Gazdasági növekedés, versenyképes, innovatív gazdaság
- Gyógyuló és gyógyító Magyarország, egészséges társadalom
- Élhető és életképes vidék, egészséges élelmiszer-termelés és ellátás
- Kreatív és tudástársadalom, korszerű gyakorlati tudás
- Közösségi megújulás, értéktudatos és szolidáris társadalom
- Biztonság, korszerű és hatékony állami szerepvállalás
- Stratégiai erőforrások nemzeti megőrzése, fenntartható használata
- Az ország, mint makroregionális térszerkezeti csomópont (HUB)
- Növekedésünk motorjai: városok, kiemelt térségek és befektetési övezetek
- Vidéki térségek értékalapú felemelése
- Egységes és integrálódó társadalom és gazdaság, egyenlő létfeltételek az ország egész területén
- Mobilitás, az elérhetőség megújuló rendszerei és kapcsolt terei

A Nemzeti Fejlesztés 2020 – stratégiai vitaanyag **Fejér megyében fejlesztési irányként** jelöli ki:

- A Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterek közötti közlekedési hálózatok kialakítását,
- A termőföld és ivóvízkinccs védelmet; Velencei-tó, Séd-Gaja-Nádor rendszer revitalizációját, részvételt a Duna Stratégiában, természeti értékek megóvását,
- Fenntartható energiamix kialakítását hosszú távú megyei energiamérleg alapján,
- Hálózatosodó helyi gazdaságra és együttműködésre építő gazdaság-, társadalomfejlesztést, a piacokon versenyképes szereplők támogatását, intenzív fejlesztéseket a K+F sikereit kiaknázó növekedés és a fenntarthatóság érdekében,
- A két megyei jogú város felsőfokú oktatási színvonalának és bázisának megtartását, ill. Székesfehérváron a műszaki képzés választékának kiszélesítését,
- Integrált megyei turisztikai fejlesztéseket, a Nemzeti Emlékhely méltó kialakítását,
- A közép-magyarországi kórház és fekvőbeteg ellátó rendszerhez való kapcsolódás minőségi megvalósítását, a területi szak- és járóbeteg-ellátás teljessé válását,
- A nehéz helyzetű dél-mezőföldi, illetve társadalmi integrációs kihívásokkal küzdő települések komplex szemléletű, tágabb környezetükbe beágyazódó fejlesztését,

- Székesfehérvár hagyományait gondozó, helyzeti energiáit kihasználó, a közeli főváros mellett önálló egészségügyi, kulturális, gazdaságszervező központtá alakítását,
- Dunaújváros ipari jellegét megtartó és erősítő, a nagyvállalatok szinergiáját kihasználó gazdasági központi szerep fejlesztését.

III.3. A térséget érintő kiemelt térség területfejlesztési tervei

Európai Unió Duna Makro-regionális Stratégia (EUDMRS)

A Stratégia 4 pillérre épül:

- **A Duna Régió összekapcsolása**, amelynek prioritási területei
 - a mobilitás és multimodalitás fejlesztése
 - a fenntartható energiaellátás ösztönzése
 - a kultúra és turizmus, valamint az emberek közötti kapcsolat előmozdítása
- **A környezet védelme a Duna Régióban**, amelynek prioritási területei
 - a vizek minőségének helyreállítása és fenntartása
 - a környezeti kockázatok kezelése
 - a biodiverzitás, tájkép, valamint a levegő és talajminőség megőrzése
- **A jólét megteremtése a Duna Régióban**, amelynek prioritási területei
 - a tudás társadalom fejlesztése a kutatások, oktatás és információs technológia segítségével
 - a vállalkozások versenyképességének támogatása, beleértve a klaszterek fejlesztését
 - befektetés az emberi erőforrásokba és képességekbe
- **A Duna Régió erősítése**
 - az intézményi kapacitások és együttműködések kibővítése
 - együtt munkálkodni a közbiztonság erősítése és a szervezett bűnözés leküzdése érdekében.

III.4. Az Országgyűlés és a Kormány által jóváhagyott és az egyéb ágazati fejlesztési stratégiáknak az adott térségre érvényes vonatkozásai

Új Magyarország Fejlesztési Terv (Nemzeti Stratégiai Referencia Keret)

A fejlesztési terv két átfogó célt, a foglalkoztatás bővítését és a tartós növekedést, határoz meg, amelyeket a program minden elemének teljesíteni kell. Ezen kívül figyelmet fordít a fenntarthatóság és kohézió, mint horizontális politikák érvényesítésére. A célok megvalósítását a „gazdaságfejlesztés, közlekedésfejlesztés, társadalmi megújulás, környezeti és energetikai fejlesztés, területfejlesztés és államreform” tematikus és területi prioritások hivatottak teljesíteni.

Közép-Dunántúli Regionális Operatív Program

- Innovatív és versenyképes gazdasági környezet kialakítása
- A régió turisztikai potenciáljának gazdagítása
- A régió településhálózatának fenntartható fejlesztése
- Regionális kohézió erősítése környezeti és közlekedési infrastrukturális beruházásokon keresztül
- Hatékony és megújulni képes humán erőforrás-háttér kialakítása

Új Széchenyi Terv

Az Új Széchenyi Terv 7 programja a következő:

- Gyógyító Magyarország – Egészségipari Program
- Zöldgazdaság-fejlesztési Program
- Otthonteremtési Program
- Vállalkozásfejlesztési Program
- Tudomány – Innováció Program
- Foglalkoztatási Program
- Közlekedésfejlesztési Program.

Nemzeti Fenntartható Fejlődési Keretstratégia (A fenntarthatóság felé való átmenet nemzeti koncepciója) (2012-2024)

A keretstratégia alapvető négy erőforrást határoz meg amelyet „fenn kell tartani”:

- Szüksége lesz minden generációnak emberi erőforrásokra: megfelelő létszámban és jó egészségi állapotban élő emberekre, tudásukkal, képességeikkel együtt.
- A jó élet elképzelhetetlen a természeti erőforrások megfelelő mennyisége és minőségi állapota nélkül.
- Az adott társadalom anyagi gyarapodásához pedig a gazdasági erőforrások jelentik az alapot.
- Az erkölcsi normák és értékek, az egyének közötti kapcsolatok és a bizalom, valamint az egyének alkotta szerveződések, intézmények, továbbá a kulturális tevékenységek és a kulturális örökség alkotják a nemzet társadalmi erőforrásait.

A keretstratégia hangsúlyozza, hogy csak az egyéni, családi, vállalkozói, civil és kormányzati felelősség megfelelő egyensúlya biztosíthatja az erőforrások fenntartását, bővülését.

III.5. A hazai, az adott térséggel szomszédos, azonos térségi szintű térségek és/vagy külföldi közigazgatási egységek területfejlesztési koncepcióinak és programjainak térségre vonatkozó üzenetei

Fejér megye együttműködése Pest, Somogy, Tolna és Veszprém megyével

Fejér megye 2010-ben szomszédos megyével megállapodásokat kötött, amelynek célja a megyei szerkezeti tervek összehangolása volt, különös tekintettel a foglalkoztatás, az elővárosi vasúti közlekedés, az egészségügyi és szociális szolgáltatások, összekötő útépítés, kommunális hulladék gazdálkodás területén (Somogy megye esetében a Balaton fejlesztésre, turisztikára).

III.6. Az OTrT és a területrendezési terv(ek) térséget érintő vonatkozásai

Fejér megye területrendezési terve (2009)

Fejér megye területrendezési terv a 2008-ban módosított OTrT alapján készült. Fejér megye közgyűlése 2009-ben fogadta el a 1/2009 sz. rendeletével.

A megye szerkezeti tervén a 7 területfelhasználási kategória közül 6 jelenik meg. A vegyes területfelhasználású térség megyében nem került lehatárolásra. A 24 térségi övezetek közül 17 került bele Fejér megye területrendezési tervébe.

III.7. A térséget érintő környezetvédelmi, természetvédelmi és tájvédelmi szabályozások

- Víz Keretirányelv - Európai Parlament és a Tanács 2000/60/EK irányelve

- Natura 2000 irányelv - 92/43/EGK irányelv a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről
- Európai Táj Egyezmény (European Landscape Convention) (2000. július ET Miniszteri Bizottsága)

III.8. A térség 20 ezer lakos feletti városainak települési gazdasági vagy településfejlesztési programjai és településfejlesztési koncepciói

Fejér megyében Székesfehérvár és Dunaújváros esik a 20 ezer fő feletti városok kategóriájába. Mindkét város rendelkezik integrált városfejlesztési stratégiával.

Integrált városfejlesztési stratégia Székesfehérvár (2008)

- Innovatív gazdasági környezet kialakítása
- Versenyképesség növelése
- Környezetvédelem és az energiagazdálkodás megújítása
- Vonzó városkép megteremtése, turizmusfejlesztés
- Lakókörnyezeti infrastruktúra fejlesztése
- Társadalmi szolgáltatások fejlesztése

Integrált Városfejlesztési stratégia Dunaújváros (2008)

- Városi funkciók, „élhetőség”, szolgáltatások, kultúra
- Gazdaságfejlesztés, innovációs rendszer, humán erőforrás fejlesztés
- Egészséges életmód, természetes és épített környezet

III.9. A térség hatályban lévő ágazati tervei, programjai

A megyei ágazati stratégiák 8 évvel ezelőtt (2004-ben) készültek, így helyzetfeltáró munkarészüket elavult, célrendszerének csak korlátozottan vehető figyelembe (Fejér megye agrármarketing stratégiája, Fejér megye környezetvédelmi programja, Tudásfejlesztési stratégia és annak megvalósítása Fejér megyében, Fejér megye turisztikai koncepciója).

III.10. Vonatkozó egyéb tervek

Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégia

A stratégia átfogó célkitűzése: Vidéki térségeink népességeltartó és népességmegtartó képességének javítása.

A stratégia a fenti átfogó célkitűzés elérése érdekében az alábbi öt stratégiai célt fogalmazza meg:

- Tájaink természeti értékeinek, erőforrásainak megőrzése
- Sokszínű és életképes agrártermelés
- Élelmezési és élelmiszerbiztonság
- A vidéki gazdaság létalapjainak biztosítása, a vidéki foglalkoztatás növelése
- A vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása

III.11. A tervezést érintő egyéb jogszabályok

A részletes felsorolást a Fejér megye Területfejlesztési Koncepció feltáró-értékelő Vizsgálatának háttéranyaga tartalmazza.

IV. A térség területfejlesztési szereplői elképzeléseinek feltárása, a tervezési folyamat partnerségi tervének elkészítése és végrehajtása

IV.1. A partnerségi terv elkészítése

A partnerségi terv alapvető célja, hogy minél szélesebb körben mozgósítsa és a tervezési folyamatba bevonja a megye társadalmát. Jogi szabályozás tekintetében a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendeletben előírtaknak megfelelő véleményezői kör az egyeztetési eljárásba kötelezően bevont partnerek köre (10. melléklet a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelethez). A jogszabályban felsorolt szervezetek mellett a további bevont szereplők körét a megye partnerségi terve határozza meg.

IV.2. A partnerségi terv végrehajtása

A partnerségi terv végrehajtásának lépései

- Partneri kör feltárása
- Érintettek elemzése /a táblázat kitöltése, feldolgozása, értékelése/
- Az érintettség feldolgozása alapján együttműködési terv készítése az érintett szereplők, célok, ügýtípusok és időtávok csoportosításával.
- Kommunikációs terv készítése
- A fejlesztési koncepcióhoz, programhoz kapcsolódó várható és folyamatban lévő ügyek, aktualitások tudnivalóiról szóló tájékoztatási folyamat megtervezése. A terv fölvázolja a célcsoportokat, az alkalmazandó kommunikációs csatornákat, a tájékoztatások rendszerességét, időpontjait, célját, tárgyát.

Partneri kör

Az egyeztetési eljárásban résztvevő szervezetek a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet szerint:

- Országos Területfejlesztési Tanács;
- miniszterek;
- a következő kormányhivatalok:
 - Központi Statisztikai Hivatal,
 - érintett megyei és fővárosi kormányhivatal,
 - Magyar Energia Hivatal,
 - Országos Atomenergia Hivatal;
- Országos Környezetvédelmi Tanács;
- Magyar Tudományos Akadémia;
- országos önkormányzati érdekszövetségek;
- az érintett térségi fejlesztési tanácsok;
- az érintett megyei önkormányzatok;
- az érintett megyei jogú városok önkormányzata;
- az érintett települési önkormányzatok;
- az érintett területi államigazgatási szervek közül:
 - illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi és vízügyi felügyelőség,
 - működési területével érintett nemzeti park igazgatóság,
 - működési területével érintett vízügyi igazgatóság,
- Nemzeti Környezetügyi Intézet működési területtel érintett területi kirendeltsége.

V. A területfejlesztés eszköz- és intézményrendszerének elemzése

V.1. A területfejlesztés forrásainak elemzése (nemzetközi, központi költségvetési, önkormányzati források, a gazdasági egységek beruházásai, a különféle szervezetek fejlesztései, a háztartások)³⁵

Hazai források

1996-tól a területfejlesztés eleinte elsősorban a hazai forrásra támaszkodott, alapvetően különböző fejezeti előirányzatok keretében. Központi, illetőleg decentralizált (megyei, 2007-től régiós) keret állt rendelkezésre:

- *TFC*: Területfejlesztési céllelőirányzat
- *TRFC*: Terület- és régiófejlesztési céllelőirányzat.

A részben központi, de döntően decentralizált (megyei később regionális szintű) céllelőirányzatok célja között az önkormányzatok infrastrukturális beruházásai, településképjavítás, vállalkozások fejlesztései, közmunkaprogramok, idegenforgalmi rendezvények támogatása állt. Jogi személy, jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok és egyéni vállalkozók vehették igénybe:

- *HÖF TEKI*: Területi kiegyenlítődést szolgáló beruházások támogatása
- *HÖF CÉDE*: Önkormányzati fejlesztések támogatása területi kötöttség nélkül
- *TEUT*: települési önkormányzati szilárd burkolatú belterületi közutak burkolatfelújításának támogatása
- *TEHU*: települési hulladék közszolgáltatás fejlesztésének támogatása
- *LEKI*: A leghátrányosabb helyzetű kistérségek felzárkóztatásának támogatása.

Előcsatlakozási alapok

2004-ig európai uniós források nem álltak rendelkezésre, ezek előfutárainak voltak tekinthetők az előcsatlakozási alapok (Phare, SAPARD, ISPA) forrásai. Fejér megyébe is jutott ezekből a forrásokból 2004-2007 között főként mezőgazdasági vállalkozás- és közlekedésfejlesztés céljára (pl. Budapest - Hegyeshalom vasútvonal-rehabilitáció). A megye fejlettségéből adódóan a területfejlesztési Phare programban sem vett részt, fekvéséből következően pedig a CBC (határmenti együttműködési) programokból is kimaradt.

Európai Unió források

A **2004-2006-os** programidőszak a Strukturális Alapokra (ERFA, ESZA, HOPE) épülő I. Nemzeti Fejlesztési Terv végrehajtását jelentette. A megye pályázatai az NFT forrásokon belül legnagyobb arányban (35,8%) a Környezetvédelmi és Infrastruktúra OP-ből jutottak támogatáshoz, a források további 22 ill. 19 százalékát a gazdasági versenyképességre ill. agrár és vidékfejlesztésre fordíthatták.

A **2007-2013 időszakra** vonatkozó új elem volt, hogy a hét régióra önálló OP készült. A 2011 végéig leszerződött megyébe jutó támogatások felét (52%) teszik ki a Közlekedési OP-ből elnyert támogatások, további 12-12 százalékot jelent a Regionális OP illetve a Környezeti és Energia OP az ÚMFT forrásokból.

A hazai mezőgazdasági, vidékfejlesztési programokat az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) finanszírozzák. Stratégiai dokumentumai a Nemzeti Agrár és Vidékfejlesztési Terv, később az Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP) és az általa meghatározott 4 tengely.

³⁵ A hazai területfejlesztési támogatási rendszer átfogó értékelése (1996-2008), VÁTI-NFGM 2009
Az uniós és hazai támogatások hasznosulásának vizsgálata, VÁTI 2011

Egyéb európai uniós és nemzetközi források

A megye a nemzetközi együttműködési projektek közül az interregionális (INTERREG IVC), a közép-európai (CE/1, CE/4) és a délkelet-európai (SEE/1, SEE/3, SEE/4) területi együttműködési programokban vett részt 2007 után. A fejlesztéseket vízi közlekedés, közösségi közlekedés, üzleti infrastruktúra és szolgáltatások, innováció valamint turizmus címre nyerte döntően Székesfehérvár és Dunaújváros.

A határon átnyúló programokban Fejér megyének nem volt szerepe.

EGT és Norvég Finanszírozási Mechanizmus

A 2004. május 1-jén hatályba lépett EU-EGT szerződés értelmében az Európai Gazdasági Térség nem EU-tag országai (Norvégia, Liechtenstein és Izland) díjat fizetnek a belső piaci részvételért. A megyében a legnagyobb ilyen forrásból támogatott fejlesztések műemlékek felújításához (A Hiemer-Font-Caraffa épülettömb-Székesfehérvár, Nádasdy kastély-Nádasdladány), fiatakorúak drogterápiás intézetének létrehozásához (Ráckeresztúr), és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek integrációjához (Aba) járultak hozzá.

Svájci Hozzájárulás

Az Európai Bizottság és Svájc 2006. február 27-én kétoldalú megállapodást írt alá a svájci kormány által létrehozott Svájci Hozzájárulásról. A megállapodás értelmében Svájc az 10 újonnan csatlakozott ország részére egyszeri, vissza nem térítendő támogatásként 5 éven keresztül összesen 1 milliárd svájci frank hozzájárulást biztosít. Ebből Magyarország részesedése 130.738.000 svájci frank (mintegy 20 milliárd forint).

V.2. A területfejlesztés intézményrendszere (szervezet, működés, együttműködés)³⁶

Forrás: Vargha Tamás, www.fejer.hu

³⁶ Forrás:

www.fejer.hu

A területfejlesztés átalakuló rendszere Fejér megyében. pdf 2.8M 2012.05.04.

Megyei Hivatal szerepe a területfejlesztésben. pdf 1.6M 2012.05.

A területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény

Forrás: Vargha Tamás, www.fejer.hu

Regionális Területfejlesztési Konzultációs Fórum

Feladat- és hatásköre:

- eljár a regionális döntést, állásfoglalást, véleményezést igénylő ügyekben,
- összehangolja a megyei önkormányzatok döntéshozatalát,
- képviseli a megyei önkormányzatok egyező döntését, mint a régió álláspontját,
- javaslatot tesz a Kormánynak a Régiók Bizottságában (CoR) a régiót képviselő tag személyére.

Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum

Feladat- és hatásköre:

- előzetesen állást foglal a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben.
- véleményét a megyei közgyűlés ülésén ismertetni kell.

Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi Fejlesztési Tanács (VVVFTF)

Fejér megyében egy térségi fejlesztési tanács működik. A Fejér és Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzatok 2012. márc. 29-i Közgyűlései alapján alakult meg. Működési területe összesen 32 település, 111.126 ha, 89071 lakos. Fejér megyéből 27 település, Komárom-Esztergom megyéből 5 település.

Fejér megye kitűzött területfejlesztési céljai, pozíciója 2014-20 időszakra

- fókuszált és önálló területfejlesztési tématerületek megvalósulása
- néhány közismert kiemelt program és projekt (pl.: helyi gazdaságfejlesztés, tudatos térségi közösségek) megvalósulása
- decentralizált források (2014-20-ban is.) elérése
- ESZA-típusú területfejlesztési forrás elérése
- rendszeres együttműködés a vidékfejlesztéssel
- rendszeres együttműködés az ágazati operatív programokkal
- 2014-20-ra központi területi tervezési műhely kialakítása
- 2014-20-ban regionális szintű tervezés kialakítása is
- központi területfejlesztési OP (a decentralizált területi programok mellett) tervezése is
- induljon komoly program/projekt előkészítési munka 2014-re minden területi szinten
- 1 db koncepcionális dokumentum legyen 2014-20-ra: OTK, ill. „Nemzeti Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció” (NFTK) => Legyen az NFTK-nak (OTK-nak) intézkedési terve.
- legyen területi stratégia is 2014–20-ra. => A 2014-20-as NSRK területi stratégiája. => A 2014-20-as „hazai NSRK” területi stratégiája

Vidékfejlesztés

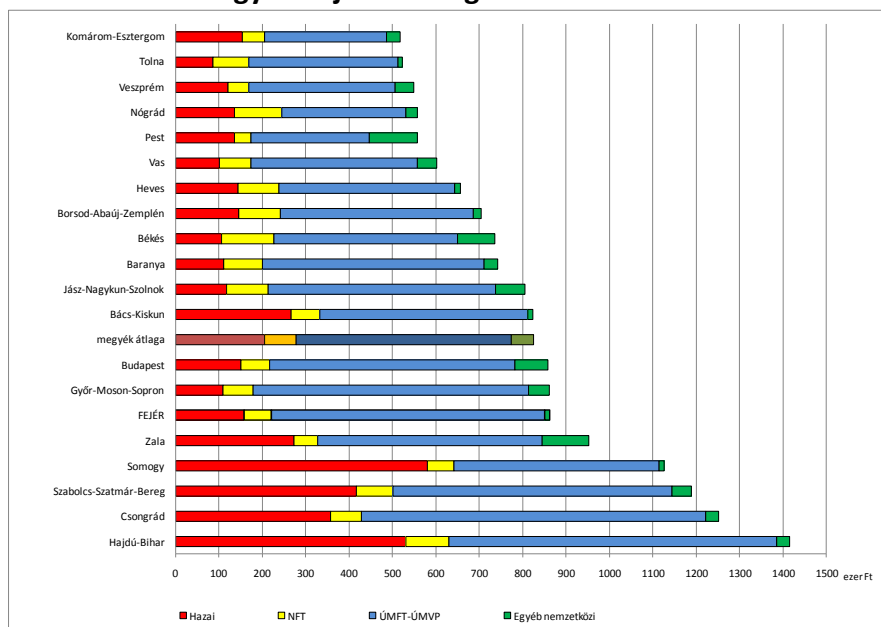
A megye vidékfejlesztését meghatározza az a **hét LEADER helyi akciócsoport** (a továbbiakban HACS), amelynek területe teljesen, vagy részben Fejér megyéhez tartozik. **(61. sz. térkép)** A HACS-ok 2009-ben fogadták el a térségükre szabott helyi vidékfejlesztési stratégiájukat (a továbbiakban HVS). A HVS-ek felülvizsgálata 2011-ben megtörtént. A felülvizsgált HVS-ek célrendszerében mindenhol központi szerepet játszik a **térség gazdaságának fejlesztése**. Minden HACS célként tűzte ki a **helyi szabadidős infrastruktúra fejlesztését és a turisztikai tevékenységek ösztönzését**. A turizmussal szorosan összefügg a **térség természeti és épített értékeinek, hagyományainak megőrzése, bemutathatóvá tétele**, és az ezzel kapcsolatos **szemléletformálás**. A negyedik fontos közös elem a **településfejlesztés**. A Mezőföld Híd és a Völgy Vidék tervezett a **helyi szolgáltatások fejlesztésével**. A Vértes Gerecse, a Mezőföld Híd és a Sárvíz HACS-nál hangsúlyos elemként szerepel a **társadalmi kohézió és a helyi identitástudat és kötődés erősítése, valamint a szellemi tőke gyarapítása**. A **környezeti fenntarthatóság és a környezeti nevelés** minden csoportnál megjelenik célként, vagy intézkedésként.

V.3. A területfejlesztés hatékonysága (eddigyi eredmények, forrás-aktivitás, az intézmények hatása, hiányosságok)

Támogatások értékelése

A rendelkezésre álló adatok alapján Fejér megyébe 2004 és 2011 októbere között összesen 367,7 milliárd forint hazai és nemzetközi támogatás érkezett.

Egy főre jutó támogatások mértéke

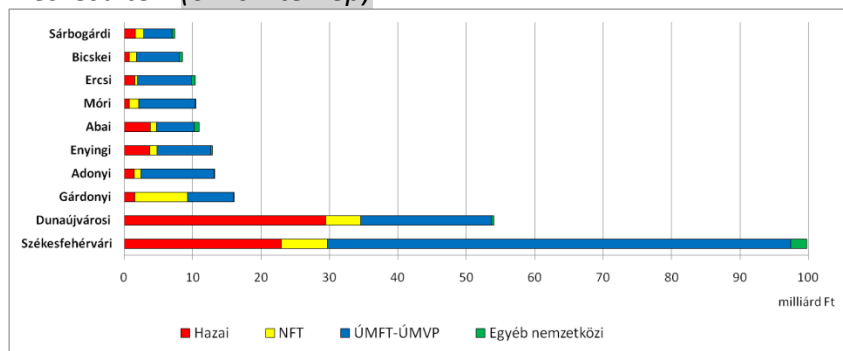

A megyébe a hazai területfejlesztési támogatásokból az országos átlagnál kevesebb jutott (a legjelentősebbek a közlekedési infrastruktúra fejlesztését és a gazdaságfejlesztést szolgálták), valamint viszonylag kevés jutott a megyébe az I. NFT támogatási forrásaiból is. Az azt követő 2007-től kezdődő támogatási időszakban 2011-ig Fejér megye az NFT támogatásait tízszeresen meghaladó összegben részesült. **(62. és 63. sz. térkép)**

A támogatások megyei koncentráltóságát mutatja, hogy míg 2004 és 2011 között 6194 projekt támogatására került sor, a 20 legnagyobb összeggel támogatott projektnek jutott az összes támogatás 59,7%-a. Kiemelendő ugyanakkor, hogy egyetlen vasútvonal-felújítási projekt – amely kisebb részben a Közép-magyarországi régiót is érinti – támogatási igénye indexált

értéken számolva megközelítette a 124 milliárd forintot, azaz ez képezi a megyébe jutó összes támogatás egyharmadát.

A kistérségekbe jutó támogatások nagysága elsősorban a kistérségek népességszámával és gazdasági-társadalmi szerepükkel függ össze. Ezt támasztja alá, hogy a megyei jogú városokat tartalmazó kistérségek a többi Fejér megyei kistérséghez képest kiemelkedő nagyságú támogatásban részesültek. (64. sz. térkép)

VI. Helyzetértékelés

VI.1. A térség erősségeinek, gyengeségeinek, lehetőségeinek és a térséget fenyegető veszélyek azonosítása

A térség belső adottságainak (erősség, gyengeség) és a területfejlesztési irányok kijelölését befolyásoló külső tényezők (lehetőség, veszély) meghatározása az elkészült vizsgálat alapján csoportmunkában készült. A tervezési munka folyamatában a tervezőknek lehetősége nyílt - a megye közreműködésével kijelölt – mértékadó szereplők bevonásával egy közös SWOT analízis elkészítésére (..melléklet a résztvevők listája). A közös munka eredményeképpen az előzetesen közreadott helyzetelemzés és a helyi szereplők ismeretei alapján elkészült az egyetértést élvező SWOT lista, amelynek legfontosabb megállapításai a következők voltak.

A megye gazdasági pozícióit erősítik a kedvező közlekedés-földrajzi elhelyezkedés, a meglévő infrastrukturális kapcsolatok, az országos szinten is jelentős ipari és szolgáltatási centrumok és alközpontok. A jó alapokon működő gazdaságot kiegészítik az olyan értékek, mint a kiváló minőségű termőföld, a történelmi borvidékek, az ivóvízincs, a gazdag természeti és kulturális értékek. A társadalmi erősségek között megemlíthető az oktatási intézmények folyamatos fejlődése és a civil szervezetek megyei aktivitása.

A megye gyengeségei között elsősorban az utóbbi években tapasztalható világgazdasági válság hatásai érzékelhetők a gazdasági és innovációs visszaesésben. Fontos probléma a megye délnyugati részén a kiterjedt társadalmi, foglalkoztatottsági, gazdasági, infrastrukturális szempontból hátrányos helyzetű periférikus térség helyzete. Ezen kívül a természeti és kulturális értékek veszélyeztetettsége és a környezetszennyezések okoz problémát.

A megye fejlesztési irányait meghatározó lehetőségek közül kiemelkedőek az Európai Unió 2014-2020-ra tervezett pénzügyi alapok (Kohéziós Alap, ERFA, ESZA, EMVA) és az azokhoz kapcsolt – már ismert - támogatási célok. Hasonlóan fontos lehetőséget biztosít az integrált programok kidolgozásában (IVS, ITI, CLLD) és a kiemelt stratégiákhoz (Duna stratégia) való csatlakozásban rejlő lehetőség. További lehetőséget jelent a kormány által támogatott nagyberuházások megyére gyakorolt pozitív hatása is. A várhatóan felhasználható pénzügyi kereteken kívül érdemes figyelembe venni a különböző témákban már elindult társadalmi

paradigmaváltás tényét, például a környezetvédelem, az egészséges életmód, vagy az együttműködések fontosságának erősödését.

A külső tényezők közül a lehetséges fejlődési irányokat negatívan befolyásoló tényezők között kiemelkedően fontos az ember számára létfontosságú természeti erőforrásokat veszélyeztető klímaváltozás, a környezetszennyezés, a termőföld és vízkészlet túlhasználata. Fejlődést akadályozó tényező lehet a társadalmi-gazdasági különbségek további növekedése, a világgazdasági és európai dekonjunktúra, a kiszámíthatatlan gazdasági és jogi környezet. Előrelátható veszélyként jelentkezik a fejlesztési források csökkenése is. Számolni kell az olyan negatív társadalmi folyamatokkal, mint az együttműködés hiánya, a decentralizáció és a szubszidiaritás csökkenése.

A helyzetértékelés munkafázisában kidolgozott **célrendszer kialakítása** a SWOT analízisben összegyűjtött **belső tényezők** (erősségek, gyengeségek) és **külső tényezők** (lehetőségek, veszélyek) összegyűjtött elemeire épült. A belső cellákban (erősség-lehetőség, gyengeség-lehetőség, erősség-veszély, gyengeség-veszély stratégiák) szintén közös munkával - a belső és külső erőforrások számbavétele után - kontextuális elemzéssel kerültek megfogalmazásra az intézkedések vagy beavatkozási területek. A SWOT analízis eredményét a következő tábla foglalja össze.

Fejér megye SWOT elemei

	Erősség	Gyengeség
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kedvező közlekedés-földrajzi elhelyezkedés (európai innovációs tengelyek, a főváros vonzása, fejlesztő hatása, Európai közlekedési folyosók) 2. Duna-völgy 3. Kedvező közúti közlekedési kapcsolatok (autópálya, főúthálózat) 4. Székesfehérvár - Dunaújváros logisztikai központ (hatóköre kiterjed a Balaton északi partjától Veszprémen át a Tatabánya-Oroszlány-Dunaújváros vonalig) 5. Markáns fejlődési/fejlettségi zónák (a Mór-Székesfehérvár-Velencei-tó-Dunaújváros településsáv, valamint az M1-től a fővárosi agglomerációhoz kapcsolódóan az M6 megyei kivezető szakaszaig húzódó öv) 6. Országos szinten is kiemelkedő gazdasági szerepű megyei jogú városok: Dunaújváros (kohászati, könnyűipari és logisztikai), Székesfehérvár (közigazgatási központ, elektronikai, logisztikai, valamint kulturális vonatkozásban). 7. Térségi gazdasági szempontból kiemelkedő funkciójú városok: Gárdony, Velence (idegenforgalom, természeti értékek), Bicske (logisztika), Mór (borvidéki központ élénk kkv tevékenységgel), mezőföldi agrár jellegű központok, Martonvásár (agrártudásközpont) 8. Turisztikai adottságok közül a kiemelkedően gazdag kulturális örökség dominanciája jellemző, de jelentősek az összefüggő erdőterületek, védett természeti és tájképi értékek is. (kiemelkedően gazdag az épített, régészeti és muzeális emlékekben, Vértes, Velencei-tó,) 9. Történelmi borvidékek jelentős kiterjedésű szőlőültetvényekkel (Móri- és Etyek-Budai borvidék). 10. Mezőgazdasági feldolgozóipari hagyományok, agrárkutató potenciál 11. Kimagasló termőhelyi adottságok 12. Megújuló energiatermelés számára kedvező természeti adottságok (biomassza, szél, nap) 13. Bővülő szakképzés, szakképzési hálózat 14. Átlag feletti uniós forrásfelhasználás (területileg koncentrált) 15. Infokommunikációs rendszer fejlettsége 16. Aktív, nagy zámú civil szervezet 17. Gazdag ivóvíz-kincs 	<ol style="list-style-type: none"> 1. A duális ipari szerkezetből és a multinacionális cégek elvándorlása miatt Fejér megye GDP részesedése visszaesett 2. Közlekedéskapcsolati hiányok (településközi, Székesfehérvár régióközpont és Tatabánya között, illetve Oroszlány, Bicske felé; Székesfehérvár-Dunaújváros közötti gyenge vasúti összeköttetés; relatíve sok zsáktelepülés, intermodális csomópontok kiépítetlenség, közösségi közlekedés hiányai) 3. A Duna magyarországi szakasza a jelenlegi állapotában nem felel meg a transzeurópai vízi-út kritériumainak. A vízi út javításának lehetőségei korlátozottak. A dunaújvárosi kikötő fejlesztését a jelenlegi helyén az adottságok (vízbázis, természetvédelmi terület) korlátozzák. 4. Az európai normákhoz képest minimális szintű kerékpárút-hálózat (Duna mentén húzódó nemzetközi kerékpárút-hálózaton Eurovelo 6. és a Velencei-tó körüli kerékpár útvonalon – regionális kerékpárút kívül hiányoznak az összefüggő kerékpárutak, plusz Balaton irányába, minőség is) 5. Kiterjedt társadalmi, foglalkoztatottsági, gazdasági, infrastrukturális szempontból hátrányos helyzetű periférikus térségek. (Sárbogárdi, Enyingi, Abai térség) 6. Negatív táj- és területhasználati tendenciák (beépített területek növekedése, agglomerálódási folyamatokat, mozaikosság csökkenése, erdőfoltok csökkenése, zöldmezős beruházások) 7. A megye felsőoktatási és innovációs potenciálja visszaszorul, pozícióvesztés tapasztalható a K+F beruházások tekintetében 8. Gazdag turisztikai vonzerőre gyenge szolgáltatási rendszer épült 9. Nagy eróziós veszélyeztetettség (víz- és szél-erózió, lösz falak, szakadó partok) az intenzíven művelt mezőségi talajokon és a Vértes-Velencei hegyvidéken. (Megye középső és déli területét a mezőgazdaság uralja, így a természeti értékek csak mozaikosan tudtak fennmaradni) 10. Vízkészlet-gazdálkodási problémák (Visszatérő, jelentős időszakos vízhiány, dombvidéki vízrendezés, termálkészletek túlterheltsége, belvív-kezelés, csapadékvíz-elvezetés) 11. A vízszennyezések hosszú távon veszélyeztetik a felhasználható vízkészleteket. (mezőgazdasági és települési diffúz terhelések, a szennyvíztisztítók és folyékony hulladékéltelhelyező üzemek, a megfelelő ivóvíz minőség biztosítása néhány helyen probléma.) 12. Fejér megye jelentős légszennyező anyag kibocsátó. A forgalmas közlekedési folyosókon a légszennyezés növekszik. 13. A közszolgáltatások körzetesítési problémái (egészségügyi és oktatási intézmények) 14. Társadalmi leszakadás, szegénység/társadalmi kirekesztés (megváltozott munkaképességűek, szegénység, roma) 15. Az épített örökség megőrzésének feltétel hiányai 16. Monokultúrás, szezonális, alacsony élőlétszámú mezőgazdaság (búza, kukorica, napraforgó) 17. Partnerségi kapcsolatok gyengék (szektorok között)
Lehetőség	Offenzív (erősség-lehetőség)stratégia	Deffenzív (gyengeség-lehetőség) stratégia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rurális, agrárértékek, minőségi táplálkozás, környezet- és egészségtudatosság térnyerése, helyi termékek iránti kereslet 2. TEIR (Területi Információs rendszer), partnerséget segítő eszköz 3. Partnerségek bővülése (közszolgáltatások, város funkciók, centrum-periféria) 4. Jövedelem szint kiegyenlítődése, magasabb szinten 5. Kulturális örökség helyszínekre vonatkozó pályázati lehetőségek 6. Víz Keretirányelv előírásai 7. Duna stratégiához való kapcsolódás 8. Komplex/integrált programok támogatások az EU-ban (Székesfehérvár, Velencei-tó, IVS, IT, CLLD) 9. Hazai és külföldi vállalkozások letelepedése 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Agrárfeldolgozó hagyományok felélesztése, versenyképes élelmiszeripari termékek fejlesztése, brand-építés 2. Energiahatékonyság javítása és a megújuló energia fokozott bevonása energia ellátásba 3. Az Európai Duna Stratégiában rejlő turisztikai, kulturális, közlekedési és környezetvédelmi célkitűzésekhez való megyei kapcsolódás (projektek, kapcsolatépítés) 4. Civil hálózatépítés és a civil szervezetek támogatása forrásallokációval 5. Szakképzés további bővítése, hálózat korszerűsítése 6. Multimodális logisztikai központok fejlesztése 7. Ipari központok üzeminek technológiai fejlesztése, korszerűsítése, versenyképességének javítása 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Cégek letelepedésének elősegítése (adókedv., ipari parkok stb.) – foglalkoztatottság növelése 2. Fő- és mellékút-hálózat állapotának javítása, hiányzó hálózati elemek (elkerülő szakaszok, összekötő utak, zsáktelepülések) kiépítése 3. Kerékpárút-hálózat szabványos fejlesztése és kiszolgáló infrastruktúra kiépítése (kerékpár turizmus, települések közötti kapcsolatok) 4. Együtt tervezendő térségekre (agglomerálódás) integrált fejlesztési-rendezési tervek és település-rehabilitációs tervek készítése 5. Vállalatok és felsőoktatási intézmények partnerségi programjainak ösztönzése, gyakorlati képzés fejlesztése 6. Turisztikai szolgáltatások, marketing fejlesztése 7. Természeti és kulturális értékek turisztikai vonzerővé alakítása

<p>10. Intermodalitás támogatása, Győr-Dunaújváros-Ipari logisztikai klaszter</p> <p>11. Kormány által támogatott beruházások területfejlesztő hatása (Paks, M8, NSV, reptér, új vasúti híd Dunán)</p> <p>12. KKV beszállítói program, közbeszerzési program változása</p> <p>13. Kohéziós Alap támogatásai (energiahatékonyság és megújuló energia, alkalmazkodás a klímaváltozáshoz, kockázat megelőzés és vízügyi beruházások, transz-európai hálózatok, alacsony CO2 közlekedési rendszerek és városi közlekedés támogatása)</p> <p>14. Európai Szociális Alap támogatásai (foglalkoztatás és a munkavállalói mobilitás ösztönzése, oktatásba, készségekbe és az egész életen át tartó tanulásba történő beruházás, társadalmi befogadás erősítése és a szegénység elleni küzdelem, intézményi kapacitás növelése és a közigazgatás hatékonyságának fokozása)</p> <p>15. Európai Regionális Fejlesztési Alap támogatásai (ÁTMENETI és FEJLETTEBB régiók – energiahatékonyság és megújuló energia, illetve KKV-k versenyképessége és innováció; fenntartható városfejlesztés (integrált intézkedések) támogatása)</p> <p>16. Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap támogatásai (hozzájárulás a mezőgazdaság versenyképességéhez, a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodáshoz, az éghajlatváltozás elleni fellépéshez a vidéki térségek kiegyensúlyozott területfejlesztéséhez)</p>	<p>8. Felnőtt képzések erősítése, a munkavállalók és vállalkozók szakmai ismereteinek bővítése</p> <p>9. Gasztró- és borturizmus fejlesztése a történelmi borvidéken, brand-építés, rendezvények fejlesztése</p> <p>10. Termelési és értékesítési szövetkezetek erősítése a versenyképesség javítása érdekében (piac szerzés, marketing)</p> <p>11. Megyei pályázatsegítő információs központok létrehozása (projektgenerálás, partnerség segítése, pályázati segítsége, koordináció)</p> <p>12. E-gazdaságban részt vevő vállalkozások erősítése, IKT innovációk kiemelt támogatása</p> <p>13. Nők munkavállalásának elősegítése, alternatív foglalkoztatási formák elterjesztésével (pl. távmunka, részmunkaidő), családbarát foglalkoztatók támogatásával, valamint a bölcsődék, óvodák elérhetőségének biztosításával</p> <p>14. Széles sávú infrastruktúra, többek között passzív széles sávú infrastruktúra létrehozása, fejlesztése és kiterjesztése, ingyenes települési WIFI kapcsolatok létesítése</p> <p>15. Digitális oktatás-képzés-nevelés feltételeinek megteremtése</p> <p>16. Integrált IKT megoldások alkalmazása: „intelligens városok” e-kormányzása, e-közigazgatás fejlesztése, digitális társadalmi befogadás</p> <p>17. Megyei Konzultációs Fórumok szakmai hátterének biztosítása</p>	<p>8. Tájhasználat-váltás, mezőgazdaság diverzifikációjának ösztönzése (birtokrendezés, szabályozás, agrár-környezetgazdálkodási támogatások)</p> <p>9. Felszíni vízkészletek fenntartható, szabályozott és összehangolt használata</p> <p>10. Szennyvízkezelés megoldása (alternatív szennyvízkezelés, szennyvíztisztítók korszerűsítése, rákötési arány növelése)</p> <p>11. Bel- és csapadékvíz csatornák kiépítése és fenntartása</p> <p>12. Innovatív foglalkoztatási formák elterjesztése (nők, idősek, megváltozott munkaképességűek, képzetlenek helyi foglalkoztatása)</p> <p>13. A hagyományos településrészek és arculat újraélesztése és revitalizációja, új funkcióval történő hasznosítása (épített örökség fenntartható hasznosítás), közterületek parkosítása</p> <p>14. Vállalkozások innovációs beruházásainak, a technológiai transfernek és kutatás-fejlesztésnek ösztönzése</p> <p>15. Kutatási együttműködések bővítése, kutatói létszám emelése</p> <p>16. Köszolgáltatások területi optimalizációja, feladat- és hatáskörhöz illeszkedő intézményrendszer kialakítása, önkormányzati minimum-szint teljesítése</p> <p>17. Dunai közlekedési folyosó hasznosítása, kikötőfejlesztés</p> <p>18. Közforgalmú, közösségi közlekedés elősegítése, feltételeinek javítása, rendszerek összehangolása, intermodális közösségi közlekedési csomópontok kiépítése, egységes tarifarendszer megszervezése</p>
<p>Veszély</p>	<p>Kitörési (erősség-veszély) stratégia</p>	<p>Válság (gyengesség-veszély) stratégia</p>
<p>1. Az egészségügy, oktatás, kultúra finanszírozásának csökkenése</p> <p>2. Társadalmi-gazdasági fejlődési különbségek erősödése, olló nyílása, életminőség romlása</p> <p>3. A termőföld további mennyiségi csökkenése (beépítések következtében)</p> <p>4. Klímaváltozás hatásainak erősödése: a csapadékmennyiség csökkenése és a hőmérséklet emelkedése a tenyészidőszakban, a belvízveszély növekedése</p> <p>5. A mezőgazdaság és a ráépülő feldolgozóipar piacának bizonytalansága, a termelők kiszolgáltatottsága</p> <p>6. Világgazdasági, európai dekonjunkcióra, recesszió, keresletcsökkenés a továbbiakban is fennmarad vagy elmélyül</p> <p>7. A turizmust befolyásoló egyéb ágazati fejlesztések elmaradása (szolgáltatások, út, szennyvíz, vízminőség, levegő, zaj)</p> <p>8. Környezetszennyezés növekedése</p> <p>9. Kiszámíthatatlan gazdasági és jogi környezet</p> <p>10. Együttműködés hiánya (ágazatok, intézmények, települések között)</p> <p>11. Decentralizáció és szubsidiaritás csökkenése</p> <p>12. Uniós forrásokból kevesebbet kap Magyarország, a területi fejlesztési források is csökkennek</p> <p>13. Duna stratégia végrehajtása késlekedik, nincs előre lépés</p> <p>14. Civil fejlesztések mellett nincsenek garancia alapok a támogatások fedezetére</p> <p>15. Ellentmondásos pályázati feltételek, pályázati „fehér foltok”, pályázatok bonyolultsága</p> <p>16. Természeti és kulturális örökségek elhanyagolása, állapot romlása, pusztulása</p> <p>17. Közforgalmú közösségi közlekedés folyamatos tévesztése</p> <p>18. Tranzitszerep káros hatásainak erősödése</p>	<p>1. Megyei öntözési stratégia kialakítása, korszerű öntöző infrastruktúra kiépítése a vízgyűjtő-gazdálkodási szempontoknak megfelelően</p> <p>2. Hazai alternatív energia berendezések gyártása</p> <p>3. Környezetkímélő, a termőtalaj és vízkészletek védelmét szem előtt tartó agrárgazdálkodás kialakítása, vegyszer használat csökkentése</p> <p>4. Kulturális örökség hasznosítására, funkcióval való megtöltésére vonatkozó stratégia kialakítása (kastély és kastélypark együttes kezelése, turisztikai hasznosítása)</p> <p>5. Felszín alatti vízkészletek védelme, racionális vízhasználat elterjesztése</p> <p>6. Egészség- és környezettudatos életmódra nevelés, szemléletformálás</p> <p>7. Közösségi info-kommunikációs hozzáférési lehetőségek biztosítása</p> <p>8. Info-kommunikációs csatornák bővítése, intézményi és vállalati internetes oldalak tartalmának bővítése, fejlesztése, interaktivitási lehetőségek kihasználása</p> <p>9. Vállalkozási klaszterek kialakítása, támogatása – mikro-, kis- és középvállalkozások beszállító hálózat kialakításának támogatása</p>	<p>1. Magas kézimunka igényű gazdálkodási formák támogatása, helyi termékek piacának erősítése, külső függőség csökkentése, patrióta gazdaság megteremtése</p> <p>2. Vidékgazdaság erősítése, multiplikáló hatás növelése, „vidékfejlesztési-inkubátorházak” kialakítása</p> <p>3. Komplex felzárkóztató programok kidolgozása a hátrányos térségekre, partnerségi együttműködések kialakításával (CLLD)</p> <p>4. Roma integrációs program kidolgozása, megvalósítása</p> <p>5. Kiemelt programok a hátrányos helyzetű gyerekek oktatására, alternatív oktatási, nevelési lehetőségek támogatása</p> <p>6. A szegénységi programokban dolgozó civilek támogatása</p> <p>7. Helyi és kisközösségi identitásfejlesztés, közösségi programok szervezése, helyi sajátosságok, hagyományokhoz kapcsolódó nevelési programok kialakítása</p>

VI.2. A térség lehetséges fejlesztési irányainak bemutatása, és ezek alapján a lehetséges cselekvési területek azonosítása

A konkrét célok/intézkedések kisebb feladatok elvégzését célozzák és a stratégiaalkotás első lépésében fejlesztési irányok alá rendezhetők. Fejér megye esetében a belső cellákban nevesített összesen 51 intézkedés 7 fejlesztési irány alá rendeződött, ahogy ezt a következő tábla összefoglalja.

Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása ³⁷
Periférikus és vidéki térségek felzárkóztatása	
Vidékgazdaság erősítése, multiplikáló hatás növelése, „vidékfejlesztési-inkubátorházak” kialakítása	<ul style="list-style-type: none"> • 311/2007.(XI.17.) Korm. rendelet alapján 3 kistérség hátrányos helyzetű: Sárbogárdi, Enyingi, Abai kistérség • 240/2006. (XI.30.) Kormányrendelet szerint 13 társadalmi, gazdasági, infrastrukturális szempontból elmaradott település: Alap, Alsószentiván, Cece, Daruszentmiklós, Igar, Lajoskomárom, Mátyásdomb, Mezőkomárom, Mezőszentgyörgy, Nagykarcsony, Sáregres, Szabadhidvég, Vajta
Tájhasználat-váltás, mezőgazdaság diverzifikációjának ösztönzése (birtokrendezés, szabályozás, agrár-környezetgazdálkodási támogatások)	
Magas kézimunka igényű gazdálkodási formák támogatása, helyi termékek piacának erősítése, külső függőség csökkentése, patrióta gazdaság megteremtése	
Innovatív foglalkoztatási formák elterjesztése (nők, idősek, megváltozott munkaképességűek, képzetlenek helyi foglalkoztatása)	
Komplex felzárkóztató programok kidolgozása a hátrányos térségekre, partnerségi együttműködések kialakításával (CLLD)	
Roma integrációs program kidolgozása, megvalósítása	
Kiemelt programok a hátrányos helyzetű gyerekek oktatására, alternatív oktatási, nevelési lehetőségek támogatása	
Szegénységi programokban dolgozó civilek támogatása	
Hálózati együttműködések fejlesztése	
Megyei Konzultációs Fórumok szakmai háttérének biztosítása	
Megyei pályázatsegítő információs központok létrehozása (projektgenerálás, partnerség segítése, pályázati segítsége, koordináció)	
Közzolgáltatások területi optimalizációja, feladat- és hatáskörhöz	<ul style="list-style-type: none"> • Közép- Magyarországi kórház rendszerhez kapcsolódó területi szakellátást

³⁷ Forrás: F.M.ÖK. 62/2012. (IV.26.) önkormányzati határozata: az Országos Fejlesztési Koncepció és az Országos Területfejlesztési Koncepció előzetes kidolgozásával összefüggésben a megyei fejlesztési célok előzetes meghatározásáról

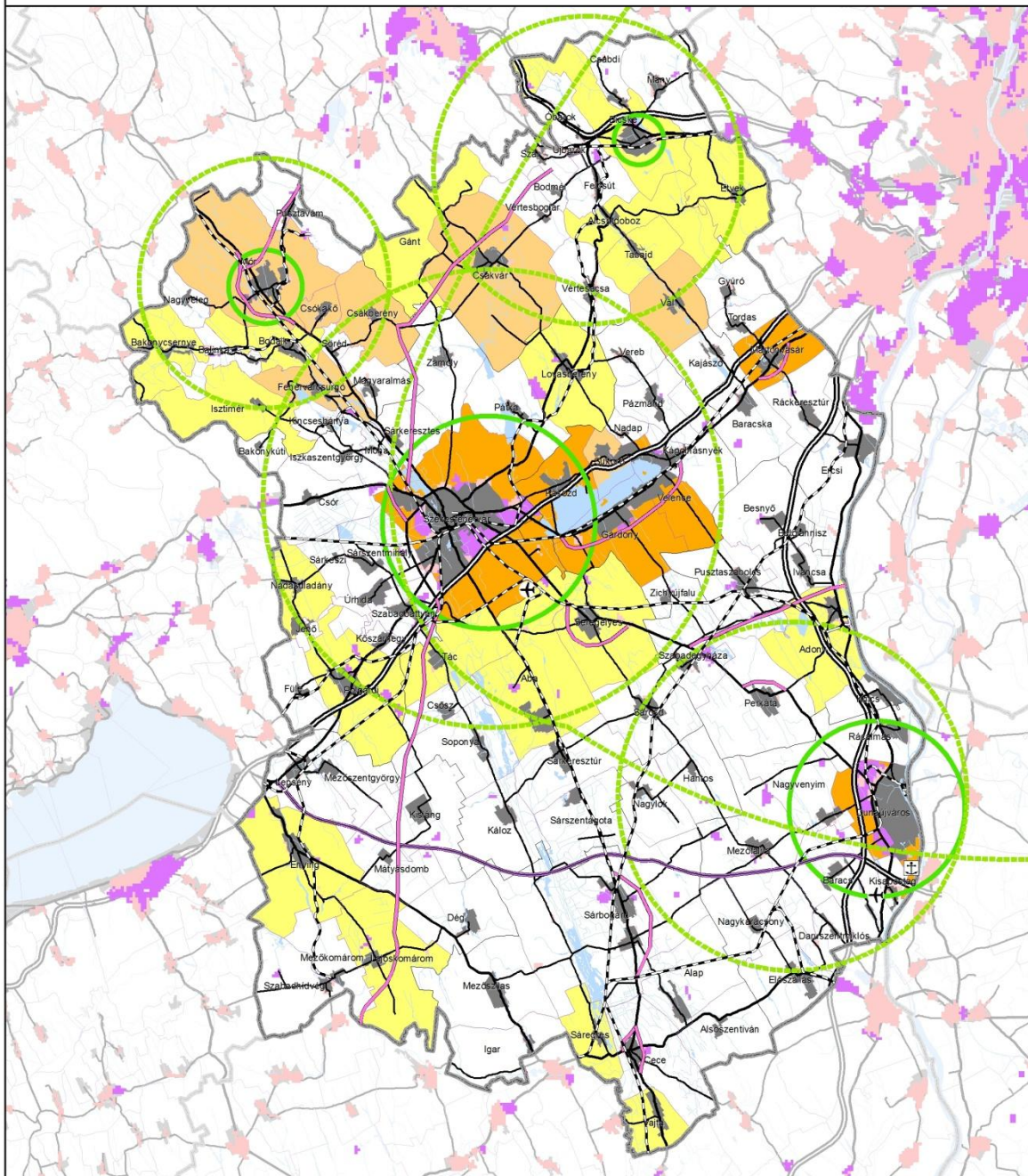
Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása ³⁷
illeszkedő intézményrendszer kialakítása, önkormányzati minimum-szint teljesítése	biztosító intézmények: Aba, Enying <ul style="list-style-type: none"> • Szent György Kórház fejlesztése, Szent Pantaleon Kórház fejlesztés • Székesfehérvári gyermekotthon • Megyei Levéltár • Megye dél-nyugati részén az oktatási, kulturális, egészségügyi szolgáltatások javítása
Civil hálózatépítés és a civil szervezetek támogatása forrásallokációval	
Az Európai Duna Stratégiában rejlő turisztikai, kulturális, közlekedési és környezetvédelmi célkitűzésekhez való megyei kapcsolódás (projektek, kapcsolatépítés)	<ul style="list-style-type: none"> • Duna parti sávjának ivóvíz kincse hosszútávon sértetlen legyen • Duna medre változásai és a nem kellően átgondolt településszerkezeti szabályozások ne okozzák a partfal további erózióját • Nemzetközi, Duna menti turizmushoz való kapcsolódás - hajó és evezős, kerékpár, ökoturizmus, limes-ripa Pannonica • Dunaújváros kezdeményező szerepe a Duna-menti városok és térségek együttműködési rendszerében
Vállalkozási klaszterek kialakítása, támogatása – mikro-, kis- és közép vállalkozások beszállító hálózat kialakításának támogatása	
Természeti és kulturális értékek megőrzése	
Kulturális örökség hasznosítására, funkcióval való megtöltésére vonatkozó stratégia kialakítása (kastély és kastélypark együttes kezelése, turisztikai hasznosítása)	
A hagyományos településrészek és arculat újraélesztése és revitalizációja, új funkcióval történő hasznosítása (épített örökség fenntartható hasznosítás), közterületek parkosítása	
Természeti és kulturális értékek turisztikai vonzerővé alakítása	<ul style="list-style-type: none"> • Vízi-turisztikai attrakció lehet: Duna mente, Sárvíz-völgye, Fehérvár-surgói víztározó, Rétimajori halastavak és víztározók • Ökoturizmus: Bakony és Vértes, Velencei-tó és védett területei • Turisztikai-kulturális programok: helyi terméke, helyi specialitások, szokások, hagyományok • Nemzeti emlékhely: Székesfehérvár, Pákozd • Velencei tó – sport, rekreáció, ifjúsági turizmus, családi turizmus, fogyatékkal élők fogadása, sportiskola és rehabilitációs központ fejlesztése

Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása ³⁷
	<ul style="list-style-type: none"> • Kulturális turizmus: Tác-Gorsium, Dunaújváros-Intercisa, Limes, Szent István Múzeum, Velencei-tó kulturális és irodalmi emlékei • Székesfehérvári sport és kulturális rendezvényközpont
Természeti erőforrások védelme	
Felszín alatti vízkészletek védelme, racionális vízhasználat elterjesztése	<ul style="list-style-type: none"> • Dunántúli-középhegység - Esztergomi –források karszt, Szabadbattyáni termálkarszt víztest termálvíz készletek használatának korlátozása • Szennyezett ivóvízű települések en (10 db) ivóvízminőség-javító program elindítása
Felszíni vízkészletek fenntartható, szabályozott és összehangolt használata	<ul style="list-style-type: none"> • Duna-Sió torkolat – Kapos – Sió – Séd – Gaja – Nádor rendszer közös tervezése, rehabilitációja • Velencei tó partfal védelem, vízszintszabályozás
Környezetkímélő, a termőtalaj és vízkészletek védelmét szem előtt tartó agrárgazdálkodás kialakítása, vegyszer használat csökkentése	<ul style="list-style-type: none"> • Nagytáblás, intenzíven művelt szántóterületek
Együtt tervezendő térségekre (agglomerálódás) integrált fejlesztési-rendezési tervek és település-rehabilitációs tervek készítése	<ul style="list-style-type: none"> • Székesfehérvár térsége – Velence térsége • Dunaújváros funkcióbővítés típusú rekonstrukciója
Szennyvízkezelés megoldása (alternatív szennyvízkezelés, szennyvíztisztítók korszerűsítése, rákötési arány növelése)	<ul style="list-style-type: none"> • Nemzeti Települési Szennyvízelvezetési és –tisztítási Megvalósítási Program befejezése: Lovasberény, Alap, Kulcs • 16 településen (2000 fő alatti) a szennyvízcsatorna kiépítése, illetve alternatív szennyvízkezelés kialakítása
Bel- és csapadékvíz elvezető rendszerek kiépítése és fenntartása	
Versenyképes vállalatok támogatása	
Nők munkavállalásának elősegítése, alternatív foglalkoztatási formák elterjesztésével (pl. távmunka, részmunkaidő), családbarát foglalkoztatók támogatásával, valamint a bölcsődék, óvodák elérhetőségének biztosításával	
Vállalkozások innovációs beruházásainak, a technológiai transzfernek és kutatás-fejlesztésnek ösztönzése	<ul style="list-style-type: none"> • Székesfehérvár • Dunaújváros
Agrárfeldolgozó hagyományok felélesztése, versenyképes élelmiszeripari termékek fejlesztése, brand-építés	<ul style="list-style-type: none"> • Kiváló adottságú agrárterületek településein
Termelési és értékesítési szövetkezetek erősítése a versenyképesség javítása érdekében (piacszerzés, marketing)	<ul style="list-style-type: none"> • Kiváló adottságú agrárterületek településein

Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása ³⁷
E-gazdaságban részt vevő vállalkozások erősítése, IKT innovációk kiemelt támogatása	
Gasztró- és borturizmus fejlesztése, brand-építés, rendezvények fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> • Etyeki és Móri borvidékek: Mór, Csókakő, Csákberény • Velencei-tó környéki települések: Gárdony, Pákozd, Velence
Hazai alternatív energia berendezések gyártása	<ul style="list-style-type: none"> • Ipari központok bázisán Székesfehérvár, Dunaújváros
Ipari központok üzemének technológiai fejlesztése, korszerűsítése, telephely-fejlesztések versenyképességének javítása	<ul style="list-style-type: none"> • Nagyvállalatok szennyezőanyag kibocsátás csökkentés: lásd Dunaferr Zrt. vasmű, Energo-Hőterm Kft. Ggzmotoros fűtőerőmű, ISD POWER Kft. erőmű ALCOA-KÖFÉM Kft. alumíniumgyártó telephely, Hungrana Kft. élelmiszergyártó üzem (Szabadegyháza), ISD Koksizoló Kft. Székesfehérvári Fűtőerőmű KFT .
Versenyképes gazdaság feltételeinek megteremtése	
Energiahatékonyság javítása és a megújuló energia fokozott bevonása az energia ellátásba	<ul style="list-style-type: none"> • A működő hulladékgazdálkodási társulások keretében a biomassza és a hulladék hasznosításából nyert energiarendszer hálózatának kialakítása • Lakóépületek hőszigetelése • Intézmények napenergia, valamint biomassza hasznosítása • Megyei energiamérleg és intézkedési terv kialakítása • Fejér Megyei Ökoaktív 19 - megyei szociális intézmények energiaracionalizálása
Megyei öntözési stratégia kialakítása, korszerű öntöző infrastruktúra kiépítése a vízgyűjtő-gazdálkodási szempontoknak megfelelően	<ul style="list-style-type: none"> • Dunaújváros térségben az öntözővíz kiemelési rendszerek bővítése
Turisztikai szolgáltatások, marketing fejlesztése	
Multimodális logisztikai központok fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> • Székesfehérvár-Börgönd reptér gazdasági repülőtérre való fejlesztése • Dunaújvárosi országos közforgalmi kikötő fejlesztése • Győr – Tatabánya – Komárom – Mór –Székesfehérvár (Börgönd) – Dunaújváros – Kecskemét nagyklaszter
Kerékpárút-hálózat szabványos fejlesztése és kiszolgáló infrastruktúra kiépítése (kerékpár turizmus, települések közötti kapcsolatok)	<ul style="list-style-type: none"> • Duna-parton kerékpárút vezetése • Duna-híd – Sávíz-völgye – Balaton összekötése • Velencei-tó körüli kerékpárút bekapcsolása a Duna-menti hálózatba • Gorsium – Székesfehérvár – Pákozd • Székesfehérvár és agglomerációja • Dunaújváros és agglomerációja

Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása ³⁷
Dunai közlekedési folyosó hasznosítása, kikötőfejlesztés	
Közforgalmú, közösségi közlekedés elősegítése, feltételeinek javítása, rendszerek összehangolása, intermodális közösségi közlekedési csomópontok kiépítése, egységes tarifarendszer megszervezése	<ul style="list-style-type: none"> • A Velencei-tó környékén közlekedés okozta por-, zaj- rezgés ártalmak csökkentése, vasúti átterelés • Székesfehérvár és térsége – Velencei-tó térsége, Móri kistérség és ipari centrum, Oroszlány és Zirc • Bicske térsége, Csákvár és Felcsút térsége és a Váli-völgy kapcsolódhat Budapest-Budaörs-Bicske-tatabánya elővárosi vasúti közlekedés és „ráhordás” rendszerhez” • Pusztaszabolcs – Dunaújváros – Mezőfalva- Mezőszilas térségek - Paks – Sárbogárd vasúti, közúti, személyszállítási közlekedésének megszervezése összekapcsolva a meglévő hálózat fejlesztésével. • Enying-Dég térségének Balaton déli partjához való „csatlakoztatása” • Székesfehérvár: intermodális vasútállomás fejlesztése
Fő- és mellékút-hálózat állapotának javítása, hiányzó hálózati elemek (elkerülő szakaszok, összekötő utak, zsáktelepülések) kiépítése	<ul style="list-style-type: none"> • Alsóbbrendű úthálózat különösen – az átmenő tranzitforgalom lerövidítéseket végez, az M6-os építésekor keletkezett burkolatkárok helyreállítása • M8 autópálya kiépítése • Sárbogárd, Cece, Lajoskomárom környéki, Sió menti települések elérhetőségének javítása
Cégek letelepedésének elősegítése (adókedv., ipari parkok stb.) – foglalkoztatottság növelése	
Széles sávú infrastruktúra, többek között passzív széles sávú infrastruktúra létrehozása, fejlesztése és kiterjesztése, ingyenes települési WIFI kapcsolatok létesítése	
Befektetés az emberekbe	
Szakképzés további bővítése, hálózat korszerűsítése	
Felnőtt képzések erősítése, a munkavállalók és vállalkozók szakmai ismereteinek bővítése	
Vállalatok és felsőoktatási intézmények partnerségi programjainak ösztönzése, gyakorlati képzés fejlesztése	<ul style="list-style-type: none"> • Székesfehérvár, Dunaújváros főiskolák: műszaki, természettudományi, földügyi, térinformatikai képzések • Székesfehérváron a műszaki képzés választékainak bővítése

Fejlesztési irányok és kapcsolódó intézkedések	Cselekvési területek azonosítása ³⁷
Kutatási együttműködések bővítése, kutatói létszám emelése	<ul style="list-style-type: none"> • Martonvásár - MTA Mezőgazdasági Kutatóintézet • Dunaújvárosi, Székesfehérvári főiskolák
Közösségi info-kommunikációs hozzáférési lehetőségek biztosítása,	
Integrált IKT megoldások alkalmazása: „intelligens városok” e-kormányzása, e-közigazgatás fejlesztése, digitális társadalmi befogadás	
Info-kommunikációs csatornák bővítése, intézményi és vállalati internetes oldalak tartalmának bővítése, fejlesztése, interaktivitási lehetőségek kihasználása	
Digitális oktatás – képzés – nevelés feltételeinek megteremtése	
Egészség- és környezettudatos életmódra nevelés, szemléletformálás	<ul style="list-style-type: none"> • Székesfehérvár Sportcentrum kialakítása • Dunaújváros Sport és szabadidő célú nagylétesítménye
Helyi és kisközösségi identitásfejlesztés, közösségi programok szervezése, helyi sajátosságok, hagyományokhoz kapcsolódó nevelési programok kialakítása	

- Megyehatár
- Kistérséghatár
- Településhatár
- Vízfelület, vízfolyás
- Belterület

- Iparterületek kialakulása várható 2030-ig**
- Magas valószínűség
 - Alacsony valószínűség
- Lakóterületek kialakulása várható 2030-ig**
- Magas valószínűség
 - Alacson valószínűség

- Turisztikailag kiemelkedő jelentőségű település
- Turisztikailag jelentős település
- Turisztikailag közepes jelentőségű település

- Centrum
- Vonzáskörzet
- Tervezett autópálya (2025)
- Tervezett fűtők
- Vasúthálózat
- kikötő
- reptér

Gazdasági potenciál

Fejér megye gazdasági potenciálját meghatározza a Mór-Székesfehérvár-Velencei-tó-Dunaújváros tengely, valamint a főváros vonzásterületéhez tartozó térségek dinamikája. A koordinálatlan területfejlesztés kétpólusú megyei fejlődést eredményezhet. Egyrészt a fenti zónákban a fejlesztési forrásokért való versenyben a kedvezőbb pozícióban lévő települések (pl.: nagyvárosok komplex kínálata, fővároshoz közeli fekvés, kedvező lakókörnyezet) az urbanizáció negatív externáliáit szenvedhetik el (területfelhasználási és településszerkezeti anomáliák, térségi érdekek és területi alkalmasság háttérbe szorulása). Másrészt a centrumok hatáskörén kívül eső perifériákon potenciál csökkenés következhet be. Fejér megye egyensúlyos területi fejlődése érdekében a funkciók egyenletes területi elosztására, valamint komplementer fejlesztésekre lenne szükség. Az M8-as térszerkezet alakító szerepe nem látszik számottevőnek, ami a meglévő strukturális elemek – prioritás törvénye szerinti – hatásának érvényesülésével magyarázható.³⁸

Környezeti konfliktusok

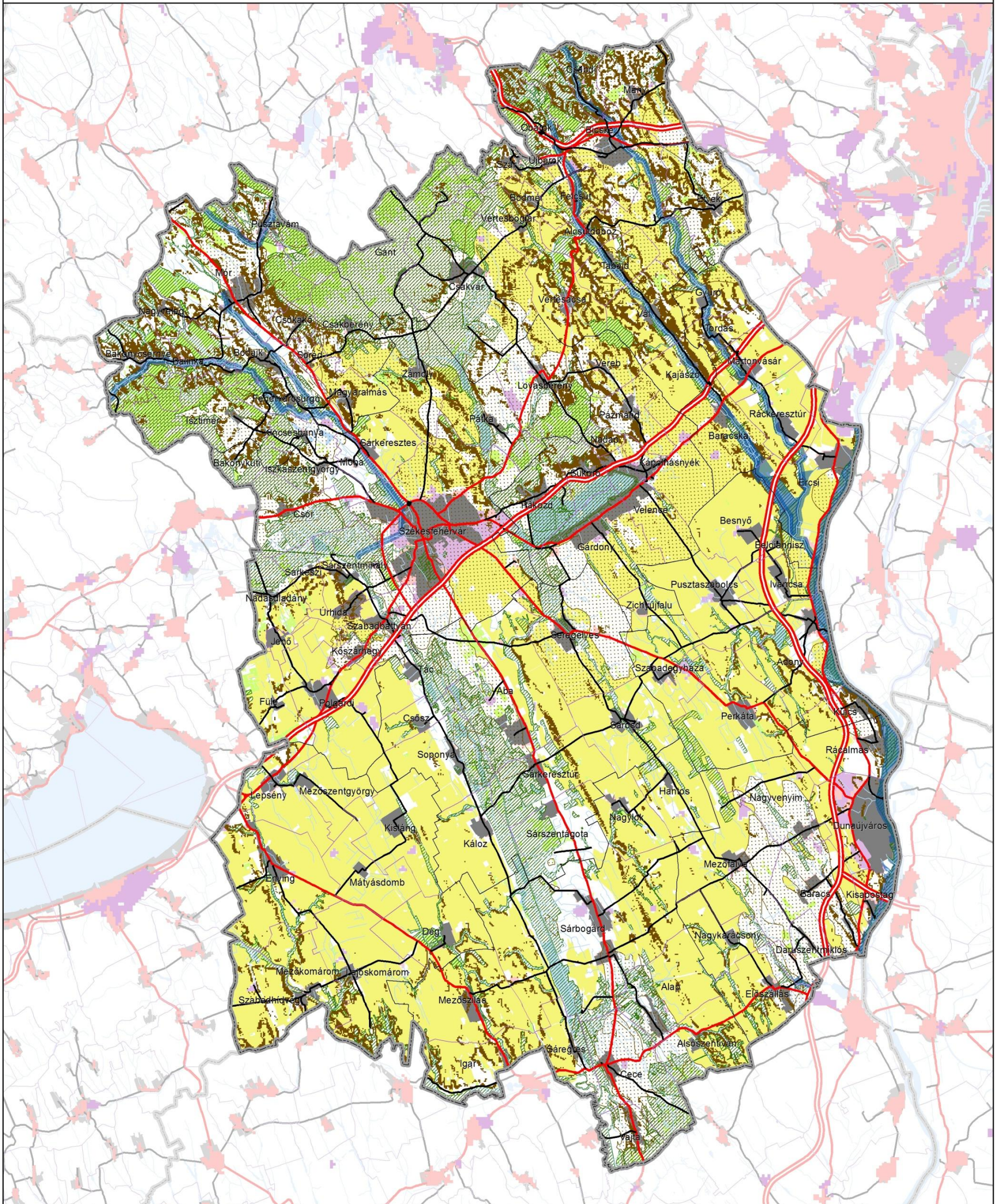
A vidéki térségek fejlesztési irányait, és a fejlesztés léptékét elsősorban a mezőgazdasági és a természeti adottságok határozzák meg. A környezeti konfliktusok térképe összegezve mutatja ezeket a tényezőket.

Az árvízveszélyes területek, a víz-és természetvédelmi övezetek az ipari, kereskedelmi fejlesztéseket és a települések bővítését is befolyásoló, korlátozó tényezők, amelyeket a megye fejlesztési területeinek kijelölésekor szem előtt kell tartani.

A megye nagy része a talajadottságokat tekintve kiváló szántóföldi adottságú terület, ahol a Velencei-tó környékén, illetve attól északra az intenzív szántóföldi művelést korlátozzák a talaj- és vízvédelmi szempontok. Ennek megfelelően az intenzív szántóművelés elsősorban a megye dél-nyugati részén fenntartható, fejleszthető, a megye többi részén a diverzifikált tájhasználat, agrár-környezetvédelmi szempontú gazdálkodás kialakítása a cél. Természetesen az intenzív gazdálkodás fejlesztését is a talaj és tájvédelmi szempontok figyelembe vételével kell megvalósítani (pl.: erózióelleni agrotechnikák alkalmazása, élőhely mozaikok védelme). Ezeken a területeken a versenyképesség megteremtéséhez az agrárfeldolgozó hagyományok felélesztése, versenyképes élelmiszeripari termékek fejlesztése, illetve a termelési és értékesítési szövetkezetek erősítése a cél.

A Sárvíz-völgy, a Duna menti síkság, a Vértes-Velencei hegyvidék és a Bakonyvidék talaj- és természeti adottságai elsősorban a táj ökológiai állapotának megőrzését, természetvédelmi célokat szolgáló mezőgazdaság kialakítását indokolják. Ezeken a területeken a változatos adottságokhoz, környezeti érzékenységhez jobban alkalmazkodó, mozaikos tájhasználat kialakítása a cél, ahol az agrárgazdálkodás a tájfenntartási szolgáltatásokra és a helyi termékekre épül. Itt az extenzív gazdálkodás mellett, a borvidéki hagyományok, az erdészet és a természetközeli turizmus fejlesztése kerül előtérbe.

³⁸ A magyarországi Duna-völgy területfejlesztési kérdései, MTA – Magyarország az ezredfordulón, 2002

 Megyehatár	 Árvízveszélyes területek	 Iparterületek kialakulása várható 2030-ig Magas valószínűség
 Kisterseghatár	 Intenzív mezőgazdasági művelést korlátozó tényezők (víz-és talajvédelmi szempontok)	 Alacsony valószínűség
 Településhatár	 Védett természeti területek	 Lakóterületek kialakulása várható 2030-ig Magas valószínűség
 Belterület	 Kiváló termőhelyi adottságú erdőterület övezete	 Alacsony valószínűség
 Vízfelület, vízfolyás	 Kiváló termőhelyi adottságú szántóterület övezete	
	 Kiváló szőlők területek (AK)	

FORRÁS: OVF, MTA-TAKI, TVH, OTT

Kapcsolat Fejér megye fejlesztési irányai és az Európai Unió 2014-2020 kohéziós időszakának tematikus célterületei között

